

Strategija razvoja seoskog područja Grada Siska

Strategija razvoja seoskog područja Grada Siska

OPĆE NAPOMENE

Sadržaji izneseni u Strategiji razvoja seoskog područja Grada Siska namijenjeni su isključivo Gradu Sisku, a izrađena je u skladu sa zahtjevima, po unaprijed definiranoj metodologiji te samo za njegovu specifičnu primjenu.

Izvršitelj izrade Strategije razvoja seoskog područja Grada Siska (Hrvatski farmer d.d.) izradio je Strategiju te je odgovoran za njezinu izradu. Informacije, analize, mišljenja i zaključci koji se iznose, temelje se na javnim statističkim i ostalim informacijama koje potječu iz izvora u čiju se potpunost i točnost izvođač pouzdaje, ali za koje ne jamči.

STRUKTURA IZVOĐAČA

Izvršitelj i izvođač:

HRVATSKI FARMER d.d.

Voditelj:

mr. sc. Dijana Katica

Autori:

Alan Đozić, dipl. ing.

Natalija Banović, dr. vet. med.

Marko Boljat, dipl. ing. agr.

Stjepan Cukor, dipl. oec.

mr. sc. Dijana Katica

dr. sc. Eduard Kušen

mr. sc. Marijan Matokanović

Jadranka Sačer, dipl. ing. agr.

Zoran Starešina, dipl. ing. agr.

U pripremi i izradi Strategije razvoja seoskog područja Grada Siska,

osim navedenih autora aktivno su sudjelovali i predstavnici lokalnih zajednica.

Lektor:

Ariana Koši

Dizajn, obrada teksta i fotografija:

Denis Čulinović za VALKIRA d.o.o.

Autori fotografija:

Stjepan Cukor, dipl. oec.

Alan Đozić, dipl. ing.

mr. sc. Dijana Katica

Tisak:

MAVI d.o.o.

Kontakt:

HRVATSKI FARMER d.d.

mr. sc. Dijana Katica, dr. vet. med., predsjednica Uprave

Kralja Zvonimira 121, 10000 Zagreb

Tel. 01/2337741

Fax. 01/2314184

e-mail: info@hrvatski-farmer.hr

www.hrvatski-farmer.hr

RIJEČ GRADONAČELNIKA

Na pragu jednog izuzetno izazovnog razdoblja za gospodarstvo cijelog svijeta, pa tako i za gospodarstvo naše zemlje i našega grada, spomen Siska asocira uglavnom na urbani centar, industrijske pogone, trgovačka središta...

Sisak je puno više od toga. Sisak je bogatstvo zemlje, vode, očuvanog okoliša, zaštićenih područja, graditeljske baštine, tradicije, znanja i prije svega ljudi, koji životom i radom na ovom području čine naš kraj posebnim i prepoznatljivim.

Seosko područje Grada Siska ima izuzetne kapacitete za daljnji razvoj poljoprivrede, malog i srednjeg poduzetništva, a kao izbor za mjesto stanovanja i rada odlična je alternativa sve skupljem i zahtjevnijem životu u urbanim područjima.

Svjesni toga, odlučili smo krenuti u izradu i donošenje Strategije razvoja seoskog područja Grada Siska. To je prvi i vrlo značajan korak prema planiranom i ciljanom ulaganju u razvoj seoskog područja Grada Siska. Svrha ovog dokumenta je na najkvalitetniji način iskoristiti sve postojeće prednosti našeg područja, pod čime mislim na prirodne resurse, ljudska znanja i vještine, kao i sva dostupna sredstva, vlastita i ona dostupna iz nacionalnih i europskih programa, kako bi se unaprijedila kvaliteta života i rada na našem seoskom području.

Siguran sam da zajedničkim naporima svih nas koji želimo održati i unaprijediti razvoj našeg Grada, možemo ostvariti viziju razvoja seoskog područja Grada Siska, po kojoj ono postaje ekološki osviješteno, poželjno i atraktivno odredište seoskog karaktera s razvojnim potencijalima pogodnim za organizirani život i povremeni boravak svih generacija.

DINKO PINTARIĆ, dipl. iur.

PREDGOVOR

Pomisao da se Grad Siska u bilo kojem području djelovanja nije razvijao planski, ne bi odgovarala stvarnom stanju, pa samim time, niti istini. Ipak, u slučaju seoskog područja, planski razvoj u socio-ekonomskom pogledu nije bio prilagođen metodologiji suvremene Europe kojoj težimo, što je Grad Siska prepoznao u pravo vrijeme.

Upravo nastavno na tu činjenicu, pred Vama je jedan zajednički proizvod koji sadrži smjernice lokalnog razvoja seoskog područja Grada Siska i koji je u potpunosti u skladu s razvojnim programima na regionalnoj i nacionalnoj razini. S obzirom na kvalifikaciju samog dokumenta, naziva Strateški plan razvoja seoskog područja Grada Siska (SPRSPGS), bitno je naglasiti kako je isti praktičan, operativan i provediv ekonomski alat ili radna bilježnica Grada Siska za vremenski period do 2013. godine koji prati određene sedmogodišnje financijske projekcije europskih fondova.

Predmetni alat postiže svoju svrhu samo u slučaju da se kontinuirano koristi i istekom predviđenog vremenskog intervala otupi, odnosno istroši, ali nikako ako zahrđa. Naravno da potom slijedi reparacija ili brušenje alata, odnosno ažuriranje postojećeg strateškog plana razvoja. Vizija razvoja ciljnog područja usklađena je s potencijalima, realnim mogućnostima, postojećim planovima, ali i željama lokalne zajednice da omogući i osigura samoodrživost i kvalitetan život svih generacija u granicama svoje ingerencije. Uključivanjem zajednice kroz javni, poslovni i civilni sektor očekuje se postizanje sva tri zadana cilja i doseg vizije, ali također se očekuje i brza prilagodba novim momentima, jer upravo fleksibilnost i multiplicirano preporučenih intervencija i očekivanih rezultata jamči provedivost ovog dokumenta. Potaknuti lokalne inicijative i stvoriti nove dodane vrijednosti na ciljnom području najvažnije su poruke ovog materijala, ove zbirke ideja ili potencijalnih projekata. Dakako, ne smije se zaboraviti potreba Grada Siska da prilikom prijave razvojnih projekata na potencijalne izvore financiranja i sufinanciranja naglasi planirane aktivnosti u određenom budućem periodu, kao ni činjenica, da je projektno partnerstvo na horizontalnoj i (ili) vertikalnoj razini, u današnjim uvjetima, moguće ostvariti jedino i isključivo uz pomoć ovakvih i sličnih razvojnih dokumenata.

Strateški plan razvoja seoskog područja Grada Siska sastavni je dio esencijalno važnih materijala za planiranje budućih proračuna Grada Siska, ali i svih drugih bitnih dokumenata koji zadiru u ciljno područje. Multidisciplinarni sastav radne skupine koja je sudjelovala u izradi ovog dokumenta zahtijeva i multidisciplinarni angažman u tijeku pripreme i provedbe određenih projekata. Ovaj alat ne govori gdje se nešto treba napraviti, ali kaže zašto to treba napraviti, tko to treba napraviti, u kojem vremenu i iz kojih sredstava.

Ovom prilikom želimo se zahvaliti Gradu Sisku na izuzetnom angažmanu u tijeku pripreme i izrade Strategije razvoja seoskog područja Grada Siska, ali također i svima koji su na bilo koji način doprinijeli kvaliteti istog. Nadamo se da će u konačnici veliki broj projekata na ciljnom području biti proveden upravo zahvaljujući ovom zajedničkom transparentnom pristupu i međusobnoj suradnji svih zainteresiranih učesnika.

Gradu Sisku i svim njegovim žiteljima želimo uspješan socio-ekonomski razvoj, bistru i jasnu pozitivnu demografsku sliku seoskog područja, optimalnu iskoristivost postojećih potencijala, konkurentne i izvozno orijentirane proizvode te inovativan i tehnološki napredak na svim poljima.

Autori

KAZALO

1. Uvod	9
1.1. Osnovni razvojni činitelj svakoga područja je njegov područni kapital.....	10
1.2. Okruženje Grada Siska - položaj Sisačko-moslavačke županije.....	14
1.2.1. Sisačko-moslavačka županija.....	14
1.2.2. Cestovni pravci županija i duljina cesta.....	15
1.2.3. Željeznička infrastruktura županije.....	17
1.2.4. Riječni prometni pravci	17
1.2.5. Stanovništvo	17
1.2.6. Gospodarstvo u županiji	18
2. Grad Sisak	21
2.1. Prostor i prometno zemljopisni položaj Grada Siska	22
2.2. Stanovništvo (demografski, gradski i sociološki pokazatelji)	23
2.3. Osnovne klimatske i pedološke karakteristike na području Grada Siska	26
2.4. Komunalna infrastruktura	27
2.5. Povijest i naslijeđe kao područni kapital.....	29
2.6. Gospodarstvo Grada Siska i okolice.....	32
2.7. Poljoprivreda Grada Siska i okolice.....	38
2.7.1. Pregled stanja u županiji	38
2.7.2. Pregled stanja u Gradu Sisku	41
2.7.2.1. Poljoprivreda	41
2.7.2.2. Šumarstvo i lovstvo	52
2.7.2.3. Nositelji poljoprivredne djelatnosti.....	53
2.7.2.4. Umjesto zaključka	54
2.8. Turizam Grada Siska i okolice.....	54
2.8.1. Subjekti u turizmu Grada Siska	56
2.8.2. Seoski turizam	56
2.8.3. Manifestacije	57
2.9. Zaštićeni dijelovi prirodne baštine i kulturno povijesnih vrijednosti	57
2.9.1. Zaštita osobito vrijednih dijelova prirodne baštine.....	57
2.9.2. Zaštita kulturno povijesnih vrijednosti.....	59
2.9.3. Povijesna naselja seoskih obilježja	62
2.9.4. Područja posebnih ograničenja u korištenju (krajobraz)	62
2.10. Institucije razvojnog upravljanja (institucionalna infrastruktura)	62
2.11. Informiranje.....	63
2.11.1. Tiskovine.....	63
2.11.2. Televizija.....	64
2.11.3. Radio.....	64
2.11.4. Portali.....	64
2.12. Izvori podataka za osnovnu analizu.....	64
3. Opis metodologije strategije razvoja seoskog područja Grada Siska	65
4. Uvod u Strategiju	71
5. SWOT analiza	75
6. Sudjelovanje lokalne zajednice - transparentnost	79
7. Vizija razvoja seoskog područja Grada Siska.....	83

8. Razvojni ciljevi seoskog područja Grada Siska	87
8.1. Optimalno korištenje resursa	88
8.2. Razvoj poduzetničkih potencijala	88
8.3. Organiziranje zajednice	89
8.4. Usklađenost ciljeva Strateškog plana razvoja seoskog područja Grada Siska s ciljevima više razine	89
9. Strateški prioriteti i mjere Strateškog plana razvoja seoskog područja Grada Siska	91
10. Redoslijed mjera	143
11. Provedba, praćenje i ažuriranje SPR SPGS-a	145
12. Prilozi	147
12.1. Popis tabela	148
12.2. Popis grafičkih prikaza	148
12.3. Popis kartografskih prikaza	148
12.4. Popis fotografija	148
12.5. Izvori podataka	149

1.

Uvod

U dijelu Strategije, koju označavamo kao osnovna analiza, koja prethodi bilo kojem razvojnom spisu, utvrđujemo temeljne razvojne čimbenike. To su činjenice, preduvjeti razvoja i razvojni činitelji, koji prethodno, sada i u budućnosti utječu na razvoj područja za koje osmišljavamo razvoj.

Temeljna razvojna činjenica područja Grada Siska je što se nalazi u Republici Hrvatskoj. To znači da pripada srednjoeuropskoj, podunavskoj, panonskoj i mediteranskoj državi. Sve te četiri pripadnosti bitno su utjecale na njegov razvoj. Ujedno su sve te četiri pripadnosti usko isprepletene, pa je njihov utjecaj trajno paralelan i dopunjujući, ali nipošto nisu u sukobu.

Pripadajući Srednjoj Europi, područje se nalazilo u sklopu Habsburške Monarhije, pa se razvijalo kao grad te Monarhije. U tom razdoblju, često pogranični grad, razvijao se kao vojna utvrda, ali i gospodarska cjelina na granici s drugim moćnim carstvom, ali različito od gradova u tom drugom, otomanskom carstvu. Osim toga gospodarstvo se razvijalo s usmjerenjem prema zapadu, a manje prema istoku. U novije vrijeme grad postaje spojnica Zapadne i Istočne Europe, jer je luka, koja iz pravca istoka najdublje seže prema zapadu Europe. Pripadajući podunavskoj državi, grad se razvijao kao značajna luka za dovoz i izvoz znatnih količina proizvoda, osobito masovnih tereta, koje se često isplati prevoziti jedino vodenim putevima. Kao dio Srednje Europe, nalazeći se na rubu Panonske nizine, grad pripada panonskoj državi. Zato su mu tijekom niza stoljeća stajale na raspolaganju velike količine osobito žita i drvne građe, kojima Panonska nizina ili regija raspolaže. To je utjecalo na razvoj niza djelatnosti, lučkih, skladišnih, obrtničkih... na području grada, osobito uz riječne tokove. Kao dio mediteranske države područje grada nije doživljavalo puno razvojnih pravaca, ali svakako treba napomenuti, da je upravo to bio razlog njegovoga umrežavanja u željezničku mrežu, već pri izgradnji prometnih pravaca od Beča do Trsta.

Zbog svega navedenoga, osnovnu analizu područja Grada Siska započinjemo kartografskim prikazima i činjenicama pripadnosti Srednjoj Europi, Podunavlju, Panoniji i mediteranskoj državi.

Grad Sisak je u suvremenom teritorijalnom ustroju Republike Hrvatske postao središte Sisačko-moslavačke županije. To je nastavak temeljnih razvojnih činjenica, jer utječe na razvoj, osobito u političkom smislu. Sisak time postaje i političko središte, što donosi sa sobom niz djelatnosti vezanih uz upravu, regionalnu ili područnu samoupravu. Osim toga, činjenica da je grad teritorijalno političko središte, usmjerava šire područje prema njemu, što i opet omogućuje razvoj niza djelatnosti, ali i ulogu ujedinjavanja svih djelatnosti na gravitacijskom području.

Zato ćemo osnovnu analizu nastaviti prikazom područja Sisačko-moslavačke županije samostalno i unutar Hrvatske, te samim položajem Grada Siska unutar županije. U dijelu koji obrađuje samo područje Grada Siska obraditi ćemo njegove osnovne razvojne čimbenike.

1.1. OSNOVNI RAZVOJNI ČINITELJ SVAKOGA PODRUČJA JE NJEGOV PODRUČNI KAPITAL

Da bismo objasnili što je to područni kapital i kako utječe na razvoj, moramo se prije svega upoznati sa sljedećim činjenicama. Razvoj i poticanje područne konkurentnosti su jedinstveni procesi, koji pretpostavljaju poštivanje područnih osobitosti, poštivanje i uključenje zainteresiranih subjekata, jedinstvo, suradnju i sklad svih društvenih, javnih i gospodarskih grana djelatnosti u ostvarenju održivoga rasta i razvoja, suradnju s drugim područjima u svrhu korištenja zajedničkih mogućnosti i međusobnih utjecaja. Nužno treba utvrditi sustav odnosa među subjektima zainteresiranim za razvoj zadanoga područja, te ih suočiti kako bi se izjasnili o razlozima sukoba i zajedničkim ciljevima.

Svaki razvoj mora poglavito uključiti područni kapital. Područni kapital se ne sastoji samo od prirodnih izvora, nego još više od društvenih odnosa. Oni nisu statični, pa se analiziraju u odnosu na vrijeme. Poznavanjem povijesti mora se shvatiti sadašnjost, kako bi se ispravno odredile smjernice za put u budućnost.

▲ Crkva u Gušću

Pravilna procjena područnoga kapitala omogućuje odabir najprimjerenijih načina za njegovo korištenje u svrhu stvaranja dodatnih vrijednosti područja. Drugim riječima, valja odabrati ono što je ključno kako bi se na tomu temeljila razrada razvojne vizije, razvojnih spisa, a potom i svih razvojnih djelatnosti, dakle na kraju i provedba svega osmišljenoga i zacrtanoga.

Kulturni identitet je ranije bio više čimbenik suprotstavljanja nego dio razvoja. Ali, iskustva potvrđuju da upravo naslijeđe može biti onaj poticaj na kojemu se može temeljiti područni razvoj. Stoga moramo ponovno otkriti naslijeđena slabo korištena bogatstva, procijeniti područne osobitosti i posebnosti, te polazeći od njih, u razvojnom projektu zacrtati ostvarenje novih vrijednosti.

Kako bismo procijenili područni kapital, moramo utvrditi njegove sastavnice. To znači da moramo znati i utvrditi od čega se područni kapital konkretnoga područja sastoji. Općenito su sastavnice područnoga

▲ Metalna galanterija Dobra, Topolovac

kapitala: prirodni kapital, ljudski kapital, društveni kapital i proizvedeni kapital.

- Prirodni kapital čine prirodna bogatstva, biološka raznolikost, krajobraz, tlo, prijem organskih tvari, plodnost, hidrogeološko ravnoće, vode...
- Ljudski kapital čine demografski sastav pućanstva, znanja, iskustva, kultura i identitet, obrazovanje, sposobnost inicijative, zdravlje...
- Društveni kapital čini sustav područnih tijela i udruga (formalnih i neformalnih), administrativni sustav, propisi i običaji, odnosi vlasništva i korištenja, sustavi gospodarskih subjekata i gospodarskih djelatnosti, tržište, odnosi s okruženjem i svijetom...
- Proizvedeni kapital čine zgrade, oprema, infrastruktura, načini korištenja i podjele dobara, tla...

O kakvoći odnosa između ove četiri sastavnice područnoga kapitala, ovisi područni razvoj, kakvoća života, vizija budućnosti, privlačnost i konkurentnost područja. Osim pozitivnih, područni kapital ima i negativnih sastavnica: bespravna izgradnja, onečišćujuće djelatnosti, organizirani kriminal, loše školstvo i obrazovanje, nedovoljna infrastruktura, tehnološka zaostalost...

Zajedništvo ovih činitelja ocrtava profil područja i temelj je analize prednosti i nedostataka, iz koje proizlaze razvojne inicijative uobličene u razvojne spise.

Posebno učinkovito sredstvo analize je SWOT analiza: Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats.

- Prednosti (Strengths) su povoljni uvjeti za ostvarenje i uspjeh razvojnoga projekta.
- Nedostatci (Weaknesses) su ograničenja i problemi koji stvaraju nepovoljne preduvjete.
- Prilike (Opportunities) treba ostvariti kako bi se postigao željeni uspjeh projekta.
- Prijetnje (Threats) čini sve ono što otežava ili što stoji na putu uspješnom razvoju.

Projektantima razvoja stoji na raspolaganju metodologija Upravljanje projektom ciklusom (eng. Project Cycle Management), vrijedan alat u osmišljavanju razvoja. Ovaj projektom ciklus ima šest koraka: programiranje (utvrđivanje osnovnih ciljeva), identifikacija (svi zainteresirani i moguća korisnici utvrđuju ideje i

akcije), oblikovanje ideja i programa (nakon procjene njihove ostvarivosti, oblikuje ih se u spise), financiranje (određivanje mogućih područnih, domaćih i stranih financijera i ulagača), ostvarenje prema nositeljima razvoja i vremenskim razdobljima, ocjena usporedbom željenoga, traženoga i zacrtanoga s ostvarenim, po područjima, djelatnostima i vremenskim razdobljima.

Ova metoda usmjerava pozornost razvojnih projekata na stvarne potrebe područja uz neprestano sudjelovanje svih zainteresiranih. Metoda slijedi tri osnovna načela projektiranja: utvrđivanje ljestvice prioriteta zadovoljenja potreba pučanstva, utvrđivanje onih zahvata koji koriste stvarne mogućnosti razvoja, poštivanje održivosti (uporaba područnih izvora, koja omogućuje korištenje izvora sljedećim naraštajima i projektima).

Razvojni tim određuje uporabu instrumenata programiranja, a on mora: biti operativan (ni prevelik, niti premalen, s dovoljno stručnjaka odgovarajućih struka za potrebe obrađivanoga područja), imati sve potrebne specifične sposobnosti, imati iskustvo programiranja razvoja, imati dovoljno raspoloživoga novca. Razvojni tim ne formulira samo planske i projektne spise nego, u skladu sa željama i potrebama lokalne samouprave, te svih subjekata zainteresiranih za razvoj (ovdje osobito mislimo na značajnije gospodarske subjekte i udruge građana), obrazuje potrebne ljude u svrhu širenja znanja potrebnih u razvoju, daje potporu u provedbi razvoja, tijekom provedbe određuje dodatne mjere.

Nakon obavljenih svih potrebnih radnji, gdje osobito mislimo na osnovnu analizu, sastavljaju se odgovarajući razvojni spisi onim redom i po onoj metodologiji koju su dogovorili predstavnici lokalne samouprave i razvojnoga tima. Sretna je okolnost što postoje već uobičajene metodologije za konkretne razvojne ciljeve, pa je potrebno samo utvrditi redoslijed dovršenja različitih razvojnih spisa. Konačni razvojni spisi sadrže barem analitičku podlogu, polazišta i razloge pokretanja projekta razvoja, opće i posebne razvojne ciljeve područja, zadatke izvršnih tijela i svih drugih sudionika u razvoju, detaljne opise ulagačkih programa. Za izradu i dovršenje svakoga razvojnoga spisa neophodno je odrediti osobe koje će biti članovi koordinacijske skupine. Ta je skupina isključivo tehničko tijelo, koje opskrbljuje razvojni tim sa svim potrebnim, a čine ju ljudi sa specifičnim poznavanjem područja, te istaknutim organizacijskim i pokretačkim sposobnostima. U skupinu mogu ući djelatnici lokalne samouprave, različite tehničke struke, stručnjaci za planiranje... Oni mogu čak i ući u profesionalni razvojni tim, koji dolazi u područje koje treba razviti.

Povijest programiranja i gospodarskoga planiranja pokazuje da ne postoji potpuno jedinstvena receptura koja vrijedi za sva područja i za sve faze razvoja. U protivnom bilo bi dovoljno da razvojni tim napravi razvojne spise jednoga područja, a sva ostala bi mogla taj projekt preslikati. Ali, nije ni moguće niti razumno jednom šahistu predvidjeti unaprijed sve poteze koji bi ga doveli do pobjede. Suprotno tomu, poslije svakoga poteza treba ponovno ispitivati jake i slabe točke, te kako se njihov odnos mijenja kao posljedica svakoga prethodnoga poteza. Zato provedbu razvoja treba stalno nadzirati, a razvojni tim rijetko mijenjati. Mijenjaju li se kreatori razvoja često, pri tomu mislimo i na razvojni tim, lako dolazi do lutanja, pa se razvojni naponi mogu trošiti uzalud. Naime, svaki novo uključeni sudionik ne poznaje sve razloge ranijih djelatnosti, sve što je učinjeno, nego vidi samo rezultate, koji možda još ne dostižu zadane ciljeve. Tada dolazi do skretanja, pa se ne dostižu niti oni rezultati, koji bi se uskoro pokazali, ako se nastavi raniji pravac djelatnosti.

Svi sudionici razvoja moraju bez prekida, ispitujući rezultate prethodnih djelatnosti, osmišljavati sljedeće mjere i aktivnosti koristeći, prije svega, sve ono što je ranije zacrtao razvojni tim. Zato razvojne djelatnosti nikada ne prestaju, pa sudionici i kreatori razvoja moraju predviđati vremenski dugačku suradnju. Niti jedna pojavnost ili događanje ne nastaje samo od sebe, ne razvija se niti nestaje samo od sebe. Sve je posljedica nečega. Zato ništa nije otok, koji okružuje more u kojemu ničega nema. Dakle, ništa nije neovisno od svojega okruženja. Svako okruženje uvjetuje i određuje svaku pojavnost i događanje, omogućuje i potiče njihov nastanak, ograničava ih ili im omogućuje veći i brži ili slabiji i sporiji razvoj.

Stoga ćemo i ovu osnovnu analizu početi s okruženjem, polazeći od širega prema užem području, od općenitijega prema konkretnijem. To okruženje je u našem slučaju Europa, prostori Republike Hrvatske i Si-

sačko-moslavačke županije, pa ćemo početi sa sadržajima širih područja, koji uvjetuju razvoj užega područja za koje se radi Strategija razvoja seoskog područja Grada Siska.

1.2. OKRUŽENJE GRADA SSKA – POLOŽAJ SISAČKO-MOSLAVAČKE ŽUPANIJE

Republika Hrvatska je srednjoeuropska, podunavska, panonska i mediteranska država, administrativno je podijeljena u 20 županija i Grad Zagreb. Grad Sisak je središte Sisačko-moslavačke županije.

1.2.1. Sisačko-moslavačka županija

Sisačko-moslavačka županija zauzima 4.467,55 km² ili 7,89% kopnenoga područja Republike Hrvatske, te je među najvećim hrvatskim županijama. Graniči s pet županija: Karlovačkom, Zagrebačkom, Bjelovarsko-bilogorskom, Požeško-slavonskom i Brodsko-posavskom, a na jugu s Republikom Bosnom i Hercegovinom.

Kao jugoistočni dio središnje Hrvatske, županija je zemljopisno smještena između 15°45' do 17° istočne zemljopisne dužine te 45° do 45°45' južne zemljopisne širine.

Zauzima područje oko prisavske nizine s kompleksnim i raznolikim rubnim pojasom. Banovina, zapadni i južni brdoviti dio županije, je podijeljena plitkim dolinama rijeke Gline, Trepče i Sunje, te dubljim usječenim sustavom Žirovca prema Uni.

Županija završava planinskim prostorom Zrinske gore (616 m) i Petrove gore (512 m). Središnji nizin-ski, najveći i najnaseljeniji dio oko rijeke Save, pokriva i prostor Parka prirode Lonjsko polje. Sjeverni dio županije završava južnim padinama Moslavačke gore (489 m) i gorjem Psunj.

Županija ima 456 naselja, s prosječno 406 stanovnika. Obuhvaća 19 jedinica lokalne samouprave: 6

▲ Ulaz u Sela

gradova (Glina, Hrvatska Kostajnica, Kutina, Novska, Sisak, Petrinja) i 13 općina (Donji Kukuruzani, Dvor, Gvozd, Hrvatska Dubica, Jasenovac, Lekenik, Lipovljani, Majur, Martinska Ves, Popovača, Sunja, Topusko, Velika Ludina).

1.2.2. Cestovni pravci županije i duljina cesta

Područje Sisačko-moslavačke županije je jedno od prometno najvažnijih područja Republike Hrvatske do danas, a to će svakako ostati i trajno u budućnosti.

Tu prolazi cestovna i željeznička veza pravca paneuropskoga prometnoga koridora broj X. Cestovnu infrastrukturu županije čini: 11 državnih cesta, 81 županijska cesta, te niz lokalnih i nerazvrstanih cesta. Veliki broj prometnica obično znači i vrlo gust promet.

1. Planirani cestovni pravci

Državne ceste	419 km
Županijske ceste	797 km
Lokalne ceste	751 km
Nerazvrstane ceste	2000 km

2. Županijske ceste nadcestarije Sisak

R.b.	Broj ceste	Opis ceste	Duljina
1.	Ž 3204	Sisak: D37 - riječno pristanište Sisak	0,5
2.	Ž 3205	Sisak (D 37) - Topolovac - D36	12,6
3.	Ž 3120	Jezero Posavsko (Ž 3041) - Desna Martinska Ves - Sisak (D 36)	20,6
4.	Ž 3206	D 36 - Budaševo - Topolovac (Ž 3205)	5,3
5.	Ž 3259	Sisak (D 36) - Topolovac (Ž 3206)	3,5
6.	Ž 3121	Lijevi Dubrovčak (Ž 3041) - Lijevo Trebarjevo - Mahovo - Hrastelnica - D36	10
7.	Ž 3121	Lijevi Dubrovčak (Ž 3041) - Lijevo Trebarjevo - Mahovo - Hrastelnica - D36	16,6
8.	Ž 3041	Ivanić Grad - Lijevi Dubrovčak - Veleševac	3,8
9.	Ž 3203	D 36 - staro Pračno	1,1
10.	Ž 3242	Brest Pokupski (D30) - Vurot - Stara Drenčina - Staro Pračno (Ž 3203)	9,8

11.	Ž 3156	D 30 - Žažina - Mala Gorica - D30	6,5
12.	Ž 3209	Topolovac (Ž 3205) - Gušće - Puska - Jasenovac (D 47)	42,2
13.	Ž 3211	Gornja Letina - Sunja - D 224	8
14.	Ž 3157	Dužica (D 30) - Greda - D36	6,8
15.	Ž 3274	Mahovo (Ž 3121) - Palanijek (Ž 3121)	5,3
16.	Ž 3151	Peščenica (D 30) - Brežane Lekeničke - Cerje	7,4
17.	Ž 3210	V. Svinjičko - Ž 3209	4,9
18.	Ž 3230	Ž 3151 - Poljana Lekenička - D 30	7,3
19.	Ž 3244	D 30 - M. Gradusa - Drljače - D224	13,9
20.	Ž 3247	Sunja (Ž 3211) - Bistrač - Strmen - Slovinci - Timarci	19,1

▲ Izvor: Ceste Sisak

3. Lokalne ceste nadcestarije Sisak

R.b.	Broj ceste	Opis ceste	Duljina
1.	L 33006	Lekenik - D 30	1,3
2.	L 33012	Lijeva Luka (Ž 3121) - Lijeva Martinska Ves (Ž 3121)	1,6
3.	L 33056	Budaševo (Ž 3206) - Topolovac (Ž 3206)	2,8
4.	L 33058	Ž 3205 - Crnac	1,6
5.	L 33010	Žabno - D 36	0,5
6.	L 33185	Petrovac (D 30) - Jazvenik - Stupno (D36)	6,2
7.	L 31199	D 31 - Pustike - G. Vukojevac - D 30	5,2
8.	L 33001	Ž 3041 - Desni Dubrovčak - Desno Željezno - Ž 3120	3,4
9.	L 33004	D 30 - Donji Vukojevac - L 31199	1,2
10.	L 33181	Orleković (D 36) – Brkiševina	4,9
11.	L 33182	Šišinec – Brkiševina (L 33181)	1,3
12.	L 33011	Lijevo Željezno - Ž 3121	1,3
13.	L 33013	Ž 3120 - Ljubljana	2,6
14.	L 33014	Ž 3120 - Strelečko	1,4
15.	L 33015	Ž 3120 - Bok Palanječki	2,5
16.	L 33016	D 36 - Veliko Svinjičko (Ž 3210)	7,3
17.	L 33035	D 36 - Pok. Vratečko	1,3
18.	L 33055	D 36 - Novo Selo Palanjačko (D 36)	1,7
19.	L 33057	Goričica - Topolovac (Ž 3206)	1,2
20.	L 33059	Klobučak - D 224	1,5
21.	L 33060	D 224 - Pola	1,7
22.	L 33061	Ž 3209 - Bukovsko	4,3
23.	L 33062	Bestрма - D 224	2,6
24.	L 33063	Ž 3208 - Blinjska Greda - L 33062	3,3
25.	L 33116	D 224 - Radonja Luka - Svinica (Ž 3245)	2,5
26.	L 33115	Drljača (Ž 3244) - Četrtkovac (L33116)	1,0
27.	L 33129	Sunja (Ž 3211) - D224	3,3
28.	L 33130	Sunja (L 33129) - D 224	1,4
29.	L 33131	Sunja (L 33129) - Krivaj Sunjski	2,5
30.	L 33132	Ž 3247 - Žreme	0,8
31.	L 33007	Pok. Palanijek - D 36	4,0
32.	L 33005	Brežane (Ž 3151 – Modruše - Prkuvec – Gradec – Krleščak - L 33005	10,2
33.	L 33067	Gornja Letina (Ž 3211) - Donja Letina	2,8
34.	L 33068	Selišće Sunjsko - Ž 3247	0,9

35.	L 33116	D 224 - Četvrtkovac - Radonja Luka - Svinica (Ž 3245)	7,6
36.	L 33008	Stari Brod (D 36) - Vrh Letovanički - Letovanić (D36)	7,9
37.	L 33064	D 224 - Kinjačka - Velika Gradusa (Ž 3244)	10,2
38.	L 33109	Letovanci (Ž 3208) - Staro Selo - Sjeverovac - Kladari - Mala Gradusa (Ž 3244)	8,1
39.	L 33136	Strmen (Ž 3247) - Crkveni Bok - Ivanjski Bok	5,2
40.	L 33066	Brđani Kosa (D 224) - Vukoševac - Ž 3244	4,7
Sveukupno Sisak			338,0
Županijske ceste			205,2
Lokalne ceste			132,8

▲ Izvor: Ceste Sisak

1.2.3. Željeznička infrastruktura županije

Najznačajnije pruge, koje prolaze prostorom Sisačko-moslavačke županije, ujedno su i glavne magistralne pruge u Hrvatskoj:

- dijelovi magistralne pruge 1. reda Novska - Dugo Selo,
- dijelovi magistralne pruge 1. reda Novska - Sisak - Zagreb,
- Sunja - Volinja - državna granica s Republikom Bosnom i Hercegovinom.

Magistralna, glavna željeznička pruga Savski Marof - Zagreb - Sisak - Novska - Vinkovci - Tovarnik (MG 2) i Dugo Selo - Novska (MG 2.1) s magistralnom pomoćnom prugom Sunja - Volinja - Bihać (MP 12) ostaju okosnice širega prometnoga sustava.

Predviđa se modernizacija ovoga pravca, a dugoročno i proširenje na dva kolosijeka dogradnjom drugoga kolosijeka uz postojeći, na dionicama Zagreb - Sisak i Lipovljani - Novska.

1.2.4. Riječni prometni pravci

U Sisačko - moslavačkoj županiji je središnji dio mreže hrvatskih riječnih prometnih pravaca:

- rijeka Sava je plovna od ušća Velikog Struga do ušća Kupe (oko 117 km) - planira se mogućnost za plovību plovnih jedinica od 1.000 do 1.500 t nosivosti (međunarodni plovni put 4. kategorije),
- rijeka Kupa je plovna od ušća u Savu do ušća Odre u Kupu (oko 5 km), a planirano je aktiviranje plovnosti rijeke Kupe do Karlovca.

Prometni pravac rijeke Save do Siska, s lukom Sisak je uključen u europsku mrežu plovnih puteva VII. dunavskoga koridora.

Sava uzvodno od Galdova i Kupa uzvodno od ušća Odre koriste se isključivo za promet u službi eksploatacije šljunka i održavanja skelnih prijelaza radi povezivanja naselja na suprotnim obalama rijeke.

Luka Sisak je smještena na dvije lokacije: na Kupu i na Savi.

Lokacija Sisak - Kupa služi za suhe terete.

Lokacija Sisak - Sava je smještena kod naselja Crnac i služi za tekuće terete.

1.2.5. Stanovništvo

Sisačko-moslavačka županija je s 185.387 stanovnika sedma hrvatska županija (4,18% državne populacije).

4. Popis stanovništva					
Grad / Općina	Popis 1991.	Popis 2001.	Razlika 91./01.	Muškarci (%) 2001.	Žene (%) 2001.
Sisak	61.413	52.236	-9.177	47,75	52,25
Kutina	24.829	24.597	-232	48,20	51,8
Petrinja	35.151	23.413	-11.738	47,96	52,04
Novska	17.231	14.313	-2.918	48,10	51,9
Popovača	11.822	12.701	879	50,21	49,79
Glina	23.040	9.868	-13.172	46,86	53,14
Sunja	12.309	7.376	-4.933	48,16	51,84
Lekenik	6.248	6.170	-78	49,66	50,34
Dvor	14.555	5.742	-8.813	46,66	53,34
Lipovljani	3.866	4.101	235	48,91	51,09
Martinska Ves	4.643	4.026	-617	47,59	52,41
Gvozđ	8.082	3.779	-4.303	45,99	54,01
Topusko	6.824	3.219	-3.605	47,25	52,75
Velika Ludina	2.869	2.831	-38	49,52	50,48
Hrvatska Kostajnica	4.996	2.746	-2.250	47,31	52,69
Jasenovac	3.559	2.391	-1.208	46,97	53,03
Hrvatska Dubica	4.237	2.341	-896	49,42	50,58
Donji Kukuruzari	3.063	2.047	-1.016	50,46	49,54
Majur	2.555	1.490	-165	48,46	51,54
Ukupno	251.332	185.387	-65.945	49,00	51,00

▲ Izvor: Državni zavod za statistiku – 2001.

Gustoća naseljenosti je 41,5 stanovnika/km², što je znatno manje od prosjeka Republike Hrvatske koji je 78,5 stanovnika/km².

Od ukupnoga broja stanovnika 51,92% su žene, a 48,08% muškarci. Domovinski rat je umanjio broj stanovnika županije za oko 26%. Na područjima Dvora, Gline, Gvozda i Topuskoga stanovništvo se skoro prepolovilo. Migracija selo - grad je sve jača.

1.2.6. Gospodarstvo u županiji

Središnju Hrvatsku, kojoj pripada Sisačko-moslavačka županija, obilježava najveća gustoća industrije, zaposlenosti i proizvodnje, čiji je temelj industrijski trokut Zagreb - Karlovac - Sisak. Na njega se nastavlja nekoliko manjih industrijskih sustava i industrijskih središta. U županiji je oko 1.260 poduzetnika (17.787 zaposlenih).

Više od 50% gospodarskih kapaciteta županije čine javna i državna poduzeća, a težište gospodarstva je na prerađivačkoj industriji i energetici.

Gospodarske prednosti i nedostaci županije su:

- Stopa registrirane nezaposlenosti za RH je 12% niža nego u županiji.
- Na 1 umirovljenika u RH je 1,4 radnika, dok je u županiji 0,9 radnika.
- Industrijska proizvodnja je ispod razine RH za 7,5%.
- Glavni nedostatak je slaba konkurentnost, što je povezano s nedovoljnim i nekoordiniranim iskorištavanjem komparativnih prednosti.
- Vanjsko trgovinska razmjena bilježi deficit.

- Županija ima izražene komparativne prednosti: zemljopisni položaj, prirodne izvore (vode, šume, poljoprivredno zemljište), prometni značaj i povezanost.

Gospodarstvo se još uvijek transformira. Županija ima značajne gospodarske potencijale zahvaljujući lokaciji, prirodnim izvorima i industrijskom nasljeđu.

Glavne gospodarske djelatnosti županije su industrija s posebnim naglaskom na energetiku, naftnu, petrokemijsku i kemijsku industriju, metalurgiju i metalopredivačku industriju, poljodjelstvo i šumarstvo, trgovina, ugostiteljstvo, graditeljstvo, promet i veze. U manjoj mjeri zastupljene su i ostale gospodarske djelatnosti.

Poljoprivredno - prehrambeni kompleks ima veliku važnost i dugu tradiciju. Uz standardne poljoprivredne grane izdvajamo one, po kojima je županija prepoznatljiva: uzgoj autohtone pasmine konja hrvatski posavac i proizvodnja voća, poglavito šljiva.

U strukturi vrijednosti industrijske proizvodnje, najveći udio ima proizvodnja kemikalija i kemijskih proizvoda. Slijedi proizvodnja električne energije, proizvodnja naftnih derivata, proizvodnja hrane i pića, proizvodnja kovina i proizvoda od njih, vađenje sirove nafte i plina, te drvna industrija.

Cijela županija ima gospodarske i komparativne prednosti za razvoj proizvodnje i prerade hrane zbog zatvorenosti reproducijskoga lanca (zemljište, prirodni uvjeti, proizvodnja mineralnih gnojiva i sredstava za zaštitu u poljoprivredi, kapaciteti za tov, proizvodna tradicija).

Uz mnoštvo očuvanih kulturno povijesnih vrijednosti, turističku ponudu županije čine Park prirode Lonjsko polje (506 km²), termalno lječilište u Topuskom, Vinske ceste Moslavine.

▲ Stara lokomotiva, Sisak

▲ Brodovi - terminali za istovar nafte, Sisak

U posljednjih petnaestak godina uslijedile su velike strukturne promjene u gospodarstvu. Domovinski rat, sa svim svojim posljedicama, prouzročio je velike poremećaje na tržištu i nestanak “velikih”. Preživjelo je malo gospodarstvo, odnosno obrtništvo kao tradicionalan gospodarski sektor.

I dalje su najvažniji partneri u izvozu Austrija i BiH, ali je povećan izvoz u Srbiju i Crnu Goru. Nesolventnost je i dalje gorući problem županije. Najviši je udio tako zvanih loših dugova (dužih od godinu dana), a povećao se i dug po osnovi poreza pravnih osoba.

Ono što zabrinjava, jest nedovoljan udio investicija, a upravo su one temeljan preduvjet podizanja konkurentne sposobnosti gospodarskih subjekata. Veliki problemi su: nedostatak sredstava za investicije, dostizanje konkurentnosti proizvoda, slaba kakvoća poljoprivrednih proizvoda, neravnomjerno trošenje poticaja, neodgovarajući uvoz pojedinih proizvoda, nedostatak obrazovanoga stručnoga kadra, slab sustav kreditiranja (uključujući i HBOR).

2.

Grad Sisak

▲ Kapelica, Stara Drenčina

Grad Sisak (u širem smislu) broji 52.233 stanovnika, površine je 422,75 km², a broj samostalnih naselja je trideset i pet. Grad Sisak (u užem smislu) ima 37.491 stanovnika.

Zemljopisni podaci Grada Siska:

- 45° 29' 20" sjeverne zemljopisne širine
- 16° 22' 40" istočne zemljopisne dužine

Nadmorska visina je 98 metara.

2.1. PROSTOR I PROMETNO ZEMLJOPISNI POLOŽAJ GRADA SISKAG

Sisak je nastao, svoje uspone i prosperitetna razdoblja doživljavao, uvijek zbog svog prometnog položaja. Kada je tom čimbeniku umanjivan značaj, Sisak je bilježio razdoblja stagnacije.

Međutim, možemo reći da je Sisak oduvijek bio i ostat će regionalno središte sa svojim prirodnim gravitacijskim područjem. Nažalost, njegovo gravitacijsko područje prečesto presijecaju političke granice.

Povijesno gledano, na nastanak Siska djelovale su i topografsko hidrološke pogodnosti na sutoku triju rijeka, Odre u Kupu i Kupe u Savu. To je bilo mjesto gdje se svaka vojska mogla uspješno braniti. Zato je tu i nastala stara rimska cesta, koja je antičku Sisciu povezivala s drugim dijelovima prostranoga Rimskoga carstva. Tijekom srednjega vijeka osobito dolazi do izražaja mogućnost obrane, te se temeljom toga nastavlja važna uloga grada i sisačke utvrde.

Već u prvoj polovici 18. stoljeća počeo se oblikovati novi prometno trgovački sustav, koji je uključio

vao unutarnje plovne puteve. To je omogućilo izvoz komercijalnih viškova žitarica i stoke u Habsburškom Carstvu. Žito iz Vojvodine, a osobito drvena građa stizali su Savom do Siska. Tako je Sisak postao dijelom poveznica Podunavlja sa sjevernim Jadranom. Postao je završno ili početno mjesto prekrcaja roba s cestovnih prometnica na vodene. Zato je u Sisku trebalo izgraditi pristanište, skladišta, brodogradilišnu radionicu, trgovine... Sve je to odlučujuće utjecalo na oblikovanje naselja, te na potražnju za radnom snagom.

1862. godine Sisak je dobio priključak na austrijsku južnu željeznicu (Beč - Trst). To je bio iznimno jak poticaj razvoju. Kasniji razvoj željezničke mreže više nije toliko pogodovao razvoju Siska, jer je glavna željeznička pruga izgrađena sjeverno od Save. Tada ulogu glavnoga prometnoga križanja preuzima Zagreb, pa se sisačko gospodarstvo sve više okreće industriji.

Kada se nakon Drugoga svjetskoga rata ubrzano počeo razvijati cestovni promet, Sisak je ostao izvan glavnih cestovnih prometnica. Tada Sisak postaje najzapadnija luka riječne plovidbe.

Izbijanjem Domovinskoga rata Sisak postaje grad na granici na kojoj su se prekidali svi prometni pravci. Po završetku Domovinskoga rata prometni tokovi nisu potpuno obnovljeni.

Međutim, 1992. godine, novim teritorijalnim ustrojem Republike Hrvatske, Sisak postaje središte jedne od najvećih hrvatskih županija. Ujedno postaje mjesto kontakta različitih zemljopisnih cjelina, kao što su Banovina, Turopolje, Posavina, Lonjsko polje i Moslavina. Ipak, on se razvija u odnosu na Zagreb, te pod njegovim utjecajem, budući da je jedno od središta u gravitacijskom krugu glavnoga grada. U tom krugu je regionalno središte najvišega stupnja. U budućnosti će iznimno važan činitelj jačanja prometno zemljopisnoga položaja Siska biti uključivanje Bosne i Hercegovine u europske prometne tokove, pa s tim treba računati.

2.2. STANOVNIŠTVO (demografski, gradski i sociološki pokazatelji)

2001. godine, prema popisu stanovnika na prostoru Grada Siska živjelo je 52.236 stanovnika, što je 28,18% ukupnoga stanovništva županije. Kao što se vidi u Tablici 5., od 1900. godine do 1991. godine, broj stanovnika na ovom području stalno raste, dok se isti trend ne nastavlja u razdoblju 1991. - 2001., što je posljedica ratnih događanja na ovome području te migracije stanovništva proizašlih iz njih. Na području Grada Siska broj stanovnika se smanjio za 9.177, što predstavlja negativan trend od 14,96%.

Broj stanovnika u seoskim područjima Grada Siska se u spomenutom razdoblju smanjio za 1,09% ili za ukupno 170 stanovnika.

U svibnju 2001. godine objavljeni su prvi rezultati posljednjeg popisa stanovništva (Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001. - Prvi rezultati po naseljima - Statističko izvješće 1137, Zagreb svibanj 2001. ISSN 1333-1876), još nisu do kraja statistički obrađeni pa prilažemo tablični prikaz stanja iz 1991. godine kao relativni pokazatelj stanja.

Zabrinjavajući podatak je da je znatno veći udio ženskoga stanovništva u postfertilnoj dobi, nego u pretfertilnoj dobi. To znači da je mogućnost prirodne obnove stanovništva, osobito seoskoga, minimalna. Uz to, sam grad ima znatno bolju dobnu strukturu od ruralnih područja, što je posljedica imigracijskih procesa radno sposobnoga stanovništva. Indeks starosti je u ruralnim područjima čak 0,82, jer je visok udio stanovništva starijega od 60 godina.

Stanovništvo je nositelj gospodarskih aktivnosti, pa je visoka starost stanovništva bitan ograničavajući čimbenik razvoja gospodarstva. Tako je udio aktivnoga stanovništva u ukupnom za ovo područje 47,5%.

Po djelatnostima, za razliku od gradskoga područja, primarnim djelatnostima (poljoprivreda, šumarstvo) bavi se 33,4% stanovništva.

5. Kretanje stanovništva po naseljima od 1900. godine do 2001. godine

Naselja	Godina popisa										
	1900.	1910.	1921.	1931.	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	2001.
1. Sisak	8.674	9.597	10.361	13.030	14.140	19.238	26.647	38.458	43.454	45.792	36.785
2. Blinjski kut	531	586	583	645	458	494	613	615	564	505	386
3. Budaševo	633	739	668	743	974	1.053	1.238	1.515	1.689	1.769	1.680
4. Crnac	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	710
5. Čigoč	369	383	384	312	288	326	274	219	159	127	114
6. Donje Komarevo	431	452	443	468	193	464	491	459	418	380	300
7. Gornje Komarevo	629	624	626	702	679	480	543	609	563	549	471
8. Greda	857	884	835	849	871	1001	1.081	1.081	1.082	1.113	1.010
9. Gušće	1.436	1.395	1.322	1.232	1.194	1.198	1.064	921	738	609	498
10. Hrastelnica	863	946	966	921	818	824	1.020	1.102	1.172	1.006	946
11. Jazvenik	277	285	276	301	264	277	270	253	233	177	143
12. Klobučak	-	-	-	-	105	114	132	121	118	120	33
13. Kratečko	723	710	667	602	563	551	486	443	348	282	260
14. Letovanci	190	185	186	159	130	133	127	94	95	82	73
15. Lonja	727	725	720	643	506	553	512	432	302	183	174
16. Lukavec Posavski	459	460	407	400	431	471	455	364	293	217	133
17. Madžari	379	455	394	430	396	396	385	379	351	332	245
18. Mužilovčica	523	474	435	410	356	348	333	272	209	167	107
19. Novo Pračno	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	465
20. Novo Selo	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	587
21. Novo Selo Palanječko	94	81	69	83	77	136	198	291	487	585	548
22. Odra Sisačka	510	529	501	549	462	557	826	992	1.091	1.006	906
23. Palanjek	394	430	411	423	378	372	387	297	343	320	323
24. Preloščica	1.309	1.289	1.239	1.220	1.101	1.076	1.074	921	819	795	722
25. Sela	402	481	447	441	492	509	652	882	978	1.019	960
26. Stara Drenčina	375	361	341	342	323	314	318	263	225	217	195
27. Staro Pračno	144	159	156	176	178	187	228	586	759	906	881
28. Staro Selo	864	1.025	1.028	1.063	879	867	818	712	618	520	141
29. Stupno	283	294	319	327	285	329	482	515	591	556	557
30. Suvoj	302	266	259	246	236	239	224	154	104	54	44
31. Topolovac	709	975	1.001	959	1.153	1.311	1.514	1.231	1.065	1.129	960
32. Veliko Svinjičko	780	831	789	786	717	687	615	516	424	357	283
33. Vurot	140	151	134	124	93	98	100	90	86	84	94
34. Žabno	270	242	217	213	153	173	275	308	394	455	502
Ukupno 2. - 34.	15.603	16.417	15.823	15.769	14.753	15.538	16.735	16.637	16.318	15.621	15.451
Ukupno Grad Sisak	24.277	26.014	26.184	28.799	28.893	34.776	43.382	55.095	59.772	61.413	52.236

▲ Izvor: Državni zavod za statistiku – 2001.

Za ukupan, a osobito gospodarski razvoj, bitne su i dnevne migracije stanovništva, jer pokazuju, između ostaloga i na koliki broj radno sposobnoga stanovništva se može računati u pokretanju bilo koje djelatnosti. Dok s urbanoga područja u dnevnim migracijama sudjeluje manje od 6% stanovništva u seoskim područjima taj postotak u nekim naseljima doseže čak 89% ukupnoga broja radnika. Osobito se to odnosi na naselja uz rub grada. Sve to govori da je radno sposobno stanovništvo jako usmjereno prema urbanom središtu područja.

Iznimno bitan pokazatelj mogućnosti razvoja je obrazovna struktura stanovništva. Ona nam pokazuje da je na urbanim područjima gotovo dvostruko veći broj ljudi bez školske spreme i ukupno iznosi 6,6% od ukupnoga broja stanovnika.

Također je bitan čimbenik u razvoju broj ljudi iz pojedinih područja, koji žive i rade u inozemstvu. S područja naselja Sisak u inozemstvu je oko 1.300 osoba, što čini 2,8% urbanoga stanovništva, a iz seoskih područja je u inozemstvu nešto manje od tisuću osoba ili 6,2% ukupnoga seoskoga stanovništva. To pokazuje da dobro sudjelovanje po njihovom povratku i ulaganje stečenih ušteđevina u domovini može dati dobre razvojne rezultate, osobito seoskih područja.

6. Poljoprivredno stanovništvo u odnosu na broj stanovnika

Naselja	Stanovništvo u zemlji	Poljoprivredno stanovništvo	Udio (%) poljoprivrednog stanovništva u zemlji
1. Sisak	44.489	263	0,59
2. Blinjski Kut	483	88	18,22
3. Budaševo	1.608	70	4,35
4. Čigoč	120	98	81,67
5. Donje Komarevo	370	59	15,95
6. Gornje Komarevo	532	27	5,08
7. Greda	1.037	140	13,50
8. Gušće	574	267	46,52
9. Hrastelnica	974	43	4,41
10. Jazvenik	175	67	38,29
11. Klobučak	109	12	11,01
12. Kratečko	274	154	56,20
13. Letovanci	82	9	10,98
14. Lonja	182	119	65,38
15. Lukavec Posavski	217	122	56,22
16. Madžari	318	88	27,67
17. Mužilovčica	155	118	76,13
18. Novo Selo Palanječko	503	31	6,16
19. Odra Sisačka	898	13	1,45
20. Palanjek	315	76	24,13
21. Preloščica	735	128	17,41
22. Sela	955	97	10,16
23. Stara Drenčina	212	42	19,81
24. Staro Pračno	823	28	3,40
25. Staro Selo	513	270	52,63
26. Stupno	523	21	4,02
27. Suvoj	54	44	81,48
28. Topolovac	1.033	76	7,36
29. Veliko Svinjičko	357	229	64,15
30. Vurot	83	13	15,66
31. Žabno	437	6	1,37
Ukupno 2. - 31.	14.651	2.555	17,44
Ukupno grad Sisak	59.140	2.818	4,76

7. Obrazovna struktura stanovništva

Naselja	Ukupno	Bez školske spreme	Osnovno obrazovanje	Srednje obrazovanje	Više i visoko obrazovanje
1. Sisak	37.187	1.419	13.369	17.406	4.547
2. Blinjski Kut	449	29	263	135	13
3. Budaševo	1.453	81	770	528	45
4. Čigoč	105	10	86	8	1
5. Donje Komarevo	317	11	205	89	8
6. Gornje Komarevo	439	38	258	119	15
7. Greda	912	71	561	246	16
8. Gušće	527	37	403	71	12
9. Hrastelnica	822	38	470	279	20
10. Jazvenik	161	16	92	49	3
11. Klobučak	101	7	63	25	3
12. Kratečko	249	20	193	30	4
13. Letovanci	65	3	42	14	2
14. Lonja	162	28	128	6	-
15. Lukavec Posavski	185	33	134	16	1
16. Madžari	267	17	179	66	5
17. Mužilovčica	151	10	123	13	-
18. Novo Selo Palanječko	500	25	301	154	6
19. Odra Sisačka	856	60	414	324	33
20. Palanjek	238	25	140	61	12
21. Preloščica	659	39	436	160	12
22. Sela	824	32	417	310	37
23. Stara Drenčina	184	12	130	35	7
24. Staro Pračno	725	26	342	307	31
25. Staro Selo	445	63	308	69	5
26. Stupno	453	25	235	167	17
27. Suvoj	51	7	41	3	-
28. Topolovac	945	50	539	323	25
29. Veliko Svinjičko	303	17	262	18	2
30. Vurot	70	5	51	14	-
31. Žabno	355	19	184	130	20
Ukupno 2. – 31.	12.973	854	7.770	3.769	355
Ukupno grad Sisak	50.160	2.273	21.139	21.175	4.902

▲ Izvor: Državni zavod za statistiku – 2001.

2.3. OSNOVNE KLIMATSKE I PEDOLOŠKE KARAKTERISTIKE NA PODRUČJU GRADA SSKA

Područje Grada Siska koji se nalazi na 98 metara nadmorske visine obilježeno je umjerenom kontinentalnom klimom.

Prema karakteristikama podneblja, Grad Sisak je u klimatskoj zoni tople umjereno kišne klime s izrazito kontinentalnim odlikama. Područje Grada Siska otvoreno je utjecajima sa sjevera, ali je prema jugu zaštićeno brdskim područjem Banovine. Stoga su kontinentalni utjecaji prilično izraženi. Podneblje cijele regije pripada području s izrazitim, ali ne vrlo dugim, hladnim razdobljem godine.

▲ Nasip, Gušće

Najhladniji mjeseci su siječanj i veljača, a najtopliji srpanj i kolovoz kada prosječna temperatura iznosi oko 21°C.

Relativna vlaga zraka kreće se u Sisku između osrednje do jako visoke, a godišnji prosjek relativne vlage iznosi 80%, a karakterističan je relativno velik broj dana s pojavom magle (70 dana godišnje).

Grad Sisak uglavnom se nalazi na mlađim aluvijalnim sedimentima koji su karakteristični za doline rijeka Save i Kupe te korita njihovih potoka. Sastoje se od šljunka, pijeska, gline i mulja a njihova se sedimentacija odvija i u najnovije vrijeme. Većim su dijelom prekriveni obradivim tлом. Karakteristika ovog terena je da je pretežno stabilan u svim okolnostima (prirodni uvjeti i eventualni zahvati).

Šire područje Grada Siska pripada bivšim dijelovima Panonskog mora, a na jugu je omeđeno obroncima Zrinske gore. Na tom području uglavnom su zastupljena lesivirana tla i različite vrste hidromorfnog tla srednje pogodnih za poljodjelstvo.

2.4. KOMUNALNA INFRASTRUKTURA

Grad Sisak je trenutno izvan glavnih prometnih koridora, a cestovne prometne veze prema Zagrebu, Karlovcu te Bosni i Hercegovini su relativno loše kvalitete i ne zadovoljavaju zahtjeve suvremenog cestovnog prometa.

Pružanje glavnih cestovnih pravaca područjem Grada Siska predodređeno je tokovima Save i Kupe, kao i mostovima na tim rijekama što u znatnoj mjeri utječe na vođenje glavnih prometnih tokova područjima Grada Siska. Okosnicu cestovne mreže na području grada čine tri državne i šest županijskih cesta.

Grad Sisak je željezničku prugu dobio još 1862. godine (Sisak - Zidani most), ali danas se nalazi na sporednom željezničkom pravcu (Sisak - Novska) sa značajnijom prometnom vezom sa Zagrebom. Željezničku infrastruk-

▲ Cesta Zagreb - Sisak

▲ Pogled na termoelekttranu u Sisku

turu na području Siska čine: Željeznički kolodvor Sisak, Željeznički kolodvor Sisak-Caprag, Teretni željeznički kolodvor, industrijski kolosijeci (u području pristaništa na rijeci Kupi, za potrebe tvornica Segestica, Siscia i Herbos, prema bivšoj željezari te prema rafineriji INE i Termoelekttrani).

Sisak ima razvijen i riječni promet što mu omogućuje rijeka Sava. Budući da kod Siska prestaje plovnost rijeke Save za veće brodove, Sisak se razvija kao važna krajnja zapadna riječna luka gdje se teret pretovaruje i dalje otprema željezničkom ili cestovnom mrežom. Luka Sisak ima izrazito povoljan prometno-zemljopisni položaj unutar prometnih koridora Republike Hrvatske i različite prednosti.

U novijem razdoblju Sisak se razvio i kao važan terminal za transport nafte.

Najznačajnije kapacitete u energetici u Gradu Sisku predstavlja proizvodnja i prerada nafte i plina u okviru INE - Rafinerije nafte Sisak.

U Gradu Sisku postoji sustav opskrbe električnom energijom koji se sastoji od 57 trafostanica, trafostanice Siscia, trafostanice u Rafineriji nafte Sisak i trafostanice Pračno. Potrošnja električne energije se odvija u kućanstvima, gospodarskim subjektima i sustavu javne rasvjete.

Trgovačko društvo Sisački vodovod d.o.o. za opskrbu pitkom vodom, odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda postoji dugi niz godina, a pod ovim imenom djeluje od 1955. godine. Vodoopskrbni sustav grada Siska opskrbljuje pitkom vodom cjelokupno područje grada i sva gravitirajuća prigradska naselja. Postojeći sustav opskrbljuje pogon-tvornica vode Novo Selište u Petrinji.

Današnji sustav odvodnje gradskog područja izgrađen je na dijelu područja urbane i industrijske zone grada Siska. Grad nema cjelovit kanalizacijski sustav već djelomično izgrađen sustav mješovitog karaktera te je u tijeku izrada projekata za ujedinjavanje, s izgradnjom pročištača otpadnih voda kao krajnjim ciljem.

U Prostornom planu uređenja Grada Siska iz 2002. godine nalaze se podaci o hidromelioraciji odnosno odvodnji i navodnjavanju:

Za korištenje poljoprivrednih površina od presudne je važnosti njihova zaštita od poplava i stupanj provedenih hidromelioracijskih površina. Budući da je glavina poljoprivrednih površina Grada Siska u dolinama rijeka, značajan dio tih površina nalazi se u unutar plavnog područja. Štete od poplava i neuređenog vodnog režima su vrlo velike, a poljoprivredna proizvodnja je ekstenzivna s niskim i nestabilnim prihodima. Na području Grada Siska nalaze se sljedeća melioracijska područja:

- melioracijsko područje Lonjskog polja
- melioracijsko područje Odranskog polja

Melioracijsko područje u Lonjskom polju zauzima cca 14.150 ha površine. Prema projektnoj dokumentaciji, s obzirom na konfiguraciju terena i podjelu na kazete i slivove, za intenzivnu i sigurnu odvodnju u bilo koje vrijeme godine (mehaničko-gravitacijsku) predviđeno je 19 crpnih postaja od kojih je 7 izvedeno ili se nalaze u izgradnji. Problem melioracije Lonjskog polja kao šireg područja sliva rijeke Save stalno prisutan i učestao u ovom području. Glavni pripremni radovi, osim komasacije zemljišta, su uglavnom završeni. Izrađeni su svi glavni projekti za hidrotehničke radove, crpne postaje i drenažu. Teritorij koji zahvaća Odransko polje dio je melioracijskog područja Srednje Posavine. Uz izgradnju vodozaštitnih objekata u dolini rijeke Odre, koji su obrambenog karaktera, nameće se nužnost obimnijih hidromelioracijskih zahvata na tom području. Radovi nisu izvedeni, a dokumentacija je izrađena na razini idejnog rješenja. Na području Grada Siska nalazi se oko 3.800 ha Odranskog polja, a čine ga melioracijske cjeline: Rakovo, Žabno i dio Lekenika.

Navodnjavanje se upotrebljava za određene kulture na površinama koje su zaštićene od vanjskih voda iako je izrađen pouzdan sustav odvodnje suvišnih vlastitih voda. Najveće potrebe za navodnjavanjem javljaju se u ljetnim mjesecima, a prosječno iznose oko 2.000 m³/ha godišnje. Uz odvodnju viška voda s poljoprivrednih površina predviđeno je i navodnjavanje tih površina. Od 1972. godine nije bilo znatnog povećanja navodnjenih površina u području srednje Save. Na području Grada Siska nema podataka o postojanju takvih površina, a prema elaboratu "Kompleksno uređenje sliva Kupe" za navodnjavanje je predviđeno područje Rakovo površine od oko 410 ha.

2.5. POVIJEST I NASLIJEĐE KAO PODRUČNI KAPITAL

Svi povijesni datumi i značajniji događaji mogu danas biti inspiracija i povod za različita turistička događanja povezana s više pratećih djelatnosti. Dakle, mogu služiti ne samo u razvoju društvenih događanja, nego osobito u gospodarskom razvoju širih područja.

Povijest i naslijeđe, zbog svoje iskoristivosti u razvoju, značajan su dio područnoga kapitala, pa ćemo ih kao takve ukratko obraditi.

Prva poznata naselja na području koje danas obuhvaća jedinica lokalne samouprave grad Sisak, starija su od 2.000 godina. U starom vijeku najveći razvoj ovo područje doživljava u vrijeme Rimskoga Carstva. Ono je zavlдалo ovim područjem 35 godina prije Krista, zauzevši ilirsko keltsko naselje Segesticu. Tu je sagrađen vojni logor, a uskoro oko njega nastaje grad Siscia s iznimno jakim vojnim, prometnim i upravnim funkcijama, razvijenom trgovinom i obrtom. Kasnije je osnovana kovnica novca po kojoj Siscia ostaje poznata sve do danas. U 3. stoljeću se u Sisku osniva sisačka biskupija. Sisački biskup Kvirin je 303. godine u vrijeme progona kršćana uhvaćen i usmrćen. Ovaj biskup je proglašen zaštitnikom grada Siska. O Sisku u ranom srednjem vijeku ne postoji puno podataka. Znamo da je u razdoblju 819. godine do 820. godine hrvatski knez Ljudevit Posavski, knez Panonske, ali ne i Južne Hrvatske, Sisak izabrao za svoje središte, te tako Sisak postaje središte otpora franačkim osvajanjima. Ukidanjem sisačke biskupije i osnivanjem zagrebačke, 1094. godine Sisak i njegova okolica postaju vlasništvo zagrebačke biskupije.

Kralj Bela IV. daje sisačkom vlastelinstvu gradsku upravu i općinskoga suca, što znači početak razvoja grada kao trgovišta. Tada Sisak s nekoliko okolnih sela čini Sisačku županiju u kojoj Kaptol, kao vlasnik sisačkih posjeda, svake godine na lovenčevo bira župana ili špana. Sisak postaje zaista slavan pobjedom kršćanske vojske nad Turcima pri trećoj turskoj opsadi sisačke tvrđave 1593. godine. Povlačenje Turaka označilo je početak gospodarskoga razvoja grada Siska, koji postaje sve značajnija luka, te simbol riječnoga prijevoza širega područja. Sve do početka 19. stoljeća Sisak, razdvojen rijekom Kupom, živi podijeljen u dva slabo povezana naselja:

- građanski Sisak na lijevoj obali Kupe pod upravom Kaptola
- vojni Sisak na desnoj obali pod upravom Banske krajine.

Stanovnici tada pretežito žive u drvenim kućama, posavsko pokupskoga tipa gradnje. Prve zidane zgrade su građene za razvoj duhovnoga i javnoga života. Crkva Sv. Križa je prva zidana zgrada poslije izgradnje srednjovjekovne utvrde. Grad je zadržao četverokutni sustav parcelacije poštujući nekadašnji raster antičkoga naselja. Antički ostaci, iznad kojih se gradilo novo naselje, sada su pod današnjim naseljem. Antički nalazi i naslijeđe postaju vidljivi tek pri graditeljskim zahvatima. Dana 29. listopada 1838. godine Zagrebački kaptol donosi povelju kojom je utemeljeno Trgovišće Sisak sa statutom, grbom i pečatom. Međutim, dva su sisačka naselja ujedinjena tek 1874. godine u jedinstveni slobodni kraljevski grad s vlastitim zastupstvom i prvim gradonačelnikom, uglednim trgovcem Franjom Lovrićem. Tijekom dvadesetak godina kada je spomenuti trgovac bio omiljeni gradonačelnik, zahvaljujući njegovom neumornom radu i nastojanjima, grad Sisak prerasta u urbanu cjelinu suvremenoga izgleda. Tadašnje gradske obrise urbano središte je zadržalo do danas.

Uz Kupu, osobito u devetnaestom stoljeću, niču žitna skladišta, koja postaju najprepoznatljivije obilježje Siska. Na početku su građena funkcionalno, u odnosu na potrebe. Vremenom, postaju predmet nadmetanja i prestiža, te simboli statusa i ugleda njihovih vlasnika u društvu. Tek kasnije se veća pozornost počela posvećivati gradnji stambenih zgrada i njihovom izgledu, u čemu su i opet prednjačili bogatiji trgovci. Međutim, prve zgrade koje nastaju nakon prvih skladišta uz rijeku nisu stambene zgrade, nego svratišta u funkciji trgovine i društvenih događanja, a na kraju i kulturnih događanja. U njima se organiziraju kazališne predstave, koncerti, balovi...

U zgradi svratišta "Veliki Kaptol" je 1839. godine odigrana prva drama napisana štokavštinom, "Juran i Sofija" ili "Turci pod Siskom" Ivana Kukuljevića Sakcinskoga. Od tada nastaju različita kulturna, sportska i dobrotvorna, a naposljetku i gospodarska društva. Prvi, tada drveni, most preko Kupe izgrađen je 1862. godine. Drugi, zidani most izgrađen je 1934. godine od kamena i cigle, materijala koji su se u to vrijeme koristili za gradnju. Ljepotom i skladnošću ovaj most plijeni poglede tijekom cijeloga svog postojanja, pa je postao jednim od najprepoznatljivijih simbola grada Siska.

1862. godina je posebno značajna za razvoj Siska, jer je tada puštena u promet pruga Sisak - Zidani Most. Ovim spajanjem riječnoga i željezničkoga prijevoza Sisak dobiva novi zamašnjak razvoja, pa počinju nati prva industrijska postrojenja. Sve jačim razvojem industrije, na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće, dolazi do borbe za prevlast između trgovine i industrije. Međutim, raspadom Austrijskoga Carstva i nastankom Austro-Ugarske Monarhije, te prevlasti Mađara nad Hrvatskom,

▲ Stari grad Sisak

prometna politika mađarskih željeznica donosi trajnu premoć industrije nad trgovinom. Naime, ta je politika zanemarivala željeznički pravac prema Sisku, kao njoj nezanimljiv, a pretpostavljala promet prema Rijeci, koju je Mađarska željela dobiti pod svoju izravnu vlast. Osobito se industrija razvijala između dva svjetska rata kada sve više u njoj sudjeluje i domaći i strani kapital. Industrija se smješta sve više izvan središta grada pa nastaju industrijska predgrađa. Tu nastaju i nova stambena naselja, koja se gradnjom i izgledom bitno razlikuju od stare gradske jezgre. Naravno, jedan od najvažnijih razloga tomu je slaba gospodarska moć industrijskih radnika, koji su u tim naseljima živjeli.

Tijekom Drugoga svjetskoga rata grad doživljava znatna razaranja, od kojih nisu pošteđena ni seoska područja. Čak što više, u seoskim područjima dolazi do tako velikih razaranja u nekim naseljima, da se ona nisu sasvim oporavila niti do danas. U samom gradu su stradala industrijska postrojenja, pa čak i sisačka utvrda, čija je kula srušena gotovo do temelja. Svakako, kao razlog neobnavljanja nekih razorenih zgrada, osobito poljoprivrednih gospodarstava, moramo navesti i političke razloge, te nacionalnu nehrvatsku politiku tadašnje FNRJ i SFRJ, te njihovih antihrvatskih eksponenata.

Zahvaljujući razvoju metalurgije, kemijske, drvne i prehrambene industrije, poslije Drugoga svjetskoga rata grad Sisak, odnosno njegov urbani dio se ubrzano obnovio, pa posljedice razaranja nisu više jako uočljive. Osobito stoga što su na mjestima razorenih zgrada izgrađene nove poslovno stambene zgrade. No, usprkos planskom i politički jakom razvoju industrije, Sisak i dalje ostaje iznimno značajna riječna luka, što mu nalaže njegov iznimno dobar položaj najzapadnije riječne luke ovih prostora. Posljednje svoje razaranje sisačko područje doživljava koncem dvadesetoga stoljeća tijekom Domovinskoga rata. Sam grad Sisak obnavljao se već tijekom rata, a pogotovo poslije. Međutim, neka seoska područja se od razaranja i pustošenja tijekom Domovinskoga rata nisu obnovila, a vjerojatno se do kraja neće niti obnoviti. Razlog tomu je višegodišnja okupacija tih područja rušilačkih horda, koje su proganjale nesrpsko stanovništvo, a njihovu imovinu pljačkale i uništavale. Značajan broj stanovnika, koji su tada izbjegli ili bili prognani, osnovao je svoje domove drugdje, pa se više neće vratiti u seoska područja oko urbanoga središta Sisačko-moslavačke županije. Više industrijskih pogona i industrijskih giganata grada Siska je tijekom rata gospodarski posrnulo, što zbog posljedica ratnih događanja, što zbog tranzicijskih procesa. To je rezultiralo gubitkom značajnoga broja radnih mjesta, što je opet imalo za posljedicu odlazak značajnoga broja radno sposobnoga stanovništva za poslom i zaradom u druga središta. Odlaskom radno sposobnoga stanovništva s vremenom su odlazili svi članovi njihovih obitelji, a njihovi raniji domovi ostajali su nenaseljeni. Odlazak bi počinjao dnevnim migracijama radnika i službenika, a potom se nastavljao preseljenjem cijelih obitelji.

Dok su nekada bile značajne dnevne migracije radno sposobnoga stanovništva iz seoskih područja oko grada Siska u sisačka industrijska predgrađa, danas se migracije pomiču prema drugim hrvatskim središtima, bez svakodnevnih povrataka, pa su seoske sredine oko grada Siska prazne. Na temelju duge povijesti i povijesnog naslijeđa, kao značajnih dijelova područnog kapitala područja današnje jedinice lokalne samouprave Grada Siska, možemo zaključiti kako postoje dvije osnovne vrste činitelja koje su tijekom povijesti diktirale razvoj sisačkoga područja:

- vojni činitelji (ratovi, blizina granice)
- gospodarski činitelji

U različitim povijesnim razdobljima prevladavao je vojni razvojni činitelj, da bi zatim prevladavao drugi, gospodarski činitelj razvoja. Sada treba prevladati gospodarski činitelj.

Naslijeđe, osobito ako je jedinstveno, čini posebnu privlačnost nekoga područja. Time ono postaje jedan od zamašnjaka razvoja. Niz uspješnih djelatnosti koje donose dobit moguće je pokrenuti na temeljima naslijeđa, bez obzira ponavljamo li neke događaje, ili povijesne motive koristimo u nizu djelatnosti, kao prateće ukrase i dekoracije ili proizvodeći uporabne predmete na temelju negdašnjih uporabnih predmeta ili oznaka. Uvijek je lakše uspješno prodati neki proizvod ili uslugu, ako imaju u sebi ili na sebi nešto posebno, jedinstveno. Tu posebnost ili jedinstvenost omogućuje svakom proizvođaču upravo naslijeđe područja na

kojemu djeluje i razvija svoju djelatnost. Grad Sisak ima prije svega svoju posebnost i svoju jedinstvenu privlačnost u tomu što se smjestio na sutoku triju rijeka: Kupe, Save i Odre. One vrludaju njegovim središtem, omogućujući svim stanovnicima i posjetiteljima da uživaju uz njihove obale bogate zelenilom, nudeći svima ugodne prostore za šetnju i rekreaciju.

Jedinstvenost grada Siska je i u njegovoj dugoj višetisućljetnoj povijesti koja počinje prije više od dvije tisuće godina. Tragovi i ostaci te bogate povijesti su ugrađeni u temelje današnjega grada, ali su i predstavljeni na arheološkim nalazištima i izložbama u muzejskim prostorima. Povijesne tajne uvijek bude dodatno zanimanje svakoga znanstvenika, došljaka i putnika namjernika. Posebno se u naslijeđu ističe sisačka srednjovjekovna utvrda. Ona je iz razumljivih obrambenih razloga smještena na samom ušću rijeke Kupe u Savu a čini jednu od najočuvanijih utvrda na našim prostorima.

Uz ovu, šire europski poznatu utvrdnu odvijale su se poznate bitke, od kojih je osobito poznata "Bitka kod Siska" u kojoj su Turci pretrpjeli odlučujući poraz od hrvatske vojske. Kao spomenik prošlosti, ova utvrda svoju iznimnu zanimljivost pojačava svojim izgledom i smještajem na riječnim obalama, te okruženjem koje čine prostrane livade. Zato su ovi prostori omiljeno izletište Siščana, ali i nezaobilazno mjesto obilaska svakoga turista koji dolazi u Sisak ili njime prolazi. U bližoj okolici Siska dodatnu privlačnost imaju ostaci povijesnoga graditeljskoga naslijeđa. Posebnost pojačava rijetka seoska arhitektura. Tu se prije svega ističu seoske kuće, svojstvenoga oblika i posebnoga, posavskoga načina gradnje. Neke takve, još donekle očuvane kuće su stare više od stotinu godina.

U samoj blizini grada je jedinstveni spomenik prirodnoga naslijeđa, Lonjsko polje. Ono je proglašeno parkom prirode. Jedinstven je i po tomu, što je to značajan dio nedirnute prirode u samoj blizini grada. Time ovaj prostor postaje iznimno značajan turistički izvor i turističko odredište. Na svima, koji se brinu o razvoju, osobito održivom razvoju, trebala bi ležati odgovornost, da to postane nezaobilazan prirodni biser i sastavni dio većine turističkih aranžmana, i svih turističkih zemljovida, ne samo Republike Hrvatske.

Lonjsko polje, kao park prirode i ornitološki rezervat nudi nemjerljive mogućnosti turističke ponude: lovni turizam, plovidbe brodom od Zagreba do Lonje, posjet europskom selu roda ČIGOČ, posjete i boravak na etno lokalitetima, uživanje u tradicijskom graditeljstvu, susret s gotovo izumrlim zanatima (tkanje i lončarstvo), posavsko pokupske narodne običaje, izvorna jela. Ljubitelji prirode mogu vidjeti autohtone biljne i životinjske vrste i jedno od najvećih prirodnih mrjestilišta šarana.

Sustavnim marketinškim pristupom turističkom razvoju svih svojih područja, a osobito Lonjskoga polja, Grad Sisak u suradnji s Turističkom zajednicom podržava projekte koji razvijaju gospodarstvo, te koji uključuju razvoj turističkih objekata, od hotela do, u seoskim područjima, poželjnijega seoskoga turizma visoke kakvoće.

Imajući sve to u vidu, značaj Lonjskoga polja za grad i širu okolicu je obuhvaćen Glavnim planom razvoja turizma. To je jedan od temeljnih dokumenata u razvoju seoskih prostora Grada Siska.

2.6. GOSPODARSTVO GRADA SISKAG I OKOLICE

Trenutno postoje velike razlike po sektorima i područjima u funkcioniranju gospodarstva, stanju infrastrukture, okoliša i općim uvjetima života i rada stanovništva. Velik dio gospodarskih sustava ne djeluje punim kapacitetom, niti u skladu s objektivnim mogućnostima. Time je samo naglašena i ranija neučinkovitost i tehnološka zaostalost dijela gospodarstva, povećane su regionalne razlike u razvijenosti te nerazmjer resursnog potencijala zemlje u odnosu na aktivnost stanovnika (stupanj iskoristivosti).

Dominantno naselje, Sisak, županijsko središte, u kojem su usredotočeni činitelji razvitka, kvalitetom radne snage i sabiranjem gospodarskih i društvenih djelatnosti bio je i ostatak će najkvalitetniji pokretač razvitka. Uključivanje novih prometnica visokog prometnog standarda (autocesta, brze ceste), te ujedinjavanje

▲ Stari most, Sisak

važnijih pravaca u Gradu Sisku s ovim glavnim koridorima stvorit će uvjete za promjene ukupne gospodarske strukture.

Gospodarstvo je na ovom području doživjelo temeljne promjene u proteklom desetljeću. S obzirom na promijenjeno tržišno okruženje, promijenjen model potražnje, pad broja zaposlenih na cijelom području, te procese pretvorbe s planskog na tržišno gospodarstvo, nameće se potreba stvaranja novog gospodarskog i prostornog modela razvitka. Posebna pozornost pridaje se problemu nezaposlenosti. Najnegativniji trendovi su u gospodarstvu. Istovremeno broj zaposlenih raste u neprivredi, obrtništvu i slobodnim zanimanjima, ali u znatno manjem broju nego što se smanjuje broj zaposlenih u gospodarskim djelatnostima. U dosadašnjem razvitku kao glavni subjekti isticali su se industrija, te skupina tercijarnih djelatnosti kao što su obrtništvo, trgovina i ugostiteljstvo.

Po veličini i svrsi gospodarskih sadržaja razlikuju se:

- Prostori namijenjeni velikim i većim proizvodnim sadržajima (pretežno industrijska proizvodnja), velikim poslovnim sadržajima (pretežno trgovina) ili tehnološki parkovi (koji predstavljaju žarišta promjene postojećih poduzeća uvođenjem novih tehnologija), a predviđaju se u gospodarskim zonama u Sisku koje će biti određene Općim urbanističkim planom Siska.
- Prostori namijenjeni srednjem i malom poduzetništvu (pretežno proizvodno zanatstvo) kojima će se omogućiti smještaj u zonama mješovite namjene u građevinama na izdvojenim građevnim česticama ili će se grupirati u manjim ili većim gospodarskim zonama. Od posebnog značenja za lokalnu razinu je uklapanje tih sadržaja u stambene i druge dijelove naselja, ukoliko mogu zadovoljiti uvjete pojedinih sredina u koje se uklapaju. Na taj se način nastoji pridonijeti poboljšanju slojevitosti sadržaja i broja namjena u naseljima Grada Siska. Prioritetnim se na ovoj razini predviđa razvoj malih i srednjih tvrtki obrtnika, te programa kojih su usmjereni na razvitak i obnovu tradicionalnog zanatstva i poslovnih usluga vezanih uz primjenu novih tehnologija.
- Prostori u građevinama druge osnovne namjene - lokali u prizemlju pretežito stambenih

▲ Metalna galanterija Dobra, Topolovac

građevina, etaže ili posebne građevine na česticama (pretežno trgovina, zanatstvo, uredski prostori raznih namjena).

Prema podacima Hrvatske gospodarske komore, gospodarska aktivnost na području Grada Siska odvija se u sklopu 479 tvrtki sa sjedištem u samom Sisku. Vrlo značajni gospodarski kapaciteti grada nalaze se u sustavima javnih, državnih tvrtki u obliku njihovih ispostava (Hrvatska elektroprivreda d.d. - Termoelektrana, Hrvatske željeznice, Hrvatske telekomunikacije, Hrvatske ceste, Hrvatske vode i Hrvatske šume).

Od kraja 2005. godine u gradu djeluje i poduzeće u vlasništvu grada, Poslovne zone Sisak d.o.o., čija je svrha osigurati pretpostavke za razvoj gospodarstva i poduzetništva u gradu, te stvoriti podlogu za strateško planiranje njihovog razvoja. Poslovne zone smještene su uz izlaz iz grada prema Zagrebu (Komunalna zona), uz gradsku zaobilaznicu (zona Tanina-Gorički), te na južnom rubu grada (Južna industrijska zona na prostoru Željezare, Novog Pračna i Crnca). Grad ima u planu osnovati zonu Barutana, te zonu u Stupnu. Ipak, unatoč naizgled visokoj industrijalizaciji i velikim mogućnostima, nezaposlenost je u gradu visoka, pa prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, od studenog 2008. u gradu ima 4.357 nezaposlenih osoba.

Glavne gospodarske djelatnosti na području Siska su: industrija s posebnim naglaskom na: energetiku, petrokemiju i kemijsku industriju, metalurgiju i metaloprerađivačku industriju, trgovina, ugostiteljstvo, graditeljstvo, promet i veze. U manjoj mjeri zastupljene su i ostale gospodarske djelatnosti i obrtništvo. Najzastupljenije su tvrtke iz djelatnosti trgovine s 53,8% udjela, slijede tvrtke koje se bave poslovanjem nekretninama, iznajmljivanjem i poslovnim uslugama s 15,3%, a samo 13,1% od ukupnog broja tvrtki odnosi se na prerađivačku industriju. U poretku gospodarskih djelatnosti po ukupnom prihodu, prva je prerađivačka industrija koja sudjeluje sa 61%, slijedi trgovina s 20%, te graditeljstvo sa 6%. Najveći je broj zaposlenih u gospodarstvu na području grada u prerađivačkoj industriji, 34,2% (ili više od jedne trećine), slijede promet i veze sa 16,6% zaposlenih, te graditeljstvo s 15,9%, dok je u trgovini zaposleno samo 12,0% od ukupnog broja zaposlenih u gospodarstvu.

Za razvoj Siska industrija i dalje ima veliku ulogu. Tu je INA Rafinerija nafte Sisak, potom nekadašnja Željezara, koja je razdijeljena u više manjih poduzeća, te ostala industrijska postrojenja. Ovakva značajna uloga industrije u gradu uvjetovala je i profiliranje školstva, ali i smjer cjelokupnog razvoja grada.

Od tvrtki na području Grada Siska izdvajaju se:

- INA Rafinerija nafte Sisak koja se nalazi u dijelu grada koji se zove Caprag, uz desnu obalu Kupe, u blizini njenog utoka u Savu.

- Nekadašnji Industrijski kombinat Željezara Sisak razdijeljen je tijekom pretvorbe i privatizacije na više metalurških poduzeća, među njima su: Valjaonica cijevi Sisak, Metaling (proizvodnja i montaža čeličnih konstrukcija) i Felis ljevaonica čeličnih odljevaka.
- Tvornica alkoholnih i bezalkoholnih pića Segestica osnovana je 1918., a smještena je uz sam željeznički kolodvor u blizini kupske luke.
- Tvrtka Herbos osnovana je 1946. radi proizvodnje vinske kiseline, no 1953. pod imenom Radonja - tvornica kemijskih proizvoda počinje proizvodnju za zaštitu bilja. Od 1993. tvrtka se zove Herbos, a od 1998. bavi se i proizvodnjom materijala za graditeljstvo.
- Termoelektrana Sisak nalazi se na području Čret, na desnoj obali Save, 4 km nizvodno od urbanog područja Siska.
- Mlin i pekare Ljudevit Posavski je poduzeće osnovano 1967. pod nazivom 5. maj, a od 1994. nosi današnje ime. Silosi u vlasništvu ove tvrtke kapaciteta su oko 30.000 tona. Osim skladištenjem žita, tvrtka se bavi i proizvodnjom brašna, te dovršenih pekarskih proizvoda i njihovom prodajom. Silosi i mlin nalaze se u blizini željezničkog kolodvora i kupske luke.
- Dunavski Lloyd najveći je hrvatski riječni brodar, a sjedište mu je uz sisačku luku na Kupi. Bavi se prijevozom robe europskim rijekama.

Proučavanjem gospodarskih djelatnosti u gradovima i sustava središnjih naselja utvrđeno je da industrija okuplja radnu snagu, ali i potiče razvoj uslužnih djelatnosti. Istovremeno, razvoj uslužnih djelatnosti i jačanje tržišta iznova utječe na razvoj novih industrija i usluga. Posrijedi je proces kružne, kumulativne kauzalnosti. Gradske industrije stimuliraju vlastiti razvoj, povećavaju dohodak i lokalni razvoj. Današnja struktura industrije znatno je izmijenjena, dijelom zbog razdoblja prisilnog mirovanja u proizvodnom i investicijskom smislu te zbog opće tehnološke zastarjelosti i gubitka tržišta. Trend smanjivanja industrijske proizvodnje na području Grada Siska i dalje se nastavlja. Strateško pitanje nije kako pojačati poziciju industrije u strukturi gospodarstva, već kako industriju učiniti proizvodnjom i konkurentnijom.

Napredak industrije podrazumijeva nabavku moderne tehnologije, uvođenje učinkovite organizacije, dobro rukovođenje i osvajanje novih tržišta, stoga je u tu svrhu neophodno privatizirati industriju i privući

▲ Poljoprivredno dobro (park grofova), Topolovac

▲ Polje u Topolovcu

strane investitore. Prvenstvo u razvoju trebaju imati one industrije koje koriste komparativne prednosti: položaj, prirodne resurse (sirovine), sposobne radnike, tržište, kapital, tradiciju, znanje i drugo, sve vezano za ukupnu prepoznatljivu fizionomiju. S gledišta korištenja prostora, osobito je važno uočiti procese promjene većih industrijskih sklopova. Očekivano nastajanje manjih jedinica koje su primjerenije prostornoj strukturi moralo bi odteretiti neka područja, ali i potaknuti dosad neiskorištene mogućnosti ujedinjavanja u strukture naselja. Tome će doprinijeti visoke tehnologije i sustavi upravljanja koji omogućavaju veću dinamiku i prostornu raspodjelu djelatnosti u prostoru. Svaka strategija razvoja industrije mora biti u okvirima teorije održivog razvitka, a to znači da energetska i ekološka dimenzija industrije ne smije umanjivati kvalitetu okoliša na kojoj se zasniva kvaliteta života stanovništva i razvoj turizma na području.

Prostorni razmještaj proizvodnih kapaciteta temelji se na uspostavljanju široke mreže manjih i razno-likijih proizvodnih jedinica i daljnjem razvoju već osnovanih i planiranih većih i složenijih gospodarskih cjelina kako u samom Sisku, tako i u ostalim naseljima, pogotovo u malim i poticajno razvojnim središtima. Što se tiče stanja i razvojnih mogućnosti, proces oporavka gospodarstva karakteriziraju sanacijski programi i restrukturiranje najznačajnijih poduzeća.

Opći budući razvoj u sektoru zasniva se na izboru odgovarajućih proizvodnih programa. Samo svrsishodni, kvalitetni i relativno jeftini proizvodi konkurentni su na tržištu. Postojeću proizvodnju treba sanirati i restrukturirati, treba ukinuti neracionalne proizvodne programe i razviti kooperaciju u proizvodnji pojedinih dijelova. Odrednice strukturiranja novih kapaciteta jesu potrebe domaćeg stanovništva, mogućnosti prodaje proizvoda u turizmu i ostalim gospodarskim djelatnostima, te izvozne mogućnosti. Polazište je prvenstveno u nadopunjavanju postojećih kapaciteta proizvodnih programa, te uvođenju i razvoju novih proizvoda.

Kroz nužan proces restrukturiranja velikih poduzeća treba razvijati takozvano "malo gospodarstvo", koje se još uvijek smatra jednim od osnovnih faktora lokalnog i regionalnog razvoja i procesa industrijskog restrukturiranja kroz uspostavljanje dinamičnog lokalnog i regionalnog sustava manjih i srednjih proizvodnih pogona. Treba uključiti i razvijati mala i srednja proizvodna poduzeća koristeći model većih industrijskih poduzeća kao tehnološko-marketinško-logističkih čvorišta. Poduzetništvo, osobito kao dopuna velikim poduzećima u proizvodnji određenih vrsta proizvoda u malim serijama, značajan je pokretač razvoja područja. Takve pogone je poželjno locirati u malim razvojnim i poticajnim središtima. Mali proizvodni pogoni su pogoni za preobrazbu manjih središta. Takvi pogoni ne zahtijevaju velika početna ulaganja, s ekološkog gledišta ne opterećuju okolinu, a niti tražene koncentracije radne snage ne nadmašuju mogućnosti lokalne

ponude. Posebno je povoljna okolnost što mali pogoni mogu nastati kao izraz samoorganiziranja lokalnog stanovništva ili individualne inicijative.

Stalni deficiti djelatnika građevinske struke djelomično objašnjavaju periodičnost aktivnosti u projektima infrastrukture. Stambena i poslovna izgradnja stagnira, tako da ipak nestašica poslova predstavlja problem u djelatnosti. Sveobuhvatni razvoj gospodarstva povećat će potražnju djelatnosti, a povećanje potražnje dovest će do povećanja broja zaposlenih u građevinskim tvrtkama i općenito do unapređenja djelatnosti. Restrukturiranjem građevinske privrede na poduzeća u mješovitom i privatnom vlasništvu koja imaju kompletnu i učinkovitu građevinsku operativu, treba osigurati bolju prilagodljivost potrebama tržišta, tj. veću učinkovitost građevinske operative.

Povezana djelatnost je industrija građevinskog materijala koja se temelji na prirodnim sirovinama kojima ovo područje raspolaže i potencijalnim sve većim potrebama izgradnje. Preduvjet razvoja je objedinjavanje na širem području i čvršća suradnja s građevinskom operativom.

Eksploatacija mineralnih sirovina, zastupljena je na području Grada Siska kroz nekoliko evidentiranih lokaliteta na rijeci Savi. Ovim planom predviđa se određeni broj lokacija za eksploatiranje šljunka i pijeska iz korita rijeka Save i Kupe, te potencijalnih izvorišta.

Eksploatacija građevinskog materijala bit će blisko povezana s izgradnjom značajnih prometnih infrastrukturnih građevina na području grada i u njegovoj neposrednoj blizini. U Sisku je pronađeno i ležište geotermalne vode (bušotina Sisak-1) s protokom od 14 m³/h i temperaturom od 40°C, ali s većom količinom pijeska, što bi moglo znatno poskupjeti potencijalnu eksploataciju geotermalne energije iz ovog ležišta.

Razvoj trgovine značajan je iz razloga što trgovina potiče proizvodnju novih proizvoda i time bolje korištenje prirodnih resursa, zapošljavanje prometnih poduzeća i poduzeća za razne trgovinske usluge. Trgovina se treba orijentirati na šire tržište i to prvenstveno kroz plasman lokalnih roba i proizvoda. Od posebnog značenja za lokalnu razinu su mogućnosti razvitka obrtništva, malog i srednjeg poduzetništva, čime će se omogućiti brži gospodarski razvitak, veća zaposlenost i viši oblik zadovoljenja potreba stanovništva. Prioritetnim se na ovoj razini predviđa razvoj malih i srednjih tvrtki i obrta čiji su programi usmjereni na obnovu

◀ Poljoprivredna i veterinarska apoteka, Topolovac

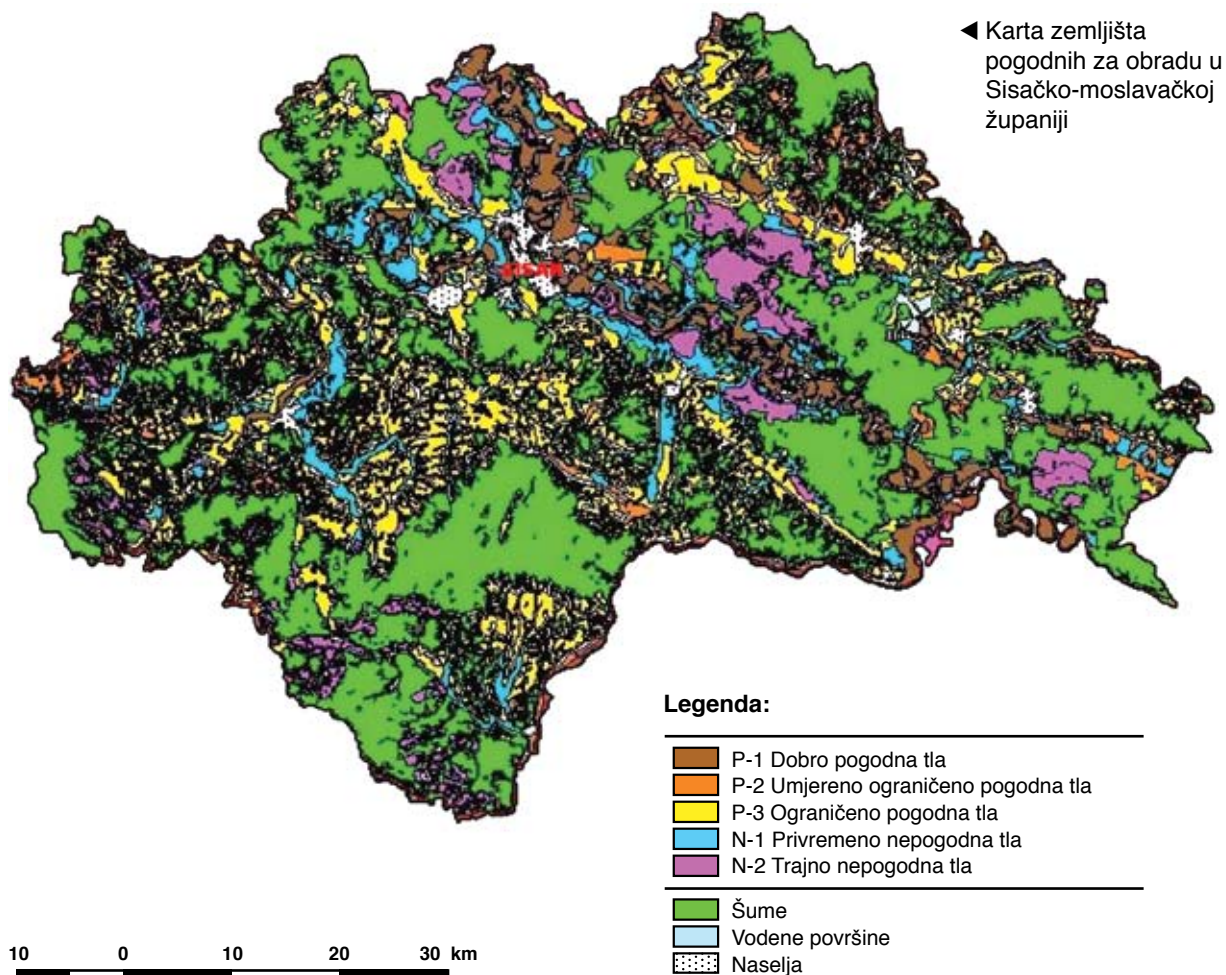
tradicionalnog zanatstva i poslovne usluge vezane uz primjenu novih tehnologija. Planom je omogućen smještaj manjih uslužnih djelatnosti (seoski turizam, ribnjaci, sportsko-rekreacijski centri). Također je omogućeno uklapanje manjih i srednjih sadržaja u stambene i druge dijelove naselja, ako mogu zadovoljiti uvjete pojedinih sredina u koje se uklapaju. Na taj se način nastoji doprinijeti poboljšanju slojevitosti sadržaja i broja funkcija u prigradskim i seoskim naseljima.

2.7. POLJOPRIVREDA GRADA SISKI I OKOLICE

2.7.1. Pregled stanja u županiji

Poljoprivredu cijele Sisačko-moslavačke županije pa tako i Grada Siska s okolicom odlikuje ekstenzivnost i gotovo nikakva organiziranost. U vrijeme dok je Grad Sisak bio jako industrijsko središte, male zemljišne parcele su doprinosile povećanju standarda zaposlenicima u industriji i njihovim obiteljima. Eventualni tržišni viškovi ove, gotovo slučajne proizvodnje, predavali su se poljoprivrednim zadrugama i kombinatima. Pucanjem lanca mali proizvođač-zadruga-kombinat (tržište) i istovremenim smanjenjem potreba za radnom snagom u industriji, poljoprivreda županije kao i okolice Siska naglo osiromašuje i gubi svoj smisao. Nameću se sasvim drugi kriteriji za proizvodnju i malo gospodarstvo postaje neprofitabilno i ekonomski nezanimljivo velikim prerađivačima poljoprivrednih proizvoda.

Promjene se događaju vrlo brzo, istovremeno se odvija proces privatizacije s otpuštanjem radnika, pret-hode ratna djelovanja a prisutna je i migracija mlađeg, stručnog stanovništva u druge centre, najviše u Za-

greb. Posjed kakav je bio prije rata i prijelaznog razdoblja, relativno svrsishodan, postaje teret vlasniku jer ne može brzo pretvoriti svoju malu proizvodnju u tržišno zanimljivu. U poratnim godinama teško je doći do vanjskih novčanih sredstava za ulaganja u poljoprivredu, što je sa sadašnjeg gledišta dobro za ulagače, jer bi ih većina vjerojatno propala, ali nije dobro za demografsku sliku jer potiče migraciju u veće centre.

8. Poljoprivredna kućanstva, poslovni subjekti i poljoprivredno zemljište

	Broj poljoprivrednih kućanstava	Broj poslovnih subjekata	Korišteno poljoprivredno zemljište, ha		
			Ukupno	Poljoprivredna kućanstva	Poslovni subjekti
Republika Hrvatska	448.532	1.364	1.077.403,17	860.195,17	217.208,00
Sisačko-moslavačka županija	27.184	40	62.721,83	56.214,83	6.507,00
Udio županije u Hrvatskoj	6,06%	2,93%	5,82%	6,54%	3,00%
Prosjeck po gospodarstvu, ha			2,31		

▲ Izvor: Popis poljoprivrede 2003.

Čitavu županiju odlikuju mali posjedi prosječne površine 2,31 ha po poljoprivrednom gospodarstvu. Mali posjed nije i ne smije biti jedini kriterij ocjene poljoprivrede područja. Primjerice, i Irska ima vrlo nizak prosjek zemljišta po gospodarstvu, u puno čestica, ali izvozi 80% mlijeka, goveđeg i ovčjeg mesa. Radi se dakle o osmišljavanju proizvodnje u skladu s komparativnim prednostima te kvalitetnoj organizaciji i sustavu proizvodnje, o čemu će biti govora kasnije.

9. Stočni fond u odnosu na broj poljoprivrednih kućanstava

	Broj poljoprivrednih kućanstava	Broj								
		Goveda			Svinja			Peradi		
		Ukupno	Poljoprivredna kućanstva	Poslovni subjekti	Ukupno	Poljoprivredna kućanstva	Poslovni subjekti	Ukupno	Poljoprivredna kućanstva	Poslovni subjekti
Republika Hrvatska	448.532	488.646	398.037	90.609	1.924.672	1.726.895	197.777	15.989.365	10.477.514	5.511.851
Sisačko-moslavačka županija	27.184	28.842	26.353	2.489	132.907	131.675	1.232	656.442	613.610	42.832
Udio SM županije u Hrvatskoj	6,06%	5,90%	6,62%	2,75%	6,91%	7,62%	0,62%	4,11%	5,86%	0,78%
Prosjeck po gospodarstvu		1,06			4,89			24,15		

▲ Izvor: Popis poljoprivrede 2003.

Često se pri ocjeni poljoprivrede područja koristimo brojem stoke u odnosu na površinu ili broj stanovnika. Popis poljoprivrede iz ne tako davne 2003. godine daje podatke o ukupnom broju goveda svinja i peradi i broju gospodarstava, po čemu Sisačko-moslavačka županija proizvodi cca 6% ukupne državne proizvodnje, što je nešto niže od državnog prosjeka, ali ako gledamo proizvodnju po gospodarstvu, vidjet ćemo da poljoprivredno gospodarstvo ima ukupno 1,06 krava, 4,89 svinja i 24,15 kljunova. Radi se ovdje o broju gospodarstava koja se na bilo koji način bave poljoprivredom.

Podatak o broju poljoprivrednih gospodarstava i ne mora biti točan pa je bolje usporediti proizvodnju s brojem stanovnika. Na taj način dobijemo da po stanovniku Sisačko-moslavačke županije dolazi 0,16 goveda, 0,72 svinje i 3,54 kljuna. Da se pokolje sva stoka u županiji to je ukupno oko 120 kg mesa po sta-

▲ Životinje u Lonjskom polju

novniku. Potrebno je dakle manje od godinu dana da stanovništvo Sisačko-moslavačke županije pojede sav stočni fond.

10. Pregled korištenja zemljišta po gradovima Sisačko-moslavačke županije

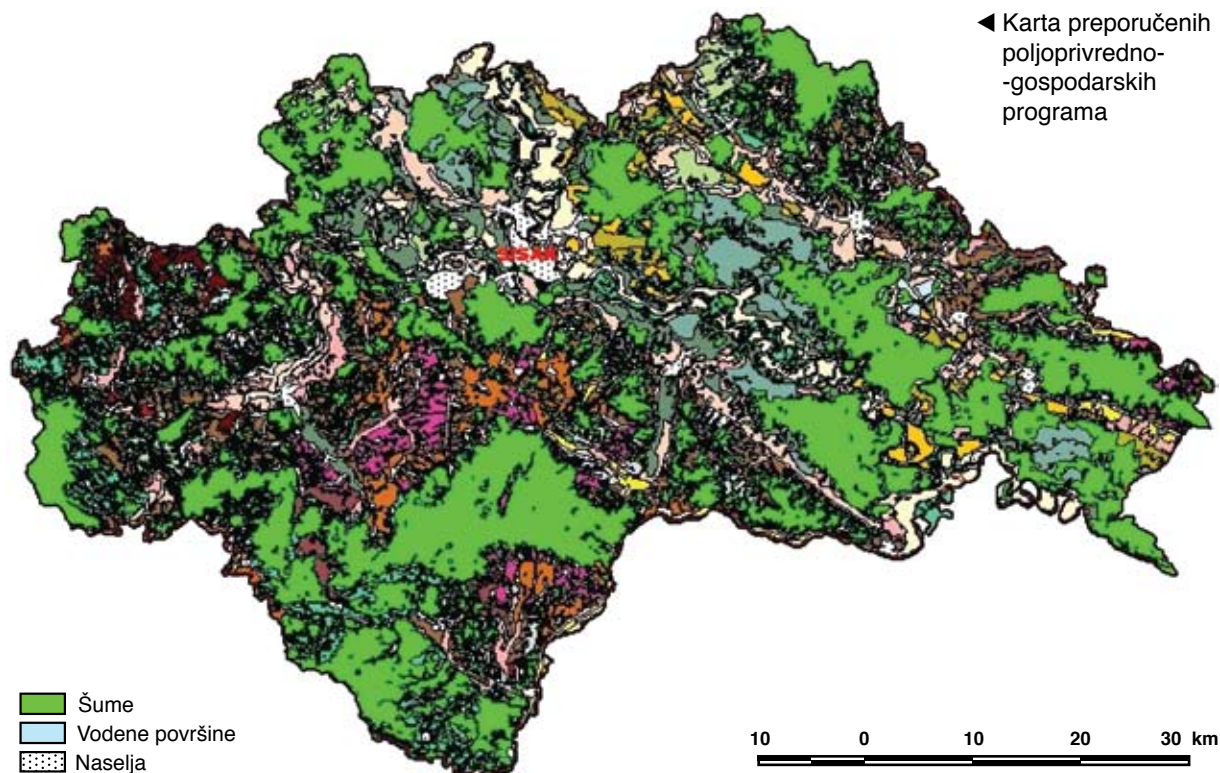
Područje	Oranice	Voćnjaci	Vinogradi	Livade	Pašnjaci	Ukupno
Kutina	19.235,9701	1.203,3209	999,5819	9.740,4339	3.677,0549	34.856,3617
Novska	14.946,9103	567,9960	78,9423	4.332,4785	4.229,3966	24.155,7237
Dvor	11.320,8112	495,0031	6,0284	2.519,2421	7.379,8481	21.720,9329
Hrvatska Kostajnica	10.052,9517	298,3101	18,4107	3.337,5317	2.900,6860	16.607,8902
Petrinja	12.246,7084	692,4876	196,5132	4.727,3302	4.018,1773	21.881,2167
Glina	16.525,2620	542,8734	66,8246	6.523,8994	7.118,6203	30.777,4797
Topusko	14.634,0652	518,8012	54,8006	4.499,5616	5.298,9309	25.006,1595
Sisak	30.129,4876	815,9386	96,6556	19.174,1616	11.661,1556	61.877,399
Ukupno	129.092,1665	5.134,7309	1.517,7573	54.854,639	46.283,8697	236.883,1634

▲ Izvor: Poljoprivredna razvojna strategija SMŽ

Organizacija poljoprivredne proizvodnje je oslonjena na slučajan, a ne na ciljni proizvod. Iz prethodne tabele se vidi da se većina proizvodnje odvija u poljoprivrednim kućanstvima, a vrlo mali dio otpada na poslovne subjekte, dakle registrirane tvrtke. Iz prethodnih podataka može se zaključiti da organizirana poljoprivredna proizvodnja ne postoji.

2.7.2. Pregled stanja u gradu Sisku

Grad Sisak s okolicom dijeli sudbinu županije s time da cca 16% gospodarstava u županiji sudjeluje u obradi cca 12,5% zemljišta. U sljedećoj tablici daje se pregled korištenja zemljišta po gradovima Sisačko-moslavačke županije.

Legenda: Preporučeni poljoprivredno-gospodarski programi

Povrtlarstvo, ratarstvo, stočarstvo	Stočarstvo, ratarstvo
Ratarstvo, povrtlarstvo, stočarstvo, ribnjačarstvo	Stočarstvo, ratarstvo, ribnjačarstvo
Ratarstvo, povrtlarstvo, stočarstvo	Stočarstvo, ratarstvo, vinogradarstvo
Ratarstvo, stočarstvo	Stočarstvo, ratarstvo, voćarstvo
Ratarstvo, stočarstvo, povrtlarstvo	Stočarstvo, ratarstvo, voćarstvo, vinogradarstvo
Ratarstvo, stočarstvo, voćarstvo	Stočarstvo, ribnjačarstvo
Ratarstvo, stočarstvo, voćarstvo, vinogradarstvo	Voćarstvo
Ratarstvo, voćarstvo, vinogradarstvo, stočarstvo	Voćarstvo, stočarstvo, ratarstvo
Stočarstvo	Voćarstvo, vinogradarstvo, ratarstvo, stočarstvo

2.7.2.1. Poljoprivreda

Poljoprivredno proizvodni prostor općenito se koristi na niskoj razini prirodne proizvodnje za vlastite potrebe. Opsegom poljoprivredne proizvodnje dominira individualni sektor vlasništva. Proizvodnjom u individualnom sektoru bave se uglavnom osobe starije životne dobi (mladi napuštaju selo), a proizvodnja je ekstenzivna, jer su obradive površine rascjepkane. Zbog toga je produkcija vrlo niska. Problem usitnjenosti zemljišta vrlo je teško riješiti na terenu s ciljem okrupnjavanja zemljišta iz razloga što vlasnici nisu voljni razmjenjivati svoje zemljište, a ne postoje zakonske osnove, odnosno pravni propisi kojima bi se regulirala mogućnost izvršenja komasacije. Okrupnjivanje poljoprivrednog posjeda jedan je od osnovnih uvjeta isplative proizvodnje. Najznačajnije poljoprivredne površine smještene su na potezu Hrastelnica-Budaševo-Lukavec, u Turopolju na potezu Greda-Jazvenik-Rakovo, te na potezu od Novog Pračnog prema Sunji. Raspoloživo

▲ Ograđena površina za kukuruz, Stara Drenčina

poljoprivredno zemljište relativno je visokog boniteta i ekološke očuvanosti te zadovoljavaju standarde za proizvodnju kvalitetne hrane. Moguće je ekstenzivno korištenje tih površina u individualnom sektoru zbog tradicionalne strukture i načina proizvodnje. Veličina posjeda je isparcelirana na manje posjede, a broj aktivnih poljoprivrednika se znatno smanjuje. Značajan fond poljoprivrednog zemljišta nalazi se u vlasništvu države i pogodan je za intenzivnu poljoprivrednu proizvodnju.

Povećanje pašnjaka i livada na račun oranica ne služi povećanju stočne proizvodnje, već procesu deruralizacije i zapuštanja obradivih površina. Pretvaranje poljodjelskog sektora sastavni je dio opredjeljenja

▲ Seosko imanje, Stara Drenčina

u razvijanju gospodarstva utemeljenog na tržišnim načelima. Zato je temeljni cilj poljodjelske politike poticanje razvijanja suvremenog, djelotvornog, konkurentnog i ekološki čistog poljodjeltva, te učinkovitije proizvodnje poljodjelskih proizvoda, na način koji štiti prirodne potencijale zemlje. Orijentacija i prednost poljodjeltva treba biti u zadovoljavanju potreba lokalnog tržišta, uključujući i ponudu specifičnih primarnih proizvoda i prerađevina višeg stupnja proizvedenih na ekološki način za turističko tržište.

Preustrojanje poslovanja obiteljskih gospodarstva odnosi se na stvaranje profitabilnih jedinica u domaćinstvima, koja sada samo manjim dijelom posluju na gospodarski opravdanim načelima. Tehnička opremljenost poljoprivrednom mehanizacijom, raspoloživi zemljišni posjed i struktura biljne i stočne proizvodnje trebaju u potpunosti odgovarati punoj zaposlenosti radne ekipe domaćinstva, te dohotku na razini zaposlenih izvan poljoprivrede. Potrebno je stvoriti preduvjete, odnosno iznaći mogućnosti kreditiranja obiteljskih gospodarstava za nabavku potrebne mehanizacije i opreme. Uz razne načine korištenja tla javljaju se i mogućnosti pružanja podrške tradicijskim obrascima "održivog" gospodarenja tlom, te zaštite tla s ciljem

11. Poljoprivredna kućanstva prema ukupno raspoloživom zemljištu, površina ukupno raspoloživoga zemljišta, korištenoga poljoprivrednog zemljišta, ostalog zemljišta i broj parcela korištenoga poljoprivrednog zemljišta (1. lipnja 2003.)

Skupine poljoprivrednih kućanstava prema ukupno raspoloživom zemljištu	Broj kućanstava	Ukupno raspoloživa površina zemljišta, ha (3+7)	Korišteno poljoprivredno zemljište, ha				Ostalo zemljište, ha	Broj parcela korištenoga poljopriv. zemljišta
			Ukorišteno (4+5-6)	U vlasništvu	Uzeto u zakup	Dato u zakup		
Sisačko-moslavačka županija	27.184	87.990,94	56.214,83	46.669,20	12.121,48	2.575,85	31.776,11	86.817
Donji Kukuruzari	488	1.294,76	532,94	426,07	125,85	18,98	761,82	1.287
Dvor	1.419	5.103,41	2.144,69	1.836,18	367,2	58,69	2.958,72	4.705
Glina	1.808	9.348,21	3.993,34	3.638,21	451,38	96,25	5.354,87	6.772
Gvozd	998	4.901,40	1.898,23	1.761,37	158,97	22,11	3.003,17	3.237
Hrvatska Dubica	482	1.684,88	1.038,33	498,11	569,81	29,59	646,55	1.591
Hrvatska Kostajnica	293	826,63	367,32	265,61	103,47	1,76	459,31	685
Jasenovac	571	1.650,02	1.245,09	664	628,78	47,69	404,93	1.428
Kutina	3.426	7.598,98	5.875,14	5.018,38	1.246,69	389,93	1.723,84	8.221
Lekenik	1.375	3.788,91	2.169,38	2.020,41	249,15	100,18	1.619,53	5.081
Lipovljani	815	2.340,54	2.068,69	1.562,70	632,8	126,81	271,85	1.807
Majur	338	1.481,95	546,94	440,57	106,37	-	935,01	1.088
Martinska Ves	994	5.410,61	5.032,16	4.105,78	1.161,47	235,09	378,45	7.333
Novska	2.158	4.451,02	3.595,41	2.712,63	1.099,41	216,63	855,61	4.723
Petrinja	2.399	9.231,47	5.507,56	4.962,15	710,81	165,4	3.723,91	9.152
Popovača	2.201	5.260,61	4.135,72	3.323,84	1.070,14	258,26	1.124,89	6.301
Sisak	4.460	10.991,42	8.532,51	7.271,15	1.676,08	414,72	2.458,91	12.939
Sunja	1.609	7.496,96	4.392,87	3.664,17	1.007,55	278,85	3.104,09	6.010
Topusko	625	2.829,70	1.203,41	1.088,34	133,68	18,61	1.626,29	2.310
Velika Ludina	725	2.299,46	1.935,10	1.409,53	621,87	96,3	364,36	2.147
Udio Siska u županiji	16,41%	12,49%	15,18%	15,58%	13,83%	16,10%	7,74%	14,90%
Prosječna površina/gospodarstvo	Ha	2,46						
Prosječna površina/parcela		0,85 ha	2,9	parcela po prosječnom gospodarstvu				

▲ Popis poljoprivrede 2003.

12. Površina korištenoga poljoprivrednog i ostalog zemljišta po kategorijama (1. lipnja 2003.)

Skupine poljoprivrednih kućanstava prema ukupno raspoloživom zemljištu	Korišteno poljoprivredno zemljište, ha								
	Ukupno (2+3+4+5+6+8)	Oranice i vrtovi	Povrtnjaci (okućnica, za vlastite potrebe)	Livade	Pašnjaci	Ukupno	Od toga: plantažni	Ukupno	Od toga: plantažni
Sisačko-moslavačka županija	56.215	37.047	292	13.064	4.014	1.298	237	486	259
Donji Kukuruzari	533	278	11	162	62	19	1	0	0
Dvor	2.145	1.261	19	583	181	100	-	0	-
Glina	3.993	2.105	20	1.158	630	76	10	5	1
Gvozd	1.898	1.267	14	386	177	50	-	4	-
Hrvatska Dubica	1.038	668	6	168	183	13	3	0	-
Hrvatska Kostajnica	367	152	4	120	82	9	2	0	-
Jasenovac	1.245	1.085	9	106	39	6	-	0	-
Kutina	5.875	3.969	35	1.304	303	139	45	123	90
Lekenik	2.169	1.373	13	608	73	36	10	65	18
Lipovljani	2.069	1.361	12	541	135	19	0	1	1
Majur	547	350	5	115	62	14	2	1	-
Martinska Ves	5.032	4.004	8	938	38	27	5	17	9
Novska	3.595	2.792	21	535	150	87	13	8	2
Petrinja	5.508	3.253	27	1.326	602	273	17	26	5
Popovača	4.136	2.984	21	700	240	75	30	113	66
Sisak	8.533	5.776	36	2.126	364	156	18	74	27
Sunja	4.393	2.237	14	1.522	540	78	6	0	-
Topusko	1.203	738	9	312	108	36	3	0	0
Velika Ludina	1.935	1.394	7	354	45	87	73	46	39
Udio Siska u županiji	15,18%	15,59%	12,37%	16,28%	9,06%	12,01%	7,48%	15,23%	10,43%
Udio u ukupnoj površini		67,69%				1,83%		0,87%	

▲ Popis poljoprivrede 2003.

očuvanja biološke raznolikosti i drugih ekološki povoljnih učinaka, pogotovu na području Parka prirode Lonjsko polje. I nadalje, razvoj poljoprivrede treba zasnivati na stočarskoj proizvodnji sa svrhom njenog povećanja. Povećanje proizvodnje mora se temeljiti na proširenju tržišta. Za preporučene profitabilne stočarske modele obiteljskih gospodarstava (osnovno stado 10-20 muznih grla), potrebne površine su oko 10-20 ha pašnjaka i livada, te 4-5 ha oranica.

Pored stočarske i ratarske proizvodnje postoje povoljni uvjeti za razvoj povrćarstva, voćarstva, sitnog stočarstva (peradarstva, svinjogojstva) i cvjećarstva. Za intenzivnu, gospodarski učinkovitu ratarsku proizvodnju usmjerenu na tržište (a ne u funkciji stočarske proizvodnje), potrebne veličine oraničnih površina su 20-50 ha. Glavne ratarske kulture na području su kukuruz, pšenica i krumpir. Od novih kultura predlaže se uvođenje soje. Potrebno je poticati povrćarske modele proizvodnje (uzgoj na otvorenom i zatvorenom), a preporučeni modeli su obiteljska gospodarstva s oko 10 ha za intenzivnu ratarsku djelatnost, 3 ha za uzgoj vinove loze, voća i povrća i 1 ha za uzgoj cvijeća i sadnica. Voćarstvo je za sada prepušteno individualnoj inicijativi i uglavnom se uzgajaju razne vrste jabuka, krušaka, šljiva, uz okućnicu, za vlastite potrebe. Vinogradarstvo za sada nije intenzivirano na način da predstavlja značajnu gospodarsku granu poljoprivredne

djelatnosti i svodi se na obradu tla uglavnom za vlastite potrebe. U cvjećarstvu i rasadničarstvu valja planirati i ulagati u staklenike i plastenike za proizvodnju presadnica povrća, cvijeća i ukrasnog drveća, te proizvodnju rezanog cvijeća i lončanica. Preporuča se razvitak pčelarstva kao dodatnog izvora prihoda gospodarstvima koja se bave cvjećarstvom ili voćarstvom (30-60 košnica) ili kao potpuno učinkovita proizvodnja (preko 100 košnica). Moguće je organizirati i poticati ulaganja u ribnjačarstvo, odnosno uzgoj ribe (za modele manjih obiteljskih ribnjaka profitabilni kapacitet je 10-30 tona ribe godišnje).

Prosječna površina zemljišta po poljoprivrednom gospodarstvu iznosi 2,46 ha (u županiji 2,31 ha) a sastoji se od 2,9 parcela površine od 0,85 ha. Poljoprivredom se u Gradu Sisku bavi 4.460 gospodarstava ili 16,41% županijskih poljoprivrednih gospodarstava.

STRUKTURA ZEMLJIŠNIH POVRŠINA

Grad Sisak u ukupnoj strukturi zemljišta županije sudjeluje s 15,18% od čega je čak 67,69% oranica. Grad Sisak raspolaže s najvećim brojem poljoprivrednih gospodarstava u županiji (16,67%) i to poglavito ratarskim proizvođačima s oranicama (16,09%). Na 5.776 ha oranica djeluje 3.101 gospodarstvo što

13. Broj poljoprivrednih kućanstava s korištenim poljoprivrednim zemljištem prema kategorijama, s neobrađenim i šumskim zemljištem (1. lipnja 2003.)

Skupine poljoprivrednih kućanstava prema ukupno raspoloživom zemljištu	S korištenim poljoprivrednim zemljištem	S oranicama i vrtovima	S povrtnjacima (okućnica, za vlastite potrebe)	S livadama	S pašnjacima	S voćnjacima		S vinogradima	
						S voćnjacima	S vinogradima	Ukupno	Od toga: plantažni
Sisačko-moslavačka županija	26.440	19.268	17.549	8.758	2.935	17.995	317	3.510	1.474
Donji Kukuruzari	488	271	417	108	70	410	8	1	1
Dvor	1.381	1.057	1.148	440	153	965	-	7	-
Glina	1.745	1.346	1.216	731	498	1.124	9	66	7
Gvozd	992	847	822	269	128	848	-	18	-
Hrvatska Dubica	473	339	407	108	34	283	2	1	-
Hrvatska Kostajnica	283	142	244	110	23	184	1	6	-
Jasenovac	564	469	493	69	21	263	-	1	-
Kutina	3.241	2.015	1.959	1.057	340	2.212	85	998	629
Lekenik	1.312	1.007	780	495	77	782	11	436	97
Lipovljani	786	595	608	286	95	515	1	20	6
Majur	336	263	312	100	53	290	2	10	-
Martinska Ves	973	887	554	441	33	656	10	123	50
Novska	1.997	1.459	1.305	472	135	1.350	23	101	9
Petrinja	2.379	1.541	1.576	915	428	1.620	31	221	41
Popovača	2.193	1.704	1.460	741	200	1.478	44	771	364
Sisak	4.407	3.101	2.334	1.278	217	2.952	33	499	103
Sunja	1.544	1.101	951	614	291	1.059	3	5	-
Topusko	622	561	511	220	88	439	5	13	4
Velika Ludina	724	563	452	304	51	565	49	213	163
Udio Siska u županiji	16,67%	16,09%	13,30%	14,59%	7,39%	16,40%	10,41%	14,22%	6,99%

▲ Popis poljoprivrede 2003.

nam govori o lošoj organizaciji primarne poljoprivrede. Proizvodnja na oranicama je nisko produktivna i uglavnom usmjerena ljudskoj prehrani (pšenica) i stočnoj hrani (ostala žita). Sjetvena struktura se zasniva na tradiciji, a ne na poduzetničkom planu zbog čega je i struktura sortimenta loša, neekonomična, s malim prinosima i uglavnom bez poznatog kupca, odnosno, u ratarstvu se proizvodi za državne poticaje, a ne za krajnjeg kupca.

VOĆARSTVO GRADA SSKA

Voćarstvo Grada SSKa se svodi uglavnom na uzgoj šljiva i jabuka. Brojem stabala šljiva u županiji prednjači grad Petrinja dok jabuka ima najviše u Kutini. Grad Sisak ipak drži prosjek od oko 9% ukupnog broja stabala na razini županije kod obje navedene vrste voća.

Uzgoj šljiva je tradicionalan, neorganiziran i stihijski. Proizvodnja se temelji na slučajnom urodu koji se prerađuje uglavnom u rakiju, koja se konzumira na vlastitom gospodarstvu i pojavljuje se eventualno na crnom tržištu.

Proizvodnja od 7 rodni stabala po poljoprivrednom gospodarstvu je mala, neredovita i zapravo "slučajna" u smislu: ako rodi - dobro, ako ne rodi - opet dobro. Većina voćnjaka šljive se nalazi na prostoru okućnica, ne tretira se zaštitnim sredstvima i ne orezuje se. Plantažni nasadi su u strukturi voćnjaka zanemarivi. S obzirom na tradiciju i dokazanost proizvodnog područja ovu kulturu se ne smije zanemariti u razvojnim projektima. Potrebno je predvidjeti druge načine konzerviranja ploda i podizanje novih plantažnih nasada

14. Broj stabala i površina plantažni voćnjaka šljiva (1. lipnja 2003.)

Skupine poljoprivrednih kućanstava prema korištenome poljoprivrednom zemljištu	Šljive					
	Ukupan broj stabala	Broj rodni stabala	Od toga: plantaže			
			Ukupan broj stabala	Broj rodni stabala	Ukupna površina, ha	Rodna površina, ha
Sisačko-moslavačka županija	366.720	312.205	23.077	17.420	36,32	30,65
Donji Kukuruzari	12.343	11.860	766	766	1,07	1,07
Dvor	33.802	28.541	-	-	-	-
Glina	31.214	24.189	120	120	0,14	0,14
Gvozđ	33.750	32.490	-	-	-	-
Hrvatska Dubica	3.856	2.838	80	80	0,06	0,06
Hrvatska Kostajnica	4.582	4.271	-	-	-	-
Jasenovac	1.992	1.478	-	-	-	-
Kutina	28.053	24.650	3.655	2.895	9,37	8,21
Lekenik	10.712	8.295	1.138	987	2,18	2,00
Lipovljani	4.719	4.181	-	-	-	-
Majur	6.580	5.450	-	-	-	-
Martinska Ves	7.706	7.027	580	530	1,21	1,21
Novska	28.887	22.270	1.795	1.595	3,13	2,45
Petrinja	59.386	52.430	1.347	1.107	3,07	2,63
Popovača	16.587	13.200	2.455	1.895	3,07	2,12
Sisak	34.586	31.181	1.341	1.235	2,61	2,34
Sunja	23.724	19.235	114	50	0,57	0,57
Topusko	10.309	9.394	1.140	1.140	2,45	2,45
Velika Ludina	13.932	9.225	8.546	5.020	7,39	5,40
Udio SSKa u županiji	9,43%	9,99%	5,81%	7,09%	7,19%	7,63%
Broj stabala po polj. kuć.	7,75	6,99	0,30	0,28		

▲ Popis poljoprivrede 2003.

▲ Imanje Joso Kašljević - voćnjak, Stara Drenčina

temeljenih na tradicionalnom sortimentu. Tradicionalni sortiment podnosi i male zemljišne čestice koje se mogu organizirati u suvremenu voćarsku proizvodnju.

Grad Sisak zaostaje na županijskoj razini za Kutinom u proizvodnji jabuka, što je i logično jer nema toliko kvalitetne pretpostavke za tu proizvodnju (nadmorska visina). Ipak, na pojedinim lokacijama potrebno je stimulirati plantažne nasade jabuka jer, ako računamo da je prinos jabuka po ha u modernom plantažnom voćnjaku 40 t, prinos na razini grada iznosi 273 t, što je 5,24 kg po stanovniku. Naravno, za povećanje proizvodnje voća potrebno je osigurati infrastrukturu, od boljeg savjetodavnog servisa (više osoba, nove tehnologije) do osiguranja tržišta proizvoda kroz organizaciju sortiranja, čuvanja, dorade i prerade voća. Za

▲ Imanje Joso Kašljević, Stara Drenčina

15. Broj stabala i površina plantažnih voćnjaka jabuka (1. lipnja 2003.)

Skupine poljoprivrednih kućanstava prema korištenome poljoprivrednom zemljištu	Šljive					
	Ukupan broj stabala	Broj rodnih stabala	Od toga: plantaže			
			Ukupan broj stabala	Broj rodnih stabala	Ukupna površina, ha	Rodna površina, ha
Sisačko-moslavačka županija	304.700	265.753	196.622	169.188	135,37	117,55
Donji Kukuruzari	2.477	2.424	-	-	-	-
Dvor	7.305	6.391	-	-	-	-
Glina	18.751	10.134	10.850	3.400	9,50	3,70
Gvozd	4.342	4.221	-	-	-	-
Hrvatska Dubica	1.903	1.702	40	40	0,02	0,02
Hrvatska Kostajnica	3.041	2.978	1.800	1.800	2,00	2,00
Jasenovac	1.815	1.612	-	-	-	-
Kutina	44.645	41.001	31.343	28.867	21,94	19,89
Lekenik	14.068	10.693	9.425	6.625	5,63	4,63
Lipovljani	2.869	2.635	260	260	0,29	0,29
Majur	4.350	4.112	2.500	2.500	1,50	1,50
Martinska Ves	7.092	6.837	2.017	1.995	1,34	1,33
Novska	9.908	8.752	2.780	2.750	3,39	3,34
Petrinja	15.997	13.492	5.110	3.898	3,96	3,34
Popovača	33.942	30.382	26.281	23.706	16,72	15,10
Sisak	25.415	24.229	9.020	9.020	6,84	6,84
Sunja	9.910	8.669	4.086	3.831	3,15	2,43
Topusko	3.794	3.397	340	340	0,57	0,57
Velika Ludina	93.076	82.092	90.770	80.156	58,52	52,57
Udio Siska u županiji	8,34%	9,12%	4,59%	5,33%	5,05%	5,82%
Broj stabala po polj. kuć.	5,70	5,43	2,02	2,02		

▲ Popis poljoprivrede 2003.

potonje je potrebno omogućiti kvalitetno povezivanje proizvođača koji za sada s malo uspjeha traže svoju tržišnu nišu i međusobno se natječu, umjesto da zajedno djeluju.

Ostale vrste voća su marginalne, a postoji šansa uzgoja naročito bobičastog voća, jer se radi o gušće naseljenom području i malim parcelama s mogućom dostupnom prerađivačkom infrastrukturom. Samo kuhinja nekadašnje Željezare (uz manje rekonstrukcije) može prerađivati dnevno 20 t voća u džemove ili kompote. Bobičasto voće traži veći broj radnika, dakle, zapošljava više osoba u primarnom dijelu, pa ima i više jedinične cijene. Osnovni problem kod bobičastog voća je organizacija proizvodnje i dorade jer se radi o kratkim rokovima od berbe do prerade, za što je potreban visok stupanj organizacije proizvođača i prerađivača. Oko 4.000 poljoprivrednih gospodarstava posjeduje voćke (3.230 gospodarstava ima šljive, 3.351 jabuke, 2.888 kruške...). To je neiskorišteni potencijal, latentno znanje o proizvodnji koje nema izlaz na tržište. Naravno, ovdje se govori o hobističkoj proizvodnji ili proizvodnji uz okućnice, ipak, od ove proizvodnje je potrebno stvoriti novac i osigurati egzistenciju za što veći broj stanovnika.

U procesu razvitka voćarstva potrebna je:

1. tehnološka edukacija proizvođača,
2. organizacija proizvođača, i
3. organizacija postupaka s plodovima.

Sve to je nužno zbog krajnjeg kupca, dakle, tržište je potrebno osigurati prije svih navedenih aktivnosti.

PRETVARANJE RATARSKE PROIZVODNJE U MLIJEKO I MESO

U Gradu Sisku s okolicom evidentirano je 2003. godine ukupno 4.129 goveda, što znači da po glavi stanovnika dolazi 0,08 goveda. Muznih krava ima 2.351 ili 0,045 po glavi stanovnika. Ako te krave daju prosječno godišnje 4.000 l mlijeka (što je nešto više od državnog prosjeka) to je ukupno 9.404.000 litara mlijeka ili 180 l po stanovniku godišnje ili 0,5 l dnevno. Prosječan broj krava po poljoprivrednom gospodarstvu koje se bavi govedarstvom je 5,9, a s jednom kravom je evidentirano 238 gospodarstava dok je s 11-20 grla evidentirano 19 gospodarstava a s više od 20 grla samo 6 gospodarstava. Posljednjih godina se je ova slika nešto promijenila u korist većih farmi, ali nema podataka koji bi bili usporedivi s drugim izvorima.

Svinjogojska proizvodnja je najznačajnija za konverziju ratarskih kultura u meso, odnosno bjelančevine. Također, na prostoru županije nalazi se i velika mesna industrija. Iz sljedeće tabele će se vidjeti kako omjer ratarske proizvodnje i potreba mesne industrije nisu zadovoljeni svinjogojskom proizvodnjom, što opet upućuje na lošu organiziranost. Područje Grada Siska raspolaže s 3.528 krmača ili 21,6% županijskih količina. Gospodarstva koja se bave svinjogojstvom su mala i nespecijalizirana. Prosječan broj krmača po svinjogojskom gospodarstvu je 1,43. Postavljaju se temeljna pitanja: Tko je pokretač svinjogojske proizvodnje? Tko treba razmišljati o proizvodnji svinja, poljoprivredno gospodarstvo ili mesna industrija? Tko je krajnji kupac?

Dok mesna industrija ne razmišlja o genetici u svinjogojskoj proizvodnji, edukaciji proizvođača i hranidbi svinja, uvoz mesa je neizbježan a domaći proizvođači neće razvijati vlastite kapacitete. Također, mesnoj industriji na taj način raste profit ali pada kvaliteta, što će dugoročno spustiti ukupnu prodaju. Slijedom ove logike, MI Gavrilović je kočničar, a ne pokretač proizvodnje. Može li se ova situacija promijeniti? Naravno,

16. Broj goveda (1. lipnja 2003.)

Skupine poljoprivrednih kućanstava prema korištenome poljoprivrednom zemljištu	Goveda ukupno	Goveda od 1 do 2 godine			Goveda od 2 i više godina			
		Ženska grla		Muška grla	Junice i steone junice	Krave		Muška grla (bikovi, volovi)
		Za rasplod	Za tov			Muzne	Ostale	
Sisačko-moslavačka županija	26.353	1.204	154	480	2.947	14.985	946	272
Donji Kukuruzari	254	13	-	4	30	166	4	3
Dvor	727	25	4	4	56	522	7	8
Glina	1.954	60	4	5	219	1.341	23	7
Gvozd	655	33	2	1	80	389	13	10
Hrvatska Dubica	340	27	-	3	42	94	49	6
Hrvatska Kostajnica	105	10	-	-	6	67	-	1
Jasenovac	550	12	10	8	134	214	37	4
Kutina	2.009	86	6	81	217	1.158	43	28
Lekenik	924	49	-	21	85	605	27	5
Lipovljani	840	35	-	12	100	450	13	2
Majur	228	19	-	-	28	104	25	1
Martinska Ves	3.206	103	15	53	346	1.853	113	56
Novska	1.028	35	4	13	145	551	11	20
Petrinja	3.033	79	74	176	307	1.611	30	13
Popovača	1.752	55	-	8	191	1.077	88	19
Sisak	4.129	251	20	48	466	2.351	171	54
Sunja	3.277	275	14	26	338	1.608	256	26
Topusko	484	15	-	-	59	314	8	6
Velika Ludina	858	22	1	17	98	510	28	3
Udio Siska u županiji	15,67%	20,85%	12,99%	10,00%	15,81%	15,69%	18,08%	19,85%

▲ Popis poljoprivrede 2003.

Životinje u Lonjskom polju ►

17. Evidencija proizvođača mlijeka s 10 i više mliječnih krava na području grada siska (prosinac 2006.)

R.br. Ime i prezime	Adresa	Broj krava	R.br. Ime i prezime	Adresa	Broj krava
1. Tihana Kušan	Gornje Komarevo 103	22	34. Tanja Šajnić	Svinjičko 23	21
2. Tihomir Lipovac	Novo Selo Palanječko 153	70	35. Ivan Gajdek	Svinjičko 36	10
3. Vladimir Sertić	Novo Selo Palanječko 212	18	36. Manda Jurić	Čigoć 1a	15
4. Đurđica Kršić	Novo Selo Palanječko 214	28	37. Katica Đuračić	Čigoć 49	18
5. Igor Ivičić	Števe Bereka 4, Budaševo	12	38. Dragica Poturica	Čigoć 51	11
6. Joso Kožić	Prelošćica 102	27	39. Ivica Posavec	Kratečko 134	17
7. Marija Šipuš	Prelošćica 92	10	40. Zlatko Sever	Kratečko 136	13
8. Verica Kovačić	Prelošćica 173	10	41. Stjepan Boltužić	Mužilovčica 25	26
9. Ivan Dražetić	Bukovsko 1a	13	42. Nikola Ručić	Mužilovčica 49	14
10. Milan Ferdebar	Bukovsko 8b	13	43. Mijo Turković	Mužilovčica 83	13
11. Darko Toth	Bukovsko 31c	11	44. Ivan Turković	Mužilovčica 86	15
12. Nenad Juretić	Lukavec Posavski 44	10	45. Marija Mrmić	Odra, 1. desni odvojak 5	20
13. Stevo Crnolatec	Gušće 114	11	46. Željko Zebić	Lonja 30	27
14. Franjo Martinić	Gušće 176	16	47. Mirjana Palašić	Lonja 150	25
15. Krešimir Grgurić	Gušće 190	17	48. Mladen Lacković	Lukavec Posavski 30	10
16. Dragutin Štefan	Gušće 230	13	49. Josip Kramarić	Prelošćica 119	12
17. Mirjana Martinović	Gušće 231	12	50. Irena Perković	Novo Selo Palanječko 25	11
18. Ivan Kukurić	Gušće 237	12	51. Marica Štefančić	Greda 276	11
19. Dragan Kukurić	Gušće 251	14	52. Đuro Vidak	Greda 300	12
20. Nikola Martinić	Gušće 253	18	53. Stjepan Markuz	Greda 295a	12
21. Miroslav Pavlenić	Gušće 255	25	54. Dragica Sadak	Palanjek 44	11
22. Ivan Vlajić	Gušće 270	23	55. Ivo Pešun	Hrastelnica 185	17
23. Zlatica Trdenić	Gušće 273	19	56. Ivica Šiprak	Stara Drenčina 52	15
24. Željko Lukačević	Gušće 295	10	57. Ivan Cerovski	Greda 257	11
25. Ljubica Šajnić	Svinjičko 179	10	58. Stjepan Bušić	Greda 301a	19
26. Dalibor Majcen	Svinjičko 167	11	59. Jasminka Sulin	Greda 340	14
27. Dario Delač	Svinjičko 161	24	60. Ivan Posavec	Stara Drenčina 7	10
28. Hrvoje Majcen	Svinjičko 153	23	61. Viktor Grbus	Odra 32	32
29. Dragan Šajnić	Svinjičko 150	15	62. Mato Rešetar	Palanjek 25	32
30. Siniša Balašković	Svinjičko 138	18	63. Vinko Iskrić	Galdovačka 52a	12
31. Ivica Kukurić	Svinjičko 69	79	64. Marijan Roksandić	Kratečko 123	10
32. Vlastimir Krčelić	Svinjičko 97	13	* Stjepan Medarić	Novo Selo Palanječko	7+4
33. Ivan Abramović	Svinjičko 57	11	* Jadranka Bušić	Palanjek 66	9+2

◀ OPG Grgurić, Gušće

država daje poticaje koji završavaju u mesnoj industriji umjesto kod proizvođača. Država, s druge strane, ne može utjecati na poslovnu politiku mesne industrije. Proizvođač svinja mora biti uključen u procese dorade kao što je to seljak u Danskoj, Francuskoj... Samo na taj način se može učinkovito planirati, kontrolirati i provoditi proces primarne proizvodnje (od polja), dorade i marketinga proizvoda, koji će biti poznat po svojoj recepturi i području porijekla.

18. Broj svinja (1. lipnja 2003.)

Skupine poljoprivrednih kućanstava prema korištenome poljoprivrednom zemljištu	Svinje ukupno	Svinje za rasplod			
		Nazimice	Suprasne nazimice	Krmače	Nerasti
Sisačko-moslavačka županija	131.675	1.403	1.671	16.333	1.126
Donji Kukuruzari	1.693	34	3	155	17
Dvor	4.630	40	58	343	24
Glina	7.969	46	71	850	48
Gvozd	2.811	11	27	216	14
Hrvatska Dubica	1.804	9	34	189	22
Hrvatska Kostajnica	746	7	3	61	3
Jasenovac	3.364	25	52	364	37
Kutina	10.308	50	95	1.063	49
Lekenik	5.736	59	51	658	38
Lipovljani	3.374	33	39	305	22
Majur	1.065	8	13	82	7
Martinska Ves	13.510	258	217	2.406	162
Novska	9.290	122	140	946	75
Petrinja	15.722	149	185	1.667	131
Popovača	11.119	121	98	1.461	63
Sisak	23.553	269	344	3.528	253
Sunja	9.577	118	181	1.382	123
Topusko	1.907	8	15	164	20
Velika Ludina	3.497	36	45	493	18
Udio Siska u županiji	17,89%	19,17%	20,59%	21,60%	22,47%
Prosječan broj svinja po poljopr. gospodarstvu (svinjogojskom)	9,52	0,11	0,14	1,43	0,10

▲ Popis poljoprivrede 2003.

▲ Rukavac Save (stara Sava), Preloščica

2.7.2.2. Šumarstvo i lovstvo

Kako na području županije, tako i na području Grada Siska, šumarstvo kao gospodarska djelatnost po kvaliteti šumskog fonda, nije u stanju u cijelosti zadovoljavati potrebe postojeće drvne industrije, usprkos tome što šume pokrivaju znatne površine grada. Naime, najbolje kvalitete su državne šume s obzirom da se njima gospodari na principima šumarske znanosti. Slabije kvalitete su brojne privatne šume, te je u tom pogledu potrebno voditi ispravnu šumarsku politiku kako bi se stekli uvjeti za njihovo stručno gospodarenje.

Podaci ukazuju na relativno bogatstvo šumskog fonda, po površini, masi i vrsti. Postoji daljnja mogućnost povećanja ovoga fonda pošumljavanjem dijela neplodnog i zapuštenog šumskog zemljišta, ali i mogućnost intenzivnijeg korištenja šuma razvojem drugih djelatnosti. U neposrednoj budućnosti nije realno očekivati veću proizvodnju drvne mase. Naprotiv, realnije je očekivati da će ukupna količina sječe stagnirati ili čak opadati, a da će se nastaviti trend smanjivanja učestća kvalitetnijih vrsta industrijskog drva. Privatni sektor, iako raspolaze relativno velikim šumskim površinama, minimalno je prisutan na tržištu kvalitetnijeg tipa (do 300 m³ godišnje). Zbog lošeg gospodarenja i degradiranosti fonda ovaj će sektor uglavnom održavati svoju ponudu ogrjevnog drveta na lokalnom tržištu.

S obzirom na znatna šumska područja predložena za zaštitu, koja su označena

▲ Lovačka kuća LD Fazan, Mužilovčica

▲ Svinje, Mužilovčica

kao vrlo vrijedni dijelovi prirodnog krajobraza, bit će potrebno uskladiti njihovo daljnje gospodarenje s uvjetima zaštite (šume posebne namjene unutar zaštićenih dijelova prirodne baštine i zaštitne šume). Time bi se zaštitile šumske površine od eventualne pojačane izgradnje izvan građevinskog područja, odnosno njihovo smanjenje (krčenje). Na žalost, morat će se i dalje računati na smanjenje šumskog fonda, s obzirom da je veći dio trase planirane brze ceste od Popovače prema Slunju položen šumom Stari Gaj - Kotar.

Razvoj lovstva ima povoljne uvjete, s obzirom na kvalitetna prirodna staništa za uzgoj visoke i niske divljači. Od visoke divljači postoje dobri uvjeti za uzgoj jelenske i srneće divljači, divlje svinje, a od niske divljači za uzgoj šumskog i poljskog zeca, fazana i druge pernate divljači. U narednom razdoblju razvoj lovstva valja vezati uz razvoj kontinentalnog turizma.

2.7.2.3. Nositelji poljoprivredne djelatnosti

Prema podacima Središnjeg državnog ureda za udruge i Grada Siska na području Siska djeluje 27 poljoprivrednih i srodnih udruga:

- Poljoprivredne i stočarske udruge: Udruga poljoprivrednika "Lonjskog polja pašnjaci", županijska udruga za organizaciju natjecanja orača Sisačko-moslavačke županije, Udruga uzgajivača konja hrvatski posavac "Donja Posavina", Stočarsko-ratarska udruga "Donja Posavina", Stočarsko ratarsko mehanizacijska udruga branitelja Novo Selo Palanječko - strojni prsten, Udruga stočara "Hrastelnic", Ratarsko stočarska udruga "Posavina" Palanjek, Udruga uzgajivača konja hrvatski posavac "Greda", Udruga malih sirara Sisačko-moslavačke županije "Prevelac", Stočarska udruga Greda, Strojni prsten Crnac, Strojni prsten Lonjsko polje-Kratečko, Udruga ekoloških proizvođača Sisačko-moslavačke županije "Izvor", Udruga poljoprivrednika Crnac, Udruga strojni prsten "Klas" - Topolovac, županijska udruga povrćara Sisačko-moslavačke županije "Vrt", Udruga stočara Mahovo, Udruga uzgajivača Holstein goveda Sisačko-moslavačke županije, Udruga uzgajivača konja Hrvatski posavac "Greda", Zajednica udruga pčelara Sisačko-moslavačke županije, Ratarsko stočarska udruga "Hrast" - Mahovo, Setuš, Udruga strojni prsten "Ratar" - Gušće
- Lovne i ribolovne udruge: Lovačka udruga "Željezničar" Sisak, Lovački savez Sisačko-moslavačke županije, Lovačko društvo "Jelen" Sisak, Lovačko društvo "Stari Gaj" Sisak, Lovačko društvo hrvatskih vojnih invalida domovinskog rata, Lovačko društvo "Jelen" Mala Gradusa, Športsko ribolovna udruga hrvatskih branitelja, Športsko ribolovna udruga "Lonja" Galdovo, Zajednica športsko ribolovnih udruga Sisak
- Turističke udruge: "Sunce nad posavinom" i Turistička družba Čigoč s ciljem razvoja seoskog turizma
- Ostale gospodarske i ine djelatnosti: Društvo za zaštitu i uzgoj ptica i riba, Pčelarsko društvo Sisak, Udruga "Posavska češnjovka" (autohtoni proizvodi), Športska kinološka udruga "Vrbina" Sisak, Udruga vinogradara, podrumara i ljubitelja vina, Udruženje proizvođača božićnih drvaca, Udruga za terapijsko i rekreacijsko jahanje "Kas".

Na području Grada Siska, prema podacima Hrvatskog saveza zadruga, djeluje osam poljoprivrednih i srodnih zadruga, kako slijedi: Poljoprivredna zadruga „Dobro“ Sela, Poljoprivredna zadruga „Sisačka Sela“, Poljoprivredna zadruga „Posavina“ Sisak, Poljoprivredna zadruga „Novi vidici“ Blinjski Kut, Poljoprivredno-obrtnička zadruga branitelja „Razvitak“ Sisak, Poljoprivredna zadruga „Gušće“, Zadruga za proizvodnju, preradu i razvoj „Sokol - Crnac“ Sisak, Zadruga za proizvodnju i usluge „Čigoč agro“.

Evidentirano je 66 proizvođača mlijeka s deset i više mliječnih krava na području Grada Siska koji imaju ukupno 1131 kravu (podaci iz prosinca 2006.). U sustavu krava - tele registrirano je osam poljoprivrednika koji drže ukupno 265 grla. Prema podacima Grada Siska na području grada postoje 24 obiteljska poljoprivredna gospodarstva i obrta koji se bave voćarstvom, vinogradarstvom, povrćarstvom, cvjećarstvom i uzgojem aromatskog bilja.

2.7.2.4. Umjesto zaključka

Prema svim promatranim parametrima uključujući i vrste proizvodnje koje nisu navedene (ovčarstvo, kozarstvo, pčelarstvo...), poljoprivredna proizvodnja Grada Siska s okolinom ima potencijal, ali nema proizvoda. Barem nema prepoznatljiv proizvod oko kojeg bi se okupila tehnološka i gospodarska struka. Sadašnja poljoprivredna proizvodnja uglavnom nije dostatna za potrebe stanovništva, a o izvozu da se i ne govori.

U daljnjim radovima obradit će se organizacijski modeli razvoja poljoprivrede i prehrambene industrije područja Grada Siska, na temelju ove i ostalih analiza.

2.8. TURIZAM GRADA SSKA I OKOLICE

▼▲ Etnozbirka obitelji Sučić

Turizam je gospodarska grana grada koja se u suvremenom razvoju te djelatnosti proširuje na gotovo sva područja (u smislu prostora) i na sve ostale djelatnosti, odnosno gospodarske grane i neprijeporno predstavlja jednu od okosnica razvoja. Grad Sisak predstavlja potencijalno turističko područje zbog povijesne baštine (Siscia, utvrda, etnološka baština), izvorišta geotermalne vode, blizine Parka prirode Lonjsko polje s Čigočem - selom roda, interesantnih lovnih područja te blizine Zagreba.

Prednost područja koja se očituje u izdašnosti turističkih resursa i atrakcija traži snažniji naglasak na važnost ujedinjenja prostorno-ekološke, kulturne i prometne politike s globalnom turističkom politikom. Suvremeni trendovi turističkog razvoja ukazuju na porast turističkog značaja područja grada. Turistička potražnja sve se više segmentira i važnost dobivaju takozvane ostale vrste turizma (npr. sportsko-rekreacijski, sportsko-ri-

bolovni, biciklistički, konjički, lovni, seoski, kulturni turizam, a svi vezani na značajke turističko-atrakcijskih osnova kojima grad i šire područje raspolažu). Posjetiteljski oblik turizma dobiva ravnopravni status sa smještajnim.

U okviru spomenute filozofije novog turizma, zatim načela održivog razvitka, načela razvitka seoskog prostora, spoznaje o pretvaračkoj sposobnosti održivog turizma kojom se prirodna i kulturna, čak i nematerijalna dobra, pretvaraju u gospodarska dobra, a da ona pri tom ne gube svoje zaštitne značajke, te dakako bogate i raznovrsne turističko-atrakcijske osnove, valja tražiti koncept turističke ponude Grada Siska.

Bogatstvo prirodnih resursa, riječnih tokova, kulturnih i sakralnih objekata, lovišta kao i geoprometni položaj i blizina Varaždina i Zagreba, komparativne su prednosti prostora grada zbog kojih turistička djelatnost na području ima potencijal kao jedna od buduće najznačajnijih djelatnosti u razvoju gospodarstva grada. Svi oblici takozvanog „novog turizma“ (lovni, kulturni, poslovni, tranzitni, seoski, lječilišni, izletnički...) imaju uvjete za razvoj na ovom području, međutim ne postoje institucije za osmišljavanje, organizaciju i realizaciju aktivnosti u turizmu. Stupanj turistifikacije je ovisan o stupnju turističke opremljenosti.

▲ Kuće i rode, Čigoč

Podrazumijeva skup značajki bitnih za turističke atrakcije (očuvanost, prezentabilnost, dostupnost javnosti, obilježavanje, turističku interpretaciju, turističku signalizaciju, postojanje informacijskih i (ili) promocijskih materijala itd.). Nužan je razvoj osmišljenih turističkih proizvoda koji je osnova za razvoj djelatnosti općenito. Potrebno je proširenje ponude uvođenjem novih sadržaja. Obnova postojećih, naročito kulturno-povijesnih, građevina koje svojom visokom kvalitetom mogu osigurati i kvalitetan razvoj turističkih djelatnosti, te uređenje novih smještajnih kapaciteta, prioritetni su zadaci.

Za to su potrebna značajna kapitalna ulaganja. Uz to, bit će prijeko potrebno osigurati šira i produbljenija organizacijska i upravljačka znanja, koji su ključni preduvjeti oživljavanja poslovanja turističkog sektora. Samo na toj osnovi moguće je snažnije utjecati na brzi oporavak i razvoj cjelokupnog gospodarstva. Moraju se rješavati infrastrukturni problemi, osigurati i provoditi svekolika zaštita okoliša i krajobraza, primjenjivati specifična rješenja pri svakoj turističkoj investiciji posebno vodeći računa o ograničavajućim demografskim čimbenicima, brižno upravljati turističkim resursima i tako stvarati preduvjete za uspješan razvitak turizma.

Strateški resurs turizma je visoko vrijedan prostor, čija će vrijednost dugoročno rasti. Područja pod specijalnim režimima zaštite i seoska područja okosnica su budućeg smještajnog turizma. Naselja i, posebno, grad nužno je ponovno procijeniti u kontekstu nadolazećeg trenda takozvanog “turizma gradova”, dok globalnu geoprometnu poziciju valja dugoročno procijeniti i kroz intenzivniji razvoj tranzitnog i izletničkog turizma. U turističku atrakcijsku osnovu Grada Siska ulaze i zaštićeni dijelovi prirodne baštine i kulturno povijesnih vrijednosti koji se obrađuju u sljedećem poglavlju te brojni nezaštićeni turistički resursi. Grad Sisak u suradnji s gradskom turističkom zajednicom podržava originalno osmišljene turističke projekte.

Motiviranjem lokalne zajednice treba stvarati uvjete za poboljšanje ukupnog životnog ambijenta i tako osigurati potreban standard kroz turizam i stanovništvo. Zato će se poticati oblici ponude integrirani u ukupnu strukturu prostora-naselja, a samo iznimno formirati izdvojene komplekse.

▲ TSG Ravlič, Mužilovčica

2.8.1. Subjekti u turizmu grada Siska

Smještajni kapaciteti u Gradu Sisku nalaze se u hotelima (Hotel "Panonija" i Hotel "i"), Lovačkoj kući "Brezovica" Sisak, privatnom smještaju (Marin Topić iz Gušća, "Dvije sestre" Kratečko i "Iža na trem" u Čigoču), te apartmanima (Alen plus d.o.o., Sisak). Na užem području Grada Siska postoji 15 restorana te devet pizzeria.

2.8.2. Seoski turizam

U Sisačko-moslavačkoj županiji registrirano je ukupno osam turističkih seljačkih gospodarstava na kojima se nalazi ukupno 27 postelja, tri gospodarstva pružaju usluge prehrane i pića, a tri su registrirana kao vinotočje (kušaonica vina i rakije).

Na području Grada Siska nalazi se pet turističkih seljačkih gospodarstava kako slijedi:

- Nikola Nikolić, Lonja 5 (1 tro-posteljna soba, III kategorija)
- Jakša Ravlič, Mužilovčica 72 (1 tro-posteljna soba, III kategorija)
- Jagica Kolar, Suvoj 16 (troposteljni apartman, II kategorija)
- Marica Nekić, Lonja 8 (dvije dvo-posteljne sobe, I kategorija)
- Zvonko Rastovac, Čigoč 44 (nema)

▲ Tabla Turistička družba, Čigoč

postelja, pruža turističke usluge - jahanje, branje plodina...)

Ruralnim turizmom na području Grada Siska bave se i dvije udruge (Udruga "Sunce nad Posavinom" iz Siska i "Turistička družba Čigoč").

Lutkarstvom, ručnim radom i izradom odjevnih predmeta s etno motivima bave se Velvet, Ars-ing d.o.o., Unikatni vez (Edita Kukić) i Škrinjica (Vera Vuksanović).

2.8.3. Manifestacije

Turistička zajednica Grada Siska organizira brojne manifestacije od kojih ističemo:

- Fašnik
- Sajam cvijeća
- Sisački viteški turnir
- Zlatna Victoria (dodjela priznanja i nagrada)
- Keltska noć

▲ Sisački viteški turnir, Sisak

Na području Grada Siska značajne su i manifestacije "Sisačko ljeto" i "Sisačka zima".

2.9. ZAŠTIĆENI DIJELOVI PRIRODNE BAŠTINE I KULTURNO POVIJESNIH VRIJEDNOSTI

Zaštićeni dijelovi prirodne baštine i zaštićene kulturno povijesne vrijednosti predstavljaju značajnu turističko-atraktivnu osnovu.

2.9.1. Zaštita osobito vrijednih dijelova prirodne baštine

U sklopu Zakona o zaštiti prirode (Narodne novine, br. 30/94 i 72/94) na području Grada Siska nalaze se zaštićeni dijelovi prirodne baštine i to: dio područja Parka prirode Lonjsko polje s posebnim ornitološkim rezervatom Rakita, dio Park-šume Kotar-Stari Gaj i spomenik prirode hrast lužnjak u Sisku na Trgu hrvatskih branitelja.

Park prirode Lonjsko polje predstavlja jedno od najvećih naplavnih ravnica koje su preostale u Europi s aluvijalnim šumama, barama, livadama, zemljištem za ispašu i rukavcima rijeke Save. Zbog svoje neprohodnosti ovo je područje ostalo relativno dobro sačuvano od nepovoljnih utjecaja uslijed djelovanja čovjeka. Oko 23% površine parka prirode nalazi se na području Grada Siska. Veći dio Parka prirode Lonjsko polje je prirodno močvarno područje sa staništem mnogobrojnih vrsta ptica, vodozemaca, gmazova, te kukaca i leptira. Istraživanja ovog područja zabilježila su 550 vrsta biljaka, 38 vrsta vretenaca, 41 vrstu riba, 16 vrsta vodozemaca, 10 vrsta gmazova, 238 vrsta ptica, od kojih je više od 130 vrsta gnjezdarica, i 58 vrsta sisavaca. Uočene su tri vrste ptica s popisa svjetski ugroženih vrsta: bijela roda (Ciconia Ciconia), bjelorepi orao (Haliaeetus Albicilia) i prđavac ili kosac (Crex Crex), te preko 30 gnijezdećih vrsta ugroženih u svjetskim razmjerima. Ova poplavna ravnica jedno je od najvažnijih mjesta mriještenja šarana. Na ovom području je prisutna vidra koja spada u zaštićenu vrstu sisavaca, te konj (hrvatski posavac).

Manji dio Parka prirode odnosi se na djelomično kultivirani krajobraz uz rijeku Savu s naseljima Čigoč, Kratečko, Mužilovčica, Suvoj i Lonja. Uz antropogene kvalitete i zanimljivosti ovoga krajobraza značajne su i njegove prirodne kvalitete: ostaci savskih meandara, koje odlikuje čista voda, bogata priobalna

vegetacija (tršćaci, šaševi, vrbici), i isto tako bogati životinjski svijet (ptice močvarice, vodozemci, i ribe). Duž ovih meandara (mrtvaja) položena su naselja Čigoč, Mužilovčica i Suvoj koja su zbog polukružnog oblika neobično slikovita. Ovu slikovitost naglašava zanimljiva i još dobro očuvana posavska arhitektura drvenih kuća, na kojima su mnogobrojna gnijezda bijelih roda (Ciconia Ciconia). S obzirom da je u naselju Čigoč najveća koncentracija gnijezda bijelih roda, odnosno najveći broj roda po stanovniku u Europi, 1994. godine Čigoč je proglašen prvim selom roda u Europi (1996. god. 56 gnijezda/124 stanovnika).

Formiranje Parka prirode nije imalo isključivi cilj zaštite prirodnog stanja, već i očuvanje osnovne vrijednosti određenog biotopa smišljenim i znanstveno iskušanim metodama, ali i da se određenim zahvatima postignu i drugi (gospodarski) ciljevi, te da se ovo područje trajno zaštiti i unaprijedi. Zasad se od gospodarskog osmišljavanja razvoja ovog područja realizira tek turistički posjet, odnosno promatranje ptica

(eng. bird-watching). Uz to, značajne mogućnosti se pružaju i stočarstvu, s obzirom da se tradicionalno ekstenzivno stočarstvo može uspješno uklopiti u prirodnu sredinu, bez većih posljedica. Razvojem stočarstva, kao i proizvodnjom ekološke hrane, uz već prisutni turizam, područje bi se moglo uspješno razvijati i u sklopu ograničenja koja neminovno proizlaze iz ove kategorije zaštite, a da se pri tome ne ugroze bitne značajke i uloge tog prostora zbog kojih je proglašen 1990. godine parkom prirode, a 1993. godine uvršten na Ramsarski popis.

▲ Tabla za europsko selo roda, Čigoč

jelovi prirode čiji je opstanak povezan s postojećim vodnim režimom. Stoga je neophodno prije melioracije preispitati ekološku opravdanost takvog projekta.

Posebni ornitološki rezervat Rakita je područje značajno zbog zadržavanja velikog broja ptica, a nalazi se u jugoistočnom području Grada Siska unutar Parka prirode Lonjsko polje. Tijekom zimske selidbe ovo područje predstavlja središnje okupljalište divljih pataka i dabrova. U okolnim hrastovim šumama koje pripadaju šumskoj zajednici šume lužnjaka koncentracija ptica je kvalitativno i brojčano iznad prosjeka. Ovo područje je zaštićeno kao rezervat 1969. godine.

Područje park šume Kotar-Stari Gaj manjim dijelom (19%) se nalazi na prostoru Grada Siska, a drugim, većim na prostoru Grada Petrinje. Ova šuma pripada skupini hrastovih i grabovih šuma (*Quercus-carpinetum croaticum*), s jakim obilježjima skupine pitomog kestena (*Castanetum*). Najvrjedniji dio ove šume je predio starih hrastova starosti i do stotinu godina. Prostor šume nastanjuju brojne životinjske vrste. Od ornitofaune prisutne su ptice i ptice grabljivice, a od lovne faune srne, obični jeleni, divlje svinje, zečevi i fazani. Ovo područje je zaštićeno kao park šuma od 1975. godine.

Osim navedenih zaštićenih dijelova prirodne baštine, na području Grada Siska nalaze se i evidentirani predjeli prirodne baštine predloženi za zaštitu i to u kategoriji park šume - park Viktorovac u Sisku i šuma Željezare Sisak, a u kategoriji zaštićeni krajolik - prostor utoka Kupe u Savu, dolina rijeke Kupe i Odransko polje.

Prostornim planom Sisačko-moslavačke županije predloženo je područje doline rijeke Kupe i Odranskog polja za zaštitu u kategoriji zaštićenog krajolika. Područje doline rijeke Kupe se proteže do županijske ceste br. 3242, čime i jedan značajni dio građevinskih područja naselja Vurot i Stara Drenčina ulazi u njega. Dio Odranskog polja na području Grada Siska u potpunosti čini prirodni krajobraz sa šumskim i močvar-

▲ Prijamni centar, Čigoč

nim površinama. Za zaštitu je predviđeno područje sjeverno od željezničke pruge Zagreb-Sisak i obrambenog nasipa sjeverno od Odra Sisačke i Žabnog. Jedina planirana gradnja na ovom području odnosi se na oteretni kanal Odra i alternativnu trasu brze željezničke pruge. Preostala predložena područja predstavljaju vrlo vrijedne šumske površine koje bi trebale imati posebni tretman u gospodarenju.

2.9.2. Zaštita kulturno povijesnih vrijednosti

Za potrebe izrade Prostornog plana Grada Siska izrađena je Konzervatorska podloga kojom su inventarizirana i vrednovana nepokretna kulturna dobra Grada Siska. Nepokretna kulturna dobra sistematizirana su prema vrstama i podvrstama. Osnovna podjela prema vrstama nepokretnih kulturnih dobara je sljedeća:

▲ Prijamni centar, Čigoč

- povijesna naselja i dijelovi povijesnih naselja,
- povijesne građevine i sklopovi,
- elementi povijesne opreme prostora, tehničke građevine niskogradnje s uređajima,
- područje, mjesto, spomenik ili obilježje vezano uz povijesne događaje i osobe,
- arheološka nalazišta i lokaliteti,
- memorijalna područja i obilježja,
- krajobraz ili njegov dio što svjedoči o čovjekovoj prisutnosti u prostoru.

19. Prikaz površina zaštićenih posebno vrijednih i osjetljivih područja i prostornih cjelina

Grad Sisak	Ukupno (ha)	% od površine grada
ZAŠTIĆENA PRIRODNA BAŠTINA ukupno	12.564	29,7
Park prirode Lonjsko polje (dio)	11.588	-
Posebni ornitološki rezervat Rakita (unutar parka prirode)	(430)	-
Park šuma Kotar-Stari Gaj (dio)	976	2,3
Spomenik prirode hrast lužnjak u Sisku	-	-
ZAŠTIĆENA GRADITELJSKA BAŠTINA ukupno	475	1,1
Povijesna graditeljska cjelina Siska	475	1,1
Grad ukupno	42.275	100,0

Na području grada od povijesnih je naselja dosad Zakonom o zaštiti spomenika kulture, odnosno Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, bila zaštićena povijesna cjelina - urbana jezgra Siska. Obradom terena ustanovljeno je da je na području obuhvata plana ostao očuvan velik broj povijesnih naselja seoskih obilježja koja imaju svojstva kulturnog dobra. Sukladno njihovim kulturno povijesnim obilježjima, stupnju očuvanosti pripadajućih povijesnih struktura, prostornih i graditeljskih, ali i kvaliteti neposrednog pejzažnog okruženja, vrednovana su sljedećim kategorijama: 1 - nacionalnog, 2 - regionalnog, 3 - lokalnog značaja.

Povijesne građevine i sklopovi koji imaju pravni status registriranog kulturnog dobra pripadaju vrsti sakralnih, vojnih i civilnih građevina. Evidencijom i vrednovanjem zatečenih kulturno povijesnih vrijednosti u prostoru, sukladno suvremenim europskim načelima i standardima zaštite, predložene su za zaštitu i sljedeće vrste: gospodarske i industrijske, tehničke građevine s postrojenjima, te grobne - memorijalne građevine i obilježja. Pojedinačne građevine i sklopovi također su vrednovani kategorijama: 1 (nacionalnog), 2 (regionalnog), 3 (lokalnog) značaja.

Slijedom suvremenih zamisli o zaštiti nepokretnih kulturnih dobara, uveden je i pojam kulturnog krajolika, kojeg čine topografski definirana područja u kojima je naročito izražen kvalitetan suživot graditeljske baštine i prirodnih osobitosti pripadajućeg okruženja, a kao cjelina je od iznimnih povijesnih, arheoloških, umjetničkih, kulturnih, znanstvenih, socijalnih i tehničkih vrijednosti.

U svjetlu takvih polazišta, veliki dio područja Sisačke (srednje) Posavine je jedinstveni antropogeni, rukom oblikovani prostor s povijesnim kontinuitetom i očuvanim oblicima prisustva čovjeka u prostoru, bilo u vidu graditeljske baštine ili arheoloških nalaza, i u najvećoj mjeri očuvanim prirodnim osobitostima, te kao takvo ima obilježje kulturnog krajolika.

Kultivirani krajolik (kao dio sveukupnog kulturnog krajolika) podrazumijeva područja oblikovana ljudskom rukom tijekom povijesti, očuvana do danas, a svjedoče o čovjekovoj prisutnosti u prostoru.

Razlikujemo sljedeće vrste:

- namjerno kreiran krajolik, stvoren čovjekovim djelovanjem, a podrazumijeva parkove, perivoje i vrtove, stvorene iz estetskih razloga, vezane uz religijske ili druge monumentalne građevine
- krajolik nastao organskim putem, višestoljetnim djelovanjem društvenog, gospodarskog, administrativnog ili religijskog poticaja na svoj prirodni okoliš. Razlikujemo fosilni krajolik, u kojem je evolucijski proces u nekom trenutku prošlosti došao do kraja, i kontinuirani krajolik koji je zadržao djelatnu društvenu ulogu u suvremenom društvu, usko povezanu s tradicijskim načinom života, u kojem je evolucijski proces još uvijek u tijeku, a istovremeno još uvijek pruža materijalne dokaze svoje evolucije kroz vrijeme (poljodjelski krajolik).

Nepokretna kulturna dobra navedena u popisu koji slijedi, podliježu pravima i obvezama Zakona o zaštiti kulturnih dobara, bez obzira na njihov trenutni pravni status zaštite. Zaštita kulturnih dobara obuhvaće-

na je kategorijama: kulturno dobro upisano u Registar nepokretnih kulturnih dobara, preventivno zaštićeno kulturno dobro, prijedlog za upis kulturnog dobra u Registar, zaštita kulturnog dobra prostornim planom.

Nepokretna kulturna dobra Grada Siska sistematizirana su po vrstama:

1. Povijesna naselja i dijelovi povijesnih naselja

- Povijesno naselje urbanih obilježja (urbanistička cjelina Sisak, radnička naselja uz Petrinjsku ulicu u Sisku, takozvano "inženjersko naselje" u Sisku)
- Povijesno naselje ruralnih obilježja (Blinjski Kut - dio naselja, Budaševo - dio naselja, Donje Komarevo - dio naselja, Čigoč, Greda - dio naselja, Gušće, Gornje Komarevo - dio naselja, Kratečko, Lonja, Lukavec Posavski, Mužilovčica, Odra Sisačka - dio naselja, Palanjek, Sela - dio naselja, Staro Selo - dio naselja, Staro Pračno - dio naselja, Suvoj, Veliko Svinjičko - dio naselja, Vurot - dio naselja, Topolovac - dio naselja).

2. Povijesne građevine i graditeljski sklopovi

- Graditeljski sklop (Stambeno gospodarski sklop dvorca Keglević - Topolovac, Jedno lječilište - Sisak, Stari grad - utvrda, Sisak)
- Sakralne građevine - Crkve i kapele (Župna crkva sv. Križa, Sisak, Župna crkva sv. Katarine, Gornje Komarevo, Župna crkva sv. Nikole, Gušće, Župna crkva sv. Roka isposnika, Kratečko, Župna crkva sv. Duha, Lonja, Župna crkva sv. Mihovila, Preloščica, Župna crkva sv. Magdalene, Sela, Kapela sv. Marije uz groblje Viktorovac, Sisak, Kapela sv. Kvirina, Sisak, Kapela žalosne Gospe, Budaševo, Kapela sv. Ilije, Hrastelnica, Kapela Presvetog Srca Isusovog, Jazvenik, Kapela na groblju, Lonja, Kapela raspetog Isusa, Lukavec Posavski, Kapela sv. Antuna Pustinjaka, Odra Sisačka, Kapela Presvetog Srca Isusovog, Novo Selo, Kapela Sv. Filipa i Jakova, Palanjek, Kapela sv. Ivana Krstitelja, Stara Drenčina, Kapela sv. Duha, Veliko Svinjičko, Kapela sv. Ivana Krstitelja, Topolovac, Kapela sv. Fabijana i Sebastijana, Vurot)
- Sakralne građevine - Kapele Poklonci (Greda, Majke Božje žalosne u Hrastelnici, Lukavec Posavski, Presvetog Srca Isusova u Preloščici, Sv. Florijana u Suvoju)
- Stambene građevine (Kurija Oberhofer-Hangi u Čigoču, Etnografska zbirka Sučić u Čigoču, Kurija Goričica - Topolovec, Kurija župnog dvora - Gušće, Kurija župnog dvora - Kratečko, Kurija župnog dvora - Komarevo, Kurija župnog dvora - Lonja, Etnografska zbirka Ravlić u Mužilovčici, Kurija župnog dvora u Preloščici, Kurija župnog dvora - Sela, Tradicijska kuća (čardak) u Staroj Drenčini, Dvor (kurija) Keglević u Topolovcu, Župni dvor i zgrada iza župnog dvora - Sisak, Bobekova - Hatićeva kuća u Sisku, Lađarska obala 5-9 - Sisak, 26 kuća u Sisku - Rimska ulica, Žitna ulica, Ulica J.J. Strossmayera i druge ulice)
- Građevine javne namjene (18 građevina u Sisku, Čigoču, Gredi, Gornjem Komarevu, Kratečkom, Lonji, Selima, Velikom Svinjičkom, Palanjeku)
- Gospodarske i industrijske građevine (6 objekata u Sisku, Topolovcu, Selima, Kratečkom i Lonji)

3. Građevine niskogradnje (Most na Kupi u Sisku, željezni željeznički most na Kupi u Sisku, Betonski most na cesti Odra - Staro Pračno, Drveni most preko Odre u Gredi)

4. Arheološki lokaliteti i nalazi (drveni kaštel, Ustilonja 16 st., Lonja, utvrda Drenčina-zidana kula, 16/17 st., Stara Drenčina, Segestica, keltsko naselje, Sisak, grad Siscia, antičko naselje 1-4 st., Sisak, prapovijesno naselje Pogorelec, Sisak, antička cesta, Sela, antička cesta, Stupno, Gradine, prapovijest-srednji vijek, Donje Komarevo, groblje, potencijalni lokalitet, Klobučak, lokalitet srušene kapele sv. Martina, Madžari, lokalitet srušene kapele sv. Jurja, Letovanci, drvena utvrda Hrastelnica, 16. st., Hrastelnica, drvena utvrda, 16. st., Topolovac, srednjovjekovno groblje, Vurot, utvrda Kis Komor, 16. st., Donje Komarevo, drvena utvrda, 16. st., Greda)

5. Memorijalna područja i obilježja (Spomen područje Brezovica, Novo Selo Palanječko,

brončana skulptura, dvorište škole, Budaševo, spomenik - reljef, Hrastelnica, spomenik - bista K. Dumbović, Gušće, mjesna groblja u Gušću, Gornjem Komarevu, Kratečkom, Lonji i Prelošćici)

6. Krajobrazne cjeline (područje doline Save od Prelošćice, pa nizvodno, područje doline Kupe od Vurota do Odre Sisačke, dio krajolika Banovine oko Starog Sela, perivoj dvora Keglević, Topolovac, dio krajolika oko Palanjeka)

2.9.3. Povijesna naselja seoskih obilježja

Na području obuhvata Prostornog plana Grada Siska, osim Siska kao jedinog urbanog naselja, sva su ostala naselja seoskih obilježja. S obzirom da područje obuhvata uključuje više krajobraznih cjelina, odnosno zona kulturnog krajolika, razlikujemo i više tipova seoskih naselja. Prema tipološkim karakteristikama razlikujemo linijska sela srednje Posavine, smještena uz tok Save ili njezin mrtvi rukavac, odnosno trasu ceste.

2.9.4. Područja posebnih ograničenja u korištenju (krajobraz)

Prostor srednje Posavine, istočno od Prelošćice, očuvao je svojstva kulturnog krajolika, u vidu tradicionalnih sela uz rijeku, okružena poljodjelskim krajolikom. Dio kulturne regije Banovine na području oko Starog Sela također ima očuvane prostorne odnose između tradicijskih naselja i krajolika kojim su okružena. Područje Pokuplja je prostor značajnih pejzažnih i kulturno povijesnih vrijednosti, ali su prostorni odnosi tradicionalnih oblika naseljenosti i krajolika prilično narušeni novom gradnjom.

2.10. INSTITUCIJE RAZVOJNOG UPRAVLJANJA

Ovaj dio osnovne analize odnosi se na institucije razvojnog upravljanja, odnosno gradsku samoupravu, državnu upravu, javna poduzeća i ostale institucije i udruge u Gradu Sisku te obuhvaća kratak pregled njihova institucionalnoga ustroja.

Institucije razvojnog upravljanja možemo podijeliti u tri glavna sektora (upravni/administrativni sektor, civilni i poslovni sektor).

Ustroj Grada Siska kao jedinice lokalne samouprave obuhvaća Gradsko vijeće i gradonačelnika.

Gradsko vijeće je predstavničko tijelo građana i tijelo lokalne samouprave koje donosi akte u okviru djelokruga grada, te obavlja druge poslove u skladu sa Zakonom i Statutom Grada Siska. Gradsko vijeće donosi Statut grada, donosi odluke i opće akte kojima uređuje pitanja iz samoupravnog djelokruga grada, osniva i bira članove radnih tijela Gradskog vijeća, te imenuje i razrješava druge osobe određene Zakonom, drugim propisima i Statutom grada, uređuje ustrojstvo i djelokrug upravnih tijela grada, osniva javne ustanove i druge pravne osobe za obavljanje gospodarskih, društvenih, komunalnih i ostalih djelatnosti od interesa za Grad Sisak, obavlja i druge poslove koji su Zakonom ili drugim propisima stavljeni u djelokrug Gradskog vijeća. Gradsko vijeće ima 21 vijećnika - predsjednika i do dva potpredsjednika. Gradonačelnik grada dva puta godišnje podnosi polugodišnja izvješća o svom radu Gradskom vijeću sukladno odredbama Statuta Grada Siska. Gradonačelnik prisustvuje sjednicama predstavničkog tijela (gradskog vijeća).

Izvršno tijelo grada je gradonačelnik Grada Siska koji se bira neposrednim izborima sukladno Zakonu o izborima općinskih načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika grada Zagreba. Gradonačelnik Grada Siska zastupa grad i odgovoran je središnjim tijelima državne uprave za obavljanje poslova državne uprave prenijetih u djelokrug tijela grada. Gradonačelnik grada obavlja poslove utvrđene Statutom grada u skladu sa zakonom.

Za obavljanje poslova iz djelokruga grada ustrojena su upravna tijela kao posebne ustrojstvene jedinice

i to: Upravni odjel za komunalne djelatnosti, Upravni odjel za financije, Upravni odjel za društvene djelatnosti, Upravni odjel za lokalnu samoupravu i gospodarenje imovinom, Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša, Ured za informiranje građana, odnose s javnošću i prava nacionalnih manjina, Odsjek za unutarnju reviziju.

Osim spomenutog županijskog Ureda državne uprave u Gradu Sisku postoje i različiti državni fondovi, zavodi, agencije, uredi i poduzeća, primjerice Državna geodetska uprava, Državna uprava za zaštitu i spašavanje (Područni ured Sisak), Državni hidrometeorološki zavod, Državni inspektorat, Državni ured za reviziju, Financijska agencija, APN (Agencija za platni promet i posredovanje nekretninama), Hrvatski stočarski centar, Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, Hrvatski zavod za poljoprivredno savjetodavnu službu, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, Hrvatske šume d.o.o., Hrvatske vode, Hrvatsko riječno brodarstvo Dunavski Lloyd Sisak, Hrvatska pošta d.d., T-Com, Hrvatske željeznice d.d., Hrvatski centar za razminiranje, Zavod za javno zdravstvo Sisačko-moslavačke županije. Na području Grada Siska djeluje i Laboratorij Instituta građevinarstva Hrvatske, Zavod za ispitivanje kvalitete robe, Lučka uprava Sisak, Županijski zavod za prostorno planiranje te Županijska uprava za ceste.

Sa sjedištem u Sisku djeluju i Hrvatska gospodarska komora - Županijska komora Sisak, Obrtnička komora Sisačko-moslavačke županije, podružnice Hrvatske liječničke komore i Hrvatske komore medicinskih sestara.

U Gradu Sisku djeluje i deset gradskih poduzeća: Komunalac Sisak d.o.o., Gospodarenje otpadom Sisak d.o.o., Sisački vodovod d.o.o., Gradsko stambeno gospodarstvo Sisak d.o.o., Gradska tržnica Sisak d.o.o., Gradska groblja Viktorovac d.o.o., Autopromet Sisak d.o.o., Poslovne zone Sisak d.o.o., Sisak projekti d.o.o., Vodoopskrba Kupa d.o.o.

Od kraja 2005. godine s djelovanjem je počelo novoosnovano poduzeće u vlasništvu grada: Poslovne zone Sisak d.o.o. za izgradnju, organizaciju i upravljanje poslovnim zonama. Trenutno na području Grada Siska djeluju Komunalna zona Sisak te Obrtnička zona Tanina - Gorički.

Turističke zajednice su značajan segment razvitka turizma, koji je jedna od važnijih gospodarskih grana u Gradu Sisku. Osim Turističke zajednice Grada Siska, sjedište u Sisku ima i Turistička zajednica Sisačko-moslavačke županije.

Visoko obrazovanje je značajan segment razvoja - na području Grada Siska djeluje Ekonomski fakultet Zagreb, Centar Sisak i Metalurški fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Sjedište u Sisku imaju i tri Pučka otvorena učilišta (Kotva, Mencil, Nova Gradiška) te informatičko učilište Alter Ego. Prema podacima Središnjeg državnog ureda za upravu na području Grada Siska registrirano je 365 domaćih udruga, te dvije strane udruge. Od registriranih domaćih udruga spominjemo brojne udruge koje mogu biti značajne za ovu Strategiju (udruge iz područja gospodarstva, lovne i ribolovne udruge, poljoprivredne udruge, stočarske udruge, strukovne, turističke, te udruge za ostale gospodarske djelatnosti).

Na području Grada Siska postoje tri vijeća nacionalnih manjina (srpska, bošnjačka i romska) te dva predstavnika nacionalnih manjina (albanski i češki).

2.11. INFORMIRANJE

Jedan od načina informiranja je komuniciranje s javnošću putem medija (sredstava javnog informiranja).

2.11.1. Tiskovine

Na području Grada Siska postoje dopisništva dva nacionalna dnevna lista (Večernji list i Jutarnji list). Sisak pres d.o.o. izdaje lokalni tjednik - Novi sisački tjednik, Županijski list.

2.11.2. Televizija

U Sisku postoje dopisništva Hrvatske televizije i NET - Nezavisne televizije d.o.o.

2.11.3. Radio

Postoje i dvije radio postaje: Radio Quirinus i Radio Sisak.

2.11.4. Portali

Postoji više portala koji dnevno ažuriraju informacije, a među njima su najznačajniji: www.sisak.info, www.sisak.hr i www.sisak.biz.hr.

2.12. IZVORI PODATAKA ZA OSNOVNU ANALIZU

U pripremi osnovne analize korištena je sljedeća literatura /izvori podataka:

1. Prostorni plan Grada Siska
2. Regionalni operativni program Sisačko-moslavačke županije
3. Web stranice Grada Siska (www.sisak.hr)
4. Web stranice Državnog zavoda za statistiku (www.dzs.hr)
5. Web stranice Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva (www.mingorp.hr)
6. Popis poljoprivrede 2003. godine
7. Poljoprivredna razvojna strategija Sisačko-moslavačke županije
8. Web stranice Turističke zajednice Grada Siska (www.sisakturist.com)
9. Web stranice Turističke zajednice Sisačko-moslavačke županije (www.turizam-smz.hr)
10. Podaci Ureda državne uprave u Sisačko-moslavačkoj županiji
11. Web stranice Hrvatskog saveza zadruga (www.hsz.hr)

3.

Opis metodologije strategije razvoja seoskog područja Grada Siska

▲ Crkva, Sela

Pristup izradi Strategije razvoja seoskog područja Grada Siska prvenstveno treba zasnivati na zajedničkom djelovanju savjetničkog tima i predstavnika svih sektora s ciljnog prostora. Vrlo je važno da i lokalna samouprava od samog početka bude uključena u proces jer ima odgovornost za gospodarsku dobrobit svojih žitelja, za svoje fiskalno zdravlje te za upravljanje svojom imovinom.

Također važno je napomenuti da je strateško planiranje proces koji traje, što znači da je kako u tijeku izrade tako i u konačnici strateški dokument podložan neprestanim promjenama i kao takav lako prilagodljiv novonastalim situacijama. Ovaj predmetni strateški dokument veže se uz razdoblje od 2007. do 2013. godine, za kada je i predviđena mogućnost korištenja IPA pretpripravnog fonda za Republiku Hrvatsku. Sukladno tomu vidljiva je pravovremena odluka Grada Siska za izradu strateškog plana razvoja seoskog područja i priprema za uključivanje u određene sastavnice već spomenutog fonda.

Osim što je Strategija razvoja seoskog područja Grada Siska u skladu s razvojnim strategijama takozvane više razine (Regionalni operativni program (ROP) SMŽ, Županijska razvojna strategija, Agroekološka studija SMŽ, Poljoprivredna strategija SMŽ, Strategija razvoja turizma SMŽ, Nacionalna strategija regionalnog razvoja i sl.), svakako su uzete u obzir i sve raspoložive studije i strategije Grada Siska kao i susjednih jedinica lokalnih samouprava (JLS) odnosno mikroregija (Strateški plan gospodarskog razvoja (SPGR) Petrinje, Popovače, Sunje, Gline, Plan lokalnog razvoja Moslavine, Projekti ukupnog razvoja (PUR) Petrinje, Gline i dr.).

Imajući u vidu sve navedeno, prepoznat je metodološki pristup sklopa najmodernijih alata, koji na najkvalitetniji način služe pripremi, izradi i prezentaciji. U izradi ovog dokumenta uravnotežen je metodološki pristup odozgo prema dolje (eng. top-down) gdje su posloženi ciljevi i prioriteti razvoja u razvojne pravce županijske razine, s pristupom odozdo prema gore (eng. bottom-up), gdje se izrazito vodi računa o stvarnim i željenim pravcima razvoja lokalne sredine koristeći iskustva inicijative LEADER. Naime pojedini dijelovi seoskog područja Grada Siska uključeni su u određene tipske i specifične mikroregije koje nemaju politički karakter, ali su činjenica (Lonjsko polje, Odransko polje, Posavina i sl.) gdje postoje posebni uvjeti i tradicija za određeni pravac razvoja. Konkretno, ako govorimo o mikroregionalizaciji neadministrativnih, ali tradicijski određenih granica ciljnog područja, Grad Sisak svojim rubnim dijelovima zadiru u Posavinu, Turopolje i Banovinu.

Posavina se nalazi u srcu Hrvatske, blizu glavnog grada Zagreba i većih gradova kao što su Sisak, Karlovac, Kutina i Slavonski Brod. Približno 30% stanovništva Hrvatske živi u krugu od 100 kilometara uokolo ovog područja. Dio zanimljiv za ovu strategiju je onaj koji svojim administrativnim granicama pokriva Grad Sisak, često se naziva Sisačka Posavina, a naselja koja ulaze u taj okvir su Budaševo, Bukovsko, Crnac, Čigoč, Gušće, Hrastelnica, Kratečko, Lonja, Lukavec Posavski, Mužilovčica, Novo Selo Palanječko, Palanjek, Prelošćica, Suvoj, Topolovac i Svinjičko.

S obzirom da se nalazi uz rijeku Savu i njezine pritoke, karakteristično je nizinsko poplavno područje s izuzetno velikim poljoprivrednim i turističkim potencijalom. Lonjsko polje je danas već svjetski poznata turističke destinacija, a sustav obrane od poplava na tom području je jedan od najsofisticiranijih u Europi. O postojećim i potencijalnim resursima te načinu njihovog vrednovanja bit će više govora u opisu strateških ciljeva i preporučenim intervencijama.

Turopolje je dio Posavine južno od Zagreba, omeđeno desnom obalom Save na sjeveroistoku, i Vukomeričkim goricama na jugozapadu. Zemljopisno, u najužem smislu Turopolje se odnosi na ravnicu koja se pruža na aluvijalnoj ploči dužoj 45, a širokoj do 23 km, koja zauzima područje od oko 600 km², s prosječnom visinom od 110 metara nadmorske visine. Turopoljska aluvijalna ploča nalazi se između Posavine (močvarnije nizine uz rijeku Savu) na sjeveru i Vukomeričkih gorica (niskog uravnjenog gorja) na jugu. Kroz Turopoljsku nizinu teče rijeka Odra s pritokom Lomnicom.

U nešto širem smislu, u Turopolje se ubraja prostor nekadašnje općine Velika Gorica koji obuhvaća

Turopoljsku Posavinu, Turopoljsku ravnicu, srednji dio Vukomeričkih gorica sve do srednjeg Pokuplja.

U najširem smislu, od davnine, Turopoljem se naziva širi prostor koji je omeđen prirodnim međama a proteže se između rijeke Save na sjeveru, rijeke Kupe na jugu, Žumberačke gore na zapadu i dijela Grada Siska koji se nalazi u međuriječju Save i Kupe na istoku.

U to najšire područje Turopolja osim dijela naselja Sisak spadaju Greda, Jazvenik, Odra, Sela, Stara Drenčina, Staro Pračno, Stupno, Vurot i Žabno.

Područje Turopolja je brežuljkasto ravničarski dio koji u dijelu u koji zadire Grad Sisak obuhvaća znatne travnjačke površine pod nazivom Odransko polje o čemu će prilikom obrazloženja pojedinih prioriteta i mjera, biti više riječi. Također vrlo važan gospodarski čimbenik jest i takozvani Turopoljski lug, veliki šumski kompleks koji se proteže između rijeke Odre i željezničke pruge Sisak-Zagreb.

Banovina je kraj je u središnjoj Hrvatskoj, u Sisačko-moslavačkoj županiji, između Save, donjeg toka rijeke Kupe, Une i Gline, te takozvane „suhe međe“ prema Bosanskoj krajini. Pretežno je brežuljkast kraj s malim ravničarskim dijelovima, a naselja Grada Siska koja ulaze u sastav tog područja su Blinjski Kut, Donje Komarevo, Gornje Komarevo, Klobučak, Letovanci, Madžari, Novo Pračno, Novo Selo i Staro Selo. Potencijali navedenog područja isključivo su vezani uz razvoj poljoprivrede i njihovo korištenje sastavni je dio predviđenih mjera za stočarstvo, voćarstvo te preradbene kapacitete.

Strategija razvoja seoskog područja Grada Siska sastoji se od dva dijela gdje je predmet ovog natječaja izrada strateškog dokumenta kao prvi dio, a koji je osnova za provedbu, odnosno drugi dio.

Strateški dokument izrađen je prateći naputke Delegacije europske komisije i u potpunosti je usklađen sa standardima Europske unije, te kao takav prikladan svim sadašnjim i budućim natjecajima, uz napomenu da su članovi našeg tima aktivno sudjelovali u prilagodbi ostalih metodologija fondovima EU. Spomenuti prvi dio sadrži tri vrlo povezane faze, ali opet na određeni način djeljive, gdje svaka ima svoj proizvod.

▲ Kupa kod Stare Drenčine

Metodološki svaka faza zahtijeva određene alate, a u tijeku izrade Strategije razvoja seoskog područja Grada Siska za kvalitetnu osnovnu analizu kao odraz trenutnog stanja koristimo:

- Pozivno pismo u kojem u kratkim crtama objašnjavamo svrhu izrade Dokumenta te navodimo koji nam podaci od ciljne osobe ili institucije trebaju;
- Bazu podataka koju sami formiramo prikupljanjem podataka kroz pregled gospodarske situacije, definiranjem gospodarskog područja, prikupljanjem socio-ekonomskih podataka, prikupljanjem podataka o stanovništvu, dohotku, zaposlenosti, ključnim gospodarskim granama i sl.;
- Postupak pitanja i odgovora putem direktnih kontakata, telefoniranja, u tijeku posjeta i sl.;
- Ankete s nizom konkretnih pitanja i (ili) tvrdnji na koje treba odgovoriti i (ili) reagirati u anonimnoj formi;
- Statističke podatke isključivo zbog službenih izvora i mogućnosti navođenja značajnih činjenica visokog rizika.

Za izradu razvojnog plana kao međurezultata ciljnog dokumenta vrlo važnu ulogu imaju:

- SWOT analiza čije ime se sastoji od početnih slova engleskih riječi, a koje u prijevodu znače prednosti, nedostatke, prilike i prijetnje;
- Krug utjecaja koji nam pomaže da sa sigurnošću odredimo mogućnost uključivanja i odlučivanja lokalne samouprave, u ovom slučaju Grada Siska;
- Stablo problema koje nam pomaže u definiranju poteškoća u ciljanom području;
- Brainstorming metoda nasumičnog nabiranja problema;
- Stablo ciljeva kao proizvod obratnog tumačenja navedenih problema;
- Vizija kao realan, dohvatljiv, ali jako zahtjevan razvojni doseg, a uz stabla ciljeva i problema uvelike pomaže pri definiranju ciljeva i prioriteta.

U trećoj fazi koja vodi ka finalnom proizvodu odlučujući faktori vezani su uz:

- Strateška i kritična pitanja koja zahtijevaju opisne strateške odgovore i nedvojbeno upućuju na preporučene intervencije odnosno mjere u smislu izravnih poticaja kasnijoj provedbi;
- Plan aktivnosti što je detaljna raščlamba kritičnih strateških pitanja s naznakom odgovornosti i izvora financiranja;
- Matricu logičkog okvira (eng. log-frame) koja uz planove aktivnosti određuju preduvjete provedbe, ali i daje naznake očekivanih rezultata i u potpunosti je mjerljiva;
- Pondere u tablicama koje definiraju važnost i uključenost pojedinih prioriteta u međusobnom odnosu i prema pravilima struke, a sukladno kapacitetima i naravi.

Koristeći posebne vještine i navedene alate kroz maksimalno dinamičan, interaktivan i praktičan pristup proizvodimo još jedan alat, a to je Strategija razvoja seoskog područja Grada Siska, kao najvažniji instrument provedbe.

Kvaliteta ove metodologije je fleksibilnost i prilagodljivost, podrazumijeva uključivanje lokalne zajednice u sve sastavne dijelove izrade, što predstavlja glavnu karakteristiku strateškog plana. Ne treba zaboraviti da je ova metodologija prilagođena tematskoj radnoj skupini u kojoj su zastupljeni svi oni od kojih će se tražiti da Strateški plan razvoja seoskog područja Grada Siska na kraju i provedu.

4.

Uvod u strategiju

Nastavno na osnovnu analizu koja na određeni način oslikava trenutno stanje seoskog područja Grada Siska, važno je naglasiti planski pristup izrade strategije razvoja. Ovaj strateški plan ne bi trebao biti samo skup preporučenih intervencija, već i kvalitetan upravljački alat ciljnog područja. Strateški plan razvoja seoskog područja Grada Siska sabire radnu energiju i potencijal, te potiče sve resurse grada ka ostvarenju vizije i zajedničkih ciljeva, te stvara uvjete za promjene u okruženju uz praćenje trendova lokalnog ekonomskog razvoja poštujući konkretne smjernice Europske unije.

Upravo tu leži snaga ovog plana. Naime, Strateški plan razvoja seoskog područja Grada Siska u potpunosti je u skladu sa svim razvojnim planovima "viših" razina te su razvojni ciljevi uklopljeni u ciljeve prijedloga Nacionalne strategije regionalnog razvoja, odnosno Strateškog okvira za razvoj (2007. - 2013.), te Regionalnog operativnog programa Sisačko-moslavačke županije, odnosno Županijske razvojne strategije i ostalih značajnih strategija na županijskoj razini. Ipak i seosko područje Grada Siska ovim strateškim dokumentom šalje određene signale tim višim razinama u pogledu razvojnih potencijala iz lokalne sredine. Ta sinergija je vrlo bitna, jer ne treba zaboraviti da je strateško planiranje proces koji traje i podložan je stalnim promjenama bez obzira na kojoj je geografskoj i (ili) političkoj razini.

Usklađenost SPRSPS-a sa strategijama SMŽ i nacionalnim strategijama

▲ Izvor: Alan Dozić ©onsulting

Dakle kao što je vidljivo u navedenom prikazu, u tijeku strateškog planiranja bitno je pomiriti inicijative odozdo (bottom - up) s određenim smjericama odozgo (top - down). Postoji i niz određenih razvojnih planova na istoj razini koji se također uzimaju u obzir i razmatranje tijekom izrade strateškog dokumenta, pa je u ovom slučaju veliku ulogu imao Prostorni plan uređenja Grada Siska i lokalne smjernice odnosno ideje koje su ranije utvrđene, ili su bile u fazi provedbe.

Kao i svaki razvoj, tako i seoski, odnosno gospodarski razvoj seoskog područja, može biti spontan, stihijski, odnosno već po definiciji neorganiziran i može se odvijati po inerciji, djelovanjem unutarnjih poticaja. Suprotno navedenom, isti razvoj može biti svjesno usmjeren prema ostvarenju utvrđenih ciljeva i vizije

razvoja. U ostvarenju utvrđenih ciljeva koriste se različita sredstva, instrumenti i mjere koje po sadržaju i karakteru mogu biti ekonomske, pravne, tehničke, organizacijske i sl.

Dosadašnji pristup gospodarskom razvoju seoskog područja Grada Siska bio je u najvećoj mjeri orijentiran na poljoprivredu, što se objašnjava činjenicom da je poljoprivredno stanovništvo sve donedavno činilo pojedinačno i apsolutno najveći dio seoske populacije, dok je sama poljoprivreda bila najvažnija gospodarska djelatnost. Taj suženi, parcijalni pristup ostavljao je sve ostale gospodarske i ine aktivnosti, odnosno potencijale sela i seoskog područja izvan dosega strategije i politike razvoja. Ipak, nikako se ne smije steći dojam da se seosko područje Grada Siska nije planski razvijalo prije izrade predmetnog dokumenta. To ne bi odgovaralo istini, na što upućuje i osnovna analiza, ali došao je i prepoznat je trenutak potrebe vrednovanja ostalih resursa. Agrarna politika je evoluirala od politike razvoja poljoprivrede prema održivom seoskom razvoju, što nadalje opravdava činjenicu da ovaj strateški plan treba doprinijeti sustavnom načinu donošenja temeljnih odluka određivanja taktike i konkretne provedbe, te oblikovati i voditi seosko područje Grada Siska prema dosegu vizije i ostvarenju ciljeva. Zato je potrebno optimalno iskoristiti prednosti i mogućnosti ciljnog područja, a anulirati nedostatke, odnosno zaobići moguće prijetnje.

5.

SWOT analiza

Najpoznatiji i najčešće korišteni ekonomski alat, koji u potpunosti mora imati uporište u pregledu socio-ekonomske situacije, odnosno osnovne analize, je SWOT analiza, uređena, organizirana i selektirana osnovna analiza. Svaka crtica ili podatak iz SWOT analize opisno je i kvantitativno obrađen u osnovnoj analizi, s tim da još naglašava s kojeg aspekta na isti podatak gledamo, odnosno koji je njegov značaj u daljnjem strateškom smislu.

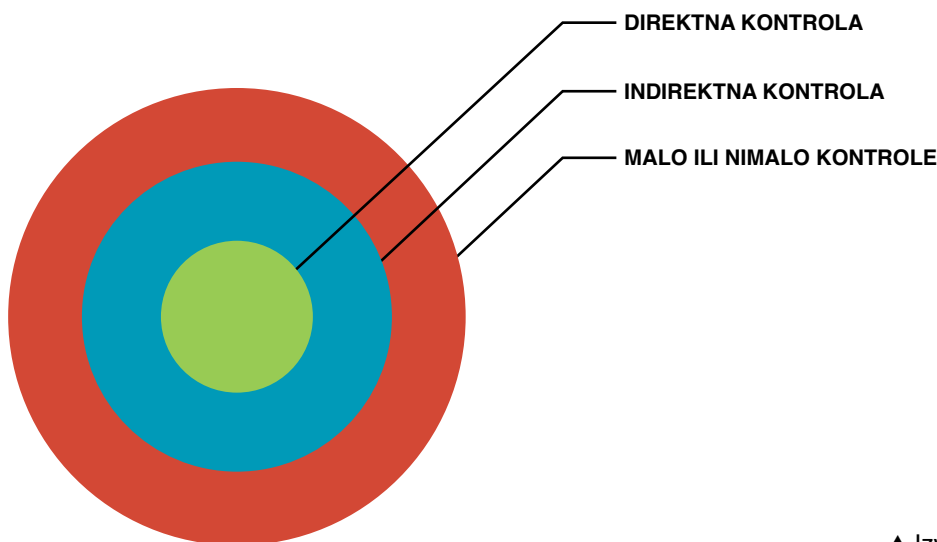
Ono što nakon kvalitetne SWOT analize možemo sa sigurnošću ustvrditi jest:

- Potrebno je optimalno iskoristiti sve snage. Ne treba ih koristiti maksimalno niti u potpunosti, već doista optimalno i kada malo dublje razmislimo o tome, sigurno ćemo izvući pozitivan zaključak i složiti se s tvrdnjom autora;
- Neophodno je sve nedostatke usmjeriti u pravcu osnaživanja, pretvoriti ih u prednosti i u što kraćem roku vrednovati, u analizi navedene, oportunitetne potencijale;
- Treba nastojati svim regularnim i legalnim sredstvima koristiti prilike, te ih uskladiti s prednostima u cilju postizanja vizije;
- Nužno je zaobići potencijalne prijetnje razvoju, te ih sukladno potrebama pretvoriti u prilike.

Ipak vrlo je važno poznavati još jedan ekonomski alat, a to je Krug utjecaja, jer upravo on određuje što smijemo smatrati prednostima i prilikama, a što nedostacima i prijetnjama za nesmetan ili što kvalitetniji razvoj lokalne zajednice.

Krugovi utjecaja upućuju na različite razine kontrole koju sudionici izrade strateškog plana gospodarskog razvoja imaju u oblikovanju i određivanju gospodarske slike lokalne zajednice u zadanom vremenskom razdoblju. Ima ih u raznim međusobnim odnosima i razlikuju se po strukturi, ali najčešće spominjemo i tijekom izrade strateškog plana razvoja, koristimo krugove koji su pod kontrolom ili potpunim utjecajem, pod djelomičnom kontrolom, odnosno sa značajnim stupnjem utjecaja koji ne dozvoljavaju konačne odluke te bez ikakvog utjecaja koje u potpunosti isključujemo i ne koristimo u procesima izrade i (ili) provedbe. U slučaju direktne kontrole, sami činimo i sami odlučujemo a to je najvažnije za seosko područje Grada Siska, jer jedino u takvom slučaju u potpunosti odlučuje o svojoj sudbini, odnosno o ostvarenju određenih planova i aktivnosti s očekivanim pozitivnim rezultatima. U području indirektna kontrole postavljamo pitanje što možemo učiniti ako imamo utjecaj na druge, dok je u području s malo ili nimalo kontrole naš utjecaj zanemariv i smatramo ga priličnom prijetnjom.

Krug utjecaja pod direktnom i indirektnom kontrolom

20. SWOT analiza seoskog područja Grada Siska

Prednosti

- ▲ TRADICIJA POLJOPRIVREDE (stočarstvo i ratarstvo)
- ▲ ZANIMANJE ZA RAZVOJ POLJOPRIVREDE
VAN TRADICIONALNIH PODRUČJA (povrćarstvo, voćarstvo, cvjećarstvo i dr.)
- ▲ CIJENA m² DRŽAVNOG
POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA
- ▲ EKOLOŠKO PODRUČJE
- ▲ POTENCIJALI RAZVOJA
- ▲ OAZA ODMORA I REKREACIJE
- ▲ PERIODIČNA EKSPANZIJA BROJA POTROŠAČA
- ▲ SPREMNOST LOKALNE ZAJEDNICE ZA
AKTIVNOSTI U TURIZMU UZ ZANIMANJE
ZA RAZVOJ SELEKTIVNIH OBLIKA TURIZMA
- ▲ PREPOZNATA RAZNOVRNA
GASTRONOMSKA PONUDA
- ▲ BOGATA KULTURNO-POVIJESNA
I PRIRODNA BAŠTINA
- ▲ PRISUTNA PODUZETNIČKA INICIJATIVA
- ▲ SPREMNOST GRADA U PRAĆENJU
POSTOJEĆIH I POTENCIJALNIH INICIJATIVA
- ▲ STRATEŠKI PLANSKI PRISTUP
SOCIO-EKONOMSKOM RAZVOJU
- ▲ SPREMNOST GRADA ZA PRIPREMU I
PROVEDBU PROJEKTNIH PRIJEDLOGA

Prilike

- ▲ POVOLJAN GEO-STRATEŠKI POLOŽAJ GRADA
- ▲ VODENI TOKOVI I POVRŠINE
- ▲ RAZVOJ INFRASTRUKTURE NA VIŠOJ RAZINI
(željeznički, riječni, cestovni i zračni promet)
- ▲ ZAŠTIĆENA PODRUČJA (parkovi prirode, park šume, zaštićeni krajobrazi, graditeljska baština, zaštićene i strogo zaštićene divlje svojte, flora i fauna i dr.)
- ▲ POTICAJI I SUBVENCije
- ▲ BLIZINA VEĆIH URBANIH CENTARA
- ▲ EKOLOŠKO OKRUŽENJE
- ▲ PREPOZNATLJIVO TURISTIČKO
ODREDIŠTE U EKSPANZIJI
- ▲ MEĐUSEKTORSKA SURADNJA
- ▲ PRETPRISTUPNI, STRUKTURNI I
KOHEZIJSKI FONDOVI
- ▲ STATUS PARTNERA U PROJEKTIMA
- ▲ NACIONALNI I REGIONALNI PROGRAMI
- ▲ UKLJUČIVANJE U EUROPSKE ASOCIJACIJE

Nedostatci

- ▼ INFRASTRUKTURA
- ▼ KRITIČNA MASA STANOVNIKA
- ▼ STUPANJ I KVALITETA OBRAZOVANJA
- ▼ NEPOZNAVANJE STRANIH JEZIKA
- ▼ BROJ I KVALITETA SOCIJALNIH PROGRAMA
- ▼ BROJ I KVALITETA SMJEŠTAJNIH KAPACITETA
- ▼ MALI I NEPOVEZANI POSJEDI
- ▼ VLASNIŠTVO ZEMLJIŠTA
- ▼ KOLIČINA NEOBRAĐENOG
POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA
- ▼ CIJENA m² DRŽAVNOG I PRIVATNOG
POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA
- ▼ NEDOSTATAK SPECIJALIZACIJE U
POLJOPRIVREDNOJ PROIZVODNJI
- ▼ NEDOSTATAK PRERADBENIH I
DORADBENIH KAPACITETA
- ▼ NEORGANIZIRANE ZONE RAZVOJA
- ▼ MALI BROJ RAZLIČITIH OBRTA
- ▼ MARKETING I PROMOTIVNA DOGAĐANJA
- ▼ NEDOSTATAK POČETNOG KAPITALA
- ▼ JAČANJE LOKALNIH KAPACITETA
(ORGANIZACIJA LOKALNE UPRAVE)
- ▼ NEDOSTATAK PROJEKTNIH PRIJEDLOGA
- ▼ NEDOSTATAK DOGAĐANJA

Prijetnje

- ▼ STIHIJSKI RAZVOJ POJEDINIH PODRUČJA
- ▼ DEMOGRAFSKA SLIKA LOKALNOG STANOVNIŠTVA
- ▼ ŠTETNE POLITIČKE ODLUKE „VIŠIH“ RAZINA
- ▼ ZAŠTIĆENA PODRUČJA (parkovi prirode, park šume, zaštićeni krajobrazi, graditeljska baština, zaštićene i strogo zaštićene divlje svojte, flora i fauna i dr.)
- ▼ ODLAGALIŠTA OTPADA
- ▼ GEOSTRATEŠKI POLOŽAJ I ATRAKTIVNOST
- ▼ PREVELIKI PRITISAK ULAGAČA U
ZAŠTIĆENIM I EKOLOŠKIM PODRUČJIMA
- ▼ BLIZINA VEĆIH URBANIH CENTARA
- ▼ DEPOPULACIJA LOKALNOG STANOVNIŠTVA
- ▼ IMOVINSKO-PRAVNI ODNOSI
- ▼ ZAKONI I PROPISI RH (DONOŠENJE
I PROVOĐENJE)
- ▼ ELEMENTARNE NEPOGODE
- ▼ NEDOVOLJNO RAZVIJENA EKOLOŠKA SVIJEST
- ▼ NEUKLJUČIVANJE U REGIONALNE PROJEKTE

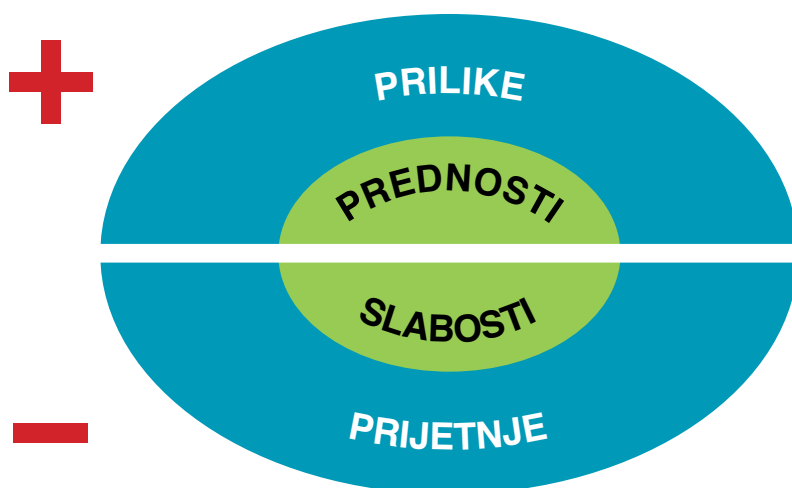
Prikazani dijagram krugova utjecaja pokazuje dvije važne istine strateškog planiranja razvoja seoskog područja Grada Siska:

- Utjecaj možemo izvršiti kada svoju energiju usmjerimo na sve što možemo kontrolirati ili na ono na što indirektno utječemo - dakle još uvijek postoji određena mjerljiva mogućnost pozitivnog pomaka. Nasuprot tomu, energija usmjerena na područje bez kontrole izgubljena je kao i utrošeno vrijeme. Svakako je bolje vrijeme i snagu usmjeriti i utrošiti na područje koje možemo kontrolirati sa svrhom postizanja cilja.
- Krug utjecaja pod kontrolom širi se uključivanjem ciljnih osoba u radnu skupinu što znači da krugovi utjecaja opisuju snagu javno-privatnog partnerstva i sudjelovanja zajednice.

U slučaju izrade SWOT analize, a sukladno praksi i stvarnoj situaciji u radnim skupinama na terenu u lokalnim sredinama, krug utjecaja je vrlo bitan čimbenik u shvaćanju same metodologije izrade strateškog plana gospodarskog razvoja i njegove kasnije provedbe.

Radna skupina za izradu strateškog plana razvoja seoskog područja Grada Siska je izradila i odredila SWOT analize za 6 različitih područja (stanovništvo, gospodarstvo, turizam, poljoprivreda, zaštita okoliša te kulturna baština i tradicija) a sumirajući ih proizvela je jedinstvenu SWOT analizu gdje su prednosti i nedostaci unutarnji čimbenici i na njih lokalna samouprava može direktno utjecati i odlučivati, dok su prilike i prijetnje vanjski čimbenici i na njih lokalna samouprava može indirektno utjecati, ali ne može donositi konačne odluke.

Krug utjecaja

▲ Izvor: Alan Đozić ©onsulting

Također je važno napomenuti da su prednosti i prilike pozitivni, dok su nedostaci i prijetnje negativni faktori. Sukladno Krugu utjecaja, upravo iz tih negativnih faktora prepoznaju se upravljani pravci budućeg razvoja, odnosno izdvajaju se unutarnji nedostaci koji ograničavaju gospodarski razvitak, a istovremeno se vodi računa o vanjskim negativnim faktorima koji će također utjecati na lokalno gospodarstvo.

SWOT analiza seoskog područja Grada Siska omogućuje suodnos planske perspektive sa stvarnošću.

Za izradu i definiranje SWOT analize seoskog područja Grada Siska, uz selektivan pristup kroz 6 navedenih područja analiziranja, važnu ulogu odigralo je i anketiranje lokalnog stanovništva o poslovnoj klimi u samoj lokalnoj zajednici, odnosno sredini življenja i djelovanja.

6.

Sudjelovanje lokalne zajednice - - transparentnost

Mišljenje pojedinca koji živi u ciljnoj sredini, neizmjereno je važan čimbenik, kako u tijeku izrade strateškog plana razvoja, tako i u fazi provedbe, praćenja i vrednovanja predmetnih aktivnosti. U sljedećim podacima ne treba gledati veličinu uzorka i reprezentativnost, već se valja maksimalno usredotočiti na odgovore određenih ispitanika. Ne želimo analizirati osobe, vlast ili trenutnu situaciju s negativnog stanovišta, nego želimo prikupiti što veći broj podataka koji direktno potvrđuju ispravnost i pravovaljanost SWOT analize seoskog područja Grada Siska kao polazišta za konačno utvrđivanje vizije razvoja i ciljeva našeg grada.

Osim što je anketa bila dostupna tijekom obilaska terena kroz seosko područje Grada Siska, poslano je i 100 dopisa na različite adrese s anketom u prilogu. Vraćeno je samo 32 ispunjenih anketa (što je također prilično indikativno), sa sljedećim rezultatima - odabrano (bez ponavljanja):

1. Najpozitivnije stvari vezane uz seosko područje Grada Siska kao mjesto življenja:

- blizina Siska i Zagreba, a izoliranost od gradske gužve, mogućnost boravka u prirodi
- ljepota prirode, nezagađen okoliš, ugodna klima
- neograničeni potencijali razvoja
- trend
- stres sveden na minimum
- zdrav odgoj djece i mladeži
- sve veća briga grada i županije za razvoj poljoprivrede i turizma, odnosno poduzetništva uopće na seoskom području
- sve bolje i učinkovitije rješavanje problema komunalne prirode u zadnje vrijeme
- socijalni programi u razvoju
- jednostavna i učinkovita komunikacija s lokalnom vlasti
- izvanredna pozicija mjesta

2. Najnegativnije stvari vezane uz seosko područje Grada Siska kao mjesto življenja:

- neriješena imovinsko-pravna pitanja
- nekvalitetno riješeno raspolaganje poljoprivrednim zemljištem uopće
- nedostatak događanja
- onečišćenje okoliša - divlji deponiji otpada
- komunalna infrastruktura (ceste, kanalizacija, telefon, vodovod, javna rasvjeta, informatička podrška...)
- nedovoljno razvijena institucionalna infrastruktura
- nedostatak preradbenih i doradbenih kapaciteta
- nedovoljna kritična masa stanovnika - potencijalne radne snage

3. Na kojoj je razini (po Vašem mišljenju) u seoskom području Grada Siska...? (1 - 10)

1. Zastita od požara:.....	8
2. Zdravstvena zastita:.....	2
3. Prikupljanje i odlaganje otpada:	4
4. Sportski sadržaji:.....	3
5. Organizacija odgoja i obrazovanja:	4
6. Stanovanje:.....	8
7. Kulturni sadržaji:.....	4
8. Život na «selu» u ljeto:	9
9. Život na «selu» u zimi:.....	6
10. Sadržaji za umirovljenike:.....	1
11. Održavanje cesta:	6
12. Odnos prema invalidima:.....	6

13. Policijska zaštita:	8
14. Komunalne usluge:	4
15. Upravljanje "društvenim" vlasništvom:	2
16. Suglasnosti i dozvole:	4
17. Zaštita okoliša:	8
18. Sadržaji za mlade:	4
19. Infrastruktura:	4

4. Što biste željeli da grad učini, kako bi cjelokupno seosko područje Grada Siska postalo mjesto s boljim uvjetima za život uopće?

- unaprijediti infrastrukturu u svakom obliku (komunalnu, institucionalnu, socijalnu, informatičku, turističku...)
- napraviti šetnice, biciklističke staze
- izgraditi sportske sadržaje u svim mjestima
- suradnja svih nadležnih, ulaganje u infrastrukturu, okoliš i kulturu
- bolje povezivanje s urbanim centrima (autobus, vlak, brod - skela)
- otvoriti (stalno) prostor za druženja (knjižara, čitaonica, klubovi i sl.)
- omogućiti i potencirati razvoj privatnog poduzetništva putem ciljanih subvencija
- donijeti izmjene i dopune prostornih planova na svim razinama, a u skladu sa smjernicama razvoja ruralnih područja
- strogo kontrolirati područja i vrste za određeni vid zaštite, jer mora se organizirati i život ljudi na "zaštićenim" područjima
- djelovati na TZ grada i županije da aktivnije sudjeluju u organizaciji i provedbi kulturnog i sportskog života unutar seoskog područja
- osmisliti mjere razvoja koje će doprinijeti naseljavanju i (ili) povratku radno sposobnih i mladih na seosko područje.

▲ Izvor: Anketa - autori

Posljednje u samoj anketi ponuđeno je i mjesto za komentiranje, ali su ti komentari, iz praktičnih razloga, izostavljeni iz ovog Strateškog plana razvoja seoskog područja Grada Siska, sa željom da se i na ovaj način potencijalnom ulagaču približi stav lokalnih žitelja i na određeni način filtrira ideja o eventualnim ulaganjima.

Iako, u pravilu nedostatci imaju najviše utjecaja na definiranje pravaca budućeg razvoja, SWOT analiza seoskog područja Grada Siska upućuje na izuzetan geostrateški položaj i niz postojećih resursa koji jamče kvalitetan i siguran razvoj neposredno do zadanog dosega, odnosno postavljene vizije.

7.

Vizija razvoja seoskog područja Grada Siska

Koristeći osnovnu analizu i analizu prednosti i nedostataka (SWOT), te uzimajući u obzir krug različitih utjecaja, Radna skupina za izradu Strateškog plana razvoja seoskog područja Grada Siska razradila je izjavu o viziji za razvoj tijekom nekoliko radionica, a ona na kraju glasi:

EKOLOŠKO, POŽELJNO I ZANIMLJIVO ODREDIŠTE SEOSKOG TIP A S RAZVOJNIM POTENCIJALIMA, POGODNO ZA POVREMENI BORAVAK I ORGANIZIRANI ŽIVOT SVIH GENERACIJA

Sama izjava o viziji bila je predložena u proširenom obliku, gdje su naznačene potrebe razvoja ekološke svijesti u cijelom spomenutom području, dovršenje komunalne i institucionalne infrastrukture, visoka razina socijalne svijesti, razvijeno građansko društvo, potencijali pogodni za poduzetništvo i ostalo navedeno u SWOT analizi, prikazano kao koristan potencijal.

Radna skupina vodila se mišlju kako bi željeli vidjeti svoj grad u cjelini, nakon 5 - 10 godina planskog socio-ekonomskog razvoja, odnosno uspješnog gospodarenja. Da bi se postigao i u konačnici vrednovao takav menadžerski pristup razvoju grada potrebno je razmotriti nekoliko važnih komponenti, tj. odgovoriti na konkretna pitanja ove sredine:

- Koje su najvažnije gospodarske aktivnosti u seoskom području Grada Siska? (koji su nositelji; koliko doprinose razvoju grada; s kolikim učešćem su u proračunu grada; kako iskorištavaju resurse; kakvi su daljnji potencijali i kako djeluju na okoliš?)
- Koje djelatnosti najviše zapošljavaju? (uključenost lokalne zajednice; kvalifikacije; potrebne vještine; doseljena i povremena radna snaga; demografska slika; položaj zaposlenika; socijalni status; mogućnost obrazovanja i perspektiva?)
- Koje su usluge na raspolaganju u gradu? (vrste i kvaliteta usluga; nedostatak usluga; cijene usluga; pravovremenost i trend pružanja usluga?)
- Što drugi govore o seoskom području Grada Siska? (usporedba sa sličnim jedinicama lokalne samouprave po određenim kriterijima; stav medija; stav susjednih gradova; status u Sisačko-moslavačkoj županiji; status u RH; status u Europi i šire?)

Dakle, Vizija opisuje gospodarsku budućnost seoskog područja Grada Siska kakva se očekuje u narednih desetak godina. To je konačni ili ukupni cilj Strateškog plana razvoja seoskog područja Grada Siska na osnovu kojeg se donose ostale odluke vezane uz izradu i kasniju provedbu.

Prijedlog vizije seoskog područja grada Siska

Shematski pregled jasno prikazuje sve najvažnije korake i elemente izjave o viziji gdje je vidljivo uključivanje informacija o samom procesu, uloga osnovne analize i analize prednosti i nedostataka, te trenutnog socio-ekonomskog stanja u gradu. Ipak, važno je napomenuti da je još nekoliko ekonomskih alata bilo potrebno da se od prvobitnog prijedloga izjave o viziji seoskog područja Grada Siska formulira ona navedena gore. Radna skupina je koristila metodu odabira nasumičnih prijedloga, anketu poslovnog sektora seoskog područja Grada Siska, kao i prikaze problema i ciljeva.

Izjava o viziji za seosko područje Grada Siska - "Ekološko, poželjno i zanimljivo odredište seoskog tipa s razvojnim potencijalima, pogodno za povremeni boravak i organizirani život svih generacija" treba, u stvarnom i izvedivom smislu, opisati sliku i reputaciju seoskog područja Grada Siska putem najvažnijih gospodarskih djelatnosti, uključujući i usluge, uz jasno definiranje kvantitete i kvalitete zapošljavanja.

Ona je najvećim dijelom zasnovana na neposrednim pokazateljima osnovne analize i analize prednosti i nedostataka (SWOT). Ovdje svakako treba istaknuti da je seosko područje Grada Siska već od ranije prepoznatljivo, te poljoprivredno i turistički orijentirana zajednica ove lokalne samouprave u vrlo konkretnom smislu, ali je neophodno uskladiti niz drugih potencijalnih čimbenika koji također sudjeluju u stvaranju slike područja. To za sobom povlači činjenicu, da iako je gospodarstvo dominantna tema strateškog plana, ipak izjava o viziji uključuje sve elemente društva, s obzirom da se želi dugoročna uspješnost. Da ponovimo, nikako se ne smije zanemariti koliko je sama izjava stvarna i ostvariva, jer iako zvuči vrlo jednostavno, pa sadrži elemente vrlo uspješne i marketinški prihvatljive parole, izjava o viziji seoskog područja Grada Siska jasno ukazuje na želju za poboljšanom institucionalnom organizacijom i potrebu određenog restrukturiranja postojećeg gospodarskog sektora kao i utvrđivanja novih gospodarskih mogućnosti. Upravo tu leži snaga uključivanja lokalne zajednice u prepoznavanju i određivanju pravaca razvoja što dokazuje transparentnost i osigurava održivost. Dakako, vizija razvoja seoskog područja Grada Siska maksimalno je usklađena sa svim postojećim strateškim operativnim planovima na regionalnoj, nacionalnoj i višim razinama, kao i srodnim planovima i nacrtima na istoj razini.

Grad Sisak je također svjestan da kako bi se ostvarila ova vizija za njegovo seosko područje, strateški plan razvoja zahtijeva daljnje korake koji će ukazati na povećanu konkurentnost Siska, uz visoku socijalnu uključenost i brigu o okolišu.

Uzimajući u obzir sve navedeno, Radna skupina sastavljena od svih interesnih sektora i konzultantskog tima Hrvatskog farmera utvrdila je tri strateška cilja razvoja seoskog područja Grada Siska, kao prvog koraka u ostvarenju Vizije.

8.

Razvojni ciljevi seoskog područja Grada Siska

Kombinacijom znanja, vještina i iskustva, stvarnog stanja u seoskom području Grada Siska, naputaka s nacionalne i regionalne razine, europskih smjernica i rezultata provedenih analiza, Radna skupina definirala je ciljeve razvoja seoskog područja Grada Siska, koji će kroz prioritete i mjere dovesti do približnog ostvarenja navedene vizije, jer kada se s obzirom na razvojnu viziju naglasi specifičnost strateškog planiranja, bitno je istaknuti da vizija opisuje stanje koje se nikad u potpunosti neće postići. Ipak je vizija tek zamišljena slika najboljeg mogućeg stanja seoskog područja Grada Siska. Vizija naglašava daljnji razvoj gospodarstva, odnosno jedan vid restrukturiranja, koji definitivno prate turizam i ostale poduzetničke aktivnosti uz kontinuirano podizanje razine društvene i ekološke svijesti putem što potpunije izgrađenosti infrastrukture i očuvanje svih vrijednosti ovog područja.

Suprotno viziji koja je praktično nedostižna, ciljevi koji su usmjereni ka približavanju viziji moraju biti dostižni i stvarno ostvarivi, a povezani s ključnim, naglašenim problemima.

Ciljevi razvoja seoskog područja Grada Siska:

1. Optimalno korištenje resursa
2. Razvoj poduzetničkih potencijala
3. Organiziranje zajednice

Sljedeći metodološki pristup izrade strateškog plana razvoja zasnovanog na zajednici, potrebno je na određeni način pridružiti pojedine ciljeve, prioritete i mjere grafičkim oznakama ili brojevima. Važno je napomenuti da rastući niz ne podrazumijeva veću ili manju važnost pojedinog cilja, prioriteta i (ili) mjere u odnosu na prethodni ili sljedeći. Predmetne oznake će imati veću ulogu u narednom razdoblju, tijekom provedbe, kada će se u određenim natječajnim obrascima i sl. trebati odrediti i utvrditi pojedini projektni prijedlozi za njih, u razvoju seoskog područja Grada Siska. Ciljevi razvoja seoskog područja Grada Siska imaju tri važna obilježja:

- Oblikuju jasna rješenja za utvrđene probleme;
- Stvarni su i ostvarivi i usmjereni na postojeće resurse uz potencijalno korištenje predviđenih mogućnosti;
- Sva tri cilja su međusobno čvrsto povezana što je vrlo važno za napredno planiranje.

8.1. OPTIMALNO KORIŠTENJE RESURSA

Često ćemo naići na navode pojedinih autora koji predlažu maksimalno korištenje potencijala, međutim iskustvo i praksa su pokazali kako je optimalno korištenje potencijala najbolje u konačnici jer uzima u obzir sve činitelje. Također to više nije izbor već nužnost, a svakako je i u skladu jasnih zakona, propisa i pravila, kako RH tako i Europske unije. Seosko područje Grada Siska ima izražene i vrlo snažne potencijale za razvoj, koji se na određeni način već kvalitetno i kontinuirano koriste, međutim postoji i niz drugih koji su tek u procesu pripreme za korištenje, a svakako ih treba vrednovati i uključiti u Strateški plan razvoja seoskog područja Grada Siska. Nedvojbeno ovaj cilj ima zadatak prepoznati, inicirati, razviti i osnažiti sve aktivnosti vezane uz nedovoljno vrednovano i iskorišteno zemljište, izvore energije, ljudske resurse, postojeću prirodnu, kulturnu i povijesnu baštinu, te ostale potencijale za koje, prema krugu utjecaja, seosko područje Grada Siska ima ovlasti i mogućnosti izravnog djelovanja.

8.2. RAZVOJ PODUZETNIČKIH POTENCIJALA

Poduzetništvo na području seoskog područja Grada Siska najviše je oslonjeno na poljoprivredu, ali i sve više na turizam, međutim svakako postoje i drugi sektori koji su neophodni, a i savršeno se uklapaju u željenu i potrebnu turističku ponudu, koja treba biti sveobuhvatna. Ove djelatnosti se nekada u ekonomiji nazivaju pratećim djelatnostima, koje uključuju određene obrte, poljoprivredne aktivnosti i poduzetništvo u službi turizma. Prijedlog je ne zanemariti potrebu razvoja poljoprivrede i obrtništva, odnosno malog i sred-

njeg poduzetništva, pa i neovisno o turizmu. Upravo u tom dijelu vidljiva je međusobna povezanost ovog cilja s prethodnim, a kasnije ćemo vidjeti i sa sljedećim, kao i njihovu međusobnu povezanost, a sve to daje snagu viziji i kompletnoj strategiji razvoja. Naime, definiranjem mjera odnosno određenih preporučenih mjera, nemoguće je isključiti sve druge ciljeve i prioritete i zasnivati se samo na jednom, iz prostog razloga što npr. poticana sadnja višegodišnjih nasada ili povrća i cvijeća svakako sudjeluje i u planskom gospodarenju poljoprivrednog zemljišta, razvoju poduzetničkog duha i organiziranju zajednice, a u konačnici i mijenja društvenu sliku lokalnog područja. Isto se također može postići organiziranim, planskim te gospodarski opravdanim stočarstvom i ratarstvom, zatim preradom i (ili) doradom osnovnih poljoprivrednih proizvoda itd. Radna skupina je, definirajući sve ekonomske alate, bila vrlo usredotočena upravo na prikazanu višestrukost rezultata i raspršenost aktivnosti u postizanju određenog cilja. Vodilja u ukupnom planiranju stalno je bila zaštita okoliša kao neprocjenjiva vrijednost i vrlo važan adut u daljnjem razvoju ruralne sredine.

8.3. ORGANIZIRANJE ZAJEDNICE

Hrvatsko selo, pa tako i seosko područje Grada Siska, suočeno je s velikim problemom nedovoljne naseljenosti ili bolje rečeno raseljenosti lokalnog stanovništva, uz sve veću tendenciju odlaska mladih sa sela. Upravo ovaj cilj organiziranja zajednice treba dovesti do ponovnog naseljavanja seoskih područja i zadržavanja postojećeg stanovništva na selu. Moramo prihvatiti činjenicu da je to dug i vrlo zahtjevan zadatak koji se provodi uz razumijevanje svih čimbenika i mnogobrojna partnerstva, kako izravna tako i neizravna, u velikom broju sektora i uz uključanje raznih zainteresiranih partnera. Osnajivanje partnerstva, kao važan čimbenik organiziranja zajednice i kao vrlo bitan činitelj za daljnji razvoj ruralne sredine, odnosi se na već ostvarene međusobne odnose seoskog područja Grada Siska s drugim općinama i gradovima u okruženju, ali isto tako i na partnerski odnos sportskih, kulturnih i drugih udruženja sa sličnima. Osim što ovaj cilj definira i pokreće određene aktivnosti potrebne za pravilno i pravovremeno korištenje potencijalnih financijskih resursa, on također upućuje na potrebu podizanja razine određenih znanja i vještina lokalnog stanovništva. Ovaj cilj također ukazuje na fiskalno zdravlje ruralne sredine i socijalnu osjetljivost, te potrebe održavanja odnosno podizanja obrazovnog, zdravstvenog, socijalnog i duhovnog standarda. Vrlo važno je naglasiti da Delegacija Europske komisije u RH kvalifikaciju i obrazovanost seoskog stanovništva smatra velikim problemom za razvoj seoskog područja.

8.4. USKLAĐENOST CILJEVA STRATEŠKOG PLANA RAZVOJA SEOSKOG PODRUČJA GRADA SISKI S CILJEVIMA VIŠE RAZINE

Prema Strateškom okviru za razvoj 2007. - 2013., cilj koji želimo postići na nacionalnoj razini je razvoj i zapošljavanje u konkurentnom tržišnom gospodarstvu koje djeluje u europskoj socijalnoj državi XXI. stoljeća, a gdje za njegovo ispunjenje nema prioritetnih ili odabranih gospodarskih subjekata, već je važan svaki projekt i svaki poduzetnik koji stvara novu vrijednost. Prema istom, temeljno je polazište i glavna poruka da se ostvarivanje rasta, razvoja, zapošljavanja, socijalne uključenosti i pravednosti može postići samo istovremenim i usklađenim djelovanjem na nizu strateških područja. Na tragu toga, ROP Sisačko-moslavačke županije definira 3 (tri) strateška razvojna cilja:

- Restrukturiranje ključnih gospodarskih sektora
- Ciljani razvoj infrastrukture
- Podizanje kvalitete življenja kroz edukaciju, podršku građanskom sektoru i zaštitu okoliša,

te ima 11 prioriteta i uključuje 26 mjera, a u koje se gotovo geometrijskom preciznošću uklapaju ciljevi Strateškog plana razvoja seoskog područja Grada Siska. U međuvremenu je ROP ažuriran i stavljen pod okrilje zakonskih propisa kao Županijska razvojna strategija, čiji ciljevi također usklađeno djeluju s navedenima.

Ovdje svakako treba navesti još dva izuzetno važna strateška dokumenta na regionalnoj razini, a to su Poljoprivredna razvojna strategija Sisačko-moslavačke županije i Strategija razvoja turizma u Sisačko-mosla-

vačkoj županiji, koji definiraju razvoj ruralnih područja u ovim područjima gospodarskih djelatnosti.

Ciljevi seoskog područja Grada Siska pokazuju još jednu kvalitetnu karakteristiku koja svoju snagu pokazuje u međusobnoj povezanosti sva tri cilja, a što će također biti vidljivo i kod definiranih prioriteta. To podrazumijeva da rješavanje pojedinog prioriteta ili doseg pojedinog cilja u određenoj mjeri rješava i ostale prioritete i ciljeve. Upravo ta činjenica pokazuje potrebu istovremenog djelovanja na nekoliko strateških područja, a što sugerira Strateški okvir za razvoj. To je tzv. paralelna primjena.

9.

Strateški prioriteti i mjere strateškog plana razvoja seoskog područja Grada Siska

S obzirom da su ciljevi, kako to metodologija i nalaže, prilično općeniti i prilagodljivi svakoj općini, odnosno gradu u okruženju, potrebno je određene aktivnosti seoskog područja Grada Siska konkretizirati korištenjem suženog odabira određenih prioriteta. Kako bi se ostvarili prioriteti koji mogu biti usko ciljani na pojedine dijelove grada ili pojedini sektor, potrebno je definirati konkretne mjere, tj. preporučene intervencije u gradskoj nadležnosti.

CILJ 1 - OPTIMALNO KORIŠTENJE RESURSA

PRIORITET 1.1. - Planska eksploatacija raspoloživih površina

Obrazloženje:

Podrazumijeva u potpunosti razrađen plan korištenja poljoprivrednog zemljišta u državnom vlasništvu, te sustav poticanja eksploatacije prostora u privatnom vlasništvu za određene aktivnosti od pozitivnog razvojnog značaja za seosko područje Grada Siska, uz obavezan povrat informacija o planskim i strogo namjenskim utrošcima sredstava kao preduvjeta transparentnog razvoja na demokratskim načelima.

Specifični ciljevi:

- Inventura poljoprivrednih, građevinskih i ostalih površina seoskog područja Grada Siska
- Optimalna iskoristivost zemljišta na području grada
- Rješavanje imovinsko-pravnih odnosa na ovom području
- Podizanje razine društvene svijesti ciljne skupine

Zašto intervenirati:

Osnovnom analizom i analizom prednosti i nedostataka (SWOT), uočen je problem nedovoljnog i neorganiziranog korištenja, određene količine poljoprivrednih površina u državnom, ali i privatnom vlasništvu, neadekvatno korištenje ostalih poljoprivrednih površina, nedostatak poticajnih mjera, nedostatak smještajnih kapaciteta i sl., iako je na snazi pravovaljan Prostorni plan uređenja Grada Siska kao i Detaljan plan uređenja grada. Tu se opet vraćamo na krug utjecaja i područje izravne kontrole. Potrebno je što više birati mjere, koje su pod izravnom kontrolom Grada Siska.

Mjera 1.1.1. - Ažuriranje i daljnja provedba Programa raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu RH

Ciljna skupina:

Postojeći i potencijalni poduzetnici; fizičke i pravne osobe.

Provedbena tijela:

Grad Sisak, druge nadležne službe i institucije

Opis mjere:

U Hrvatskoj zemljišna politika uključuje nekoliko pitanja: tržište poljoprivrednog zemljišta, zemljište u vlasništvu države, konsolidaciju i zaštitu zemljišta, decentralizaciju zemljišta, odvodnju zemljišta i dr. Za seosko područje Grada Siska nužno je provesti tržište zemljištem i unaprijediti proces privatizacije državnog zemljišta. Uporaba, zaštita, te raspolaganje poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države uređeno je Zakonom o poljoprivrednom zemljištu, a mjerodavno pravo za raspolaganje poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu fizičkih i drugih pravnih osoba regulirano je i Zakonom o vlasništvu. Posebni dio Zakona uređuje raspolaganje poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države, a odnosi se na prodaju, zakup, dugotrajni zakup i koncesiju poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države. Tu je prisutan i problem (ne)plaćanja rente postojećih korisnika državnog zemljišta i (ili) podržavljenog zemljišta - šuma.

Zbog važnosti promicanja zaštite krajobrazne i biološke raznolikosti ruralnih prostora i promicanja ekološke (organske) poljoprivrede, za provedbu ove mjere, nužno je da Grad Sisak uspostavi blisku suradnju

▲ Seosko imanje, Stara Drenčina

s resornim ministarstvima, ustanovama i državnim stručnim službama, te nevladinim udrugama.

Preporučene mjere:

Sukladno Programu raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu RH, pridržavati se i voditi osnovnim načelima raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem kako slijedi:

- Suradivati s Državnim odvjetništvom pri upisu vlasništva na poljoprivredno zemljište u vlasništvu države, te ustanoviti strukturu istog prema katastarskim kulturama,
- Stvoriti materijalne i kadrovske pretpostavke ubrzanja denacionalizacije,
- Izdvojiti poljoprivredne površine predviđene za povrat imovine,
- Usmjeriti proizvodnju programima potpore i poreznom politikom,
- Dati prednost dugoročnom zakupu i koncesijama u odnosu na prodaju,
- Oformiti sustav nadzora korištenja ovih zemljišta,
- Zahtijevati pažnju dobrog gospodara,
- Podržati okrupnjavanje poljoprivrednih površina - ekonomska opravdanost,
- Izraditi kriterije prenamjene u partnerstvu s Vladom RH i strukom.

Unatoč činjenici da Grad Sisak samostalno određuje površine za pojedine oblike raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države, potrebno je poštivati:

- Proizvodnu funkcionalnost postojećeg poljoprivrednog zemljišta, gdje je potrebno sagledati sve potencijalne činitelje daljnjeg razvoja, te ih uskladiti s ranijim tradicijskim vrijednostima i načinom življenja na ovom području.

Npr: Vlatka Dumbović - Ružić (Društvo za zaštitu ptica) u jednom svom tekstu, između ostalog navodi: „Stanovnici i korisnici područja između Save i rijeke Odre nazivaju se Posavcima, a velike travnjačke površine oko rijeke Odre jugoistočno od Lekenika zovu se Odransko polje. Površina navedenog područja je oko 200 km². Nadmorske visine su u rasponu od 96 - 110 m. Prosječna godišnja količina oborina je 900 mm. Hidrografski je Turopolje izbrazdano potocima i potočićima koji se slijevaju prema Odri, glavnoj rijeci ovog

područja. Rijeka Odra nastaje od nekoliko izvora podzemnih intersticijskih voda aluvijalnih nanosa sjeverno od Velike Gorice, teče usporedno s rijekom Savom i ulijeva se u Kupu kod Siska. Slivno područje rijeke Odre iznosi 604 km², a ukupna dužina toka je oko 80 km. Zbog malog pada (0,13%) rijeka pravi brojne meandre. Travnjaci i šume uz rijeku Odru, kao najniži dijelovi Turopolja i Odranskog polja, predstavljaju retenciju koja se povremeno i privremeno puni vodama Odre, Save i Kupe. Naime pri visokim vodostajima vode Save i Kupe se izljevaju u Odru koja tada teče u suprotnom smjeru i postupno plavi okolno područje. Poplavama pridonose i visoke podzemne vode te nepropusnost tla.

▲ Pčelarstvo Blagaić, Stara Drenčina

Danas je velik dio Turopolja i Odranskog polja poljoprivredno područje, što znači da je primarna (šumska) vegetacija u velikoj mjeri potisnuta. Najveći dio prirodno šumskih površina pretvoren je u oranice, a dijelom, na površinama koje zbog nepovoljnog vodnog režima staništa nisu prikladne za oranice, u travnjake (livade i pašnjake).

Veliki šumski kompleks Turopoljski lug, ukupne površine 4.334 ha, nalazi se između rijeke Odre i željezničke pruge Zagreb-Sisak. Na njega se nadovezuje šuma Kalje. Najveći dio šumskih sastojina predstavljaju šume hrasta lužnjaka. S obzirom na razlike u vodnom režimu staništa, šume nisu na svim površinama istog sastava već se mogu raščlaniti u dvije osnovne vegetacijske jedinice: zajednicu hrasta lužnjaka sa žutilovkom i šumu hrasta lužnjaka s običnim grabom. Prva se razvija na „nizama“ gdje su plavljenja redovita pojava, a druga na „gredama“ gdje je podloga manje vlažna, a poplave kraćeg trajanja.

Na najnižim dijelovima, u depresijama s dugo ležećom vodom razvijena je šuma poljskog jasena s kasmnim drijemovcem. Na mjestima gdje gotovo stalno leži voda razvili su se šumarci crne johe s trušnjikom.

Šume hrasta lužnjaka uvijek su predstavljale izvor blagostanja za sve korisnike. Domišljatost turopoljskog stočara stvorila je posebnu pasminu svinja - turopoljsku svinju. Turopoljska svinja se tradicionalno uzgajala slobodno u šumi i osnovni izvori hrane bili su žir i sve drugo što je mogla izrovati i pronaći na šumskom tlu. Danas je ova pasmina zakonom zaštićena i na rubu izumiranja. Još se jedna priznata hrvatska pasmina razvila na ovom području - hrvatski posavac je pasmina radnog i izdržljivog konja koji je jedini mogao vući kola i plugove po teškom posavskom tlu.

Nekada je na ovom području svako naselje imalo velike površine zajedničkih livada i pašnjaka, tzv. gmanja ili gmajna. Ovakva su područja nekoliko kilometara udaljena od sela i podložna su čestim poplavama. Promjenom načina života na selu - intenziviranjem poljoprivrede ili, s druge strane, starenjem stanovništva i zamiranjem poljoprivrede ovakvi travnjaci nestaju, tj. prekida se košnja i ispaša pa oni zarastaju u šikaru. Tlo travnjaka je teškog, glinastog sastava koje u uvjetima redovnog izmjenjivanja perioda prekomjernog navlaživanja (jesen, zima, proljeće) i perioda ljetne suše stvara vrlo neravnu površinu travnjaka. Glavninu livadne vegetacije čini biljna zajednica trave livadne busike (*Deschampsia caespitosa*). Ova trava raste u busenovima i početkom srpnja doseže visinu i preko 160 cm. U proljeće ovim livadama visinom dominira livadni repak (*Alopecurus pratensis*) te različite biljke živopisnih cvjetova: žabnjaci, rumenika, močvarna bročika, vrboliki oman te kaćuni (npr. *Orchis palustris*). Na najvlažnijim dijelovima razvijene su biljne zajednice visokih šaševa među kojima su česte žute perunike. U plitkim kanalima koji presijecaju ove travnjake čest je i vodoljub (*Butomus umbellatus*), ugrožena biljna vrsta. Pojedinačno ili u nizovima na livadama rastu i stabla ili

grmlje vrba, rjeđe i stabla hrasta i jasena. Najljepše očuvani kompleks livada košanica, veličine oko 10 km² nalazi se na području između sela Veleševca i Jezera Posavskog i rijeke Odre. Tradicionalni prostrani pašnjaci možda su najbolje očuvani na Odranskom polju. Na 8,5 km² pašnjaka sjeveroistočno od sela Greda mogu se pronaći velika stada krava, krda posavskih konja i različitih pasmina svinja kako slobodno pasu. Slični se pašnjak nalazi i jugozapadno od sela Trebarjevo Desno. Način gospodarenja šumama i intenzitet korištenja poljoprivrednih površina od presudne su važnosti za floru i faunu Turopolja i Odranskog polja. Dosadašnja biološka istraživanja dijela ovog područja opisala su visoku biološku raznolikost područja i prisutnost vrsta karakterističnih za poplavna nizinska područja. Ono što je potrebno naglasiti je veličina i gustoća populacija nekih vrsta koje redovito nalazimo na ovom području, a koje su ugrožene i zaštićene na europskoj, pa čak i svjetskoj razini.“

Neupitna je potreba i obveza svakog tko trenutno ili ubuduće bude promjenjivao određene projekte na ovom području da uvaži sve navedeno, te da u potpunosti prati i uskladi ove ključne činitelje ravnoteže i očuvanja, a sve u skladu s vizijom seoskog područja Grada Siska.

Naravno da jednako važne komponente razvoja posjeduju i Lonjsko polje, Banovina, ostali dijelovi Posavine i druge cjeline Grada Siska o kojima treba voditi računa prilikom pripreme i provedbe projektnog prijedloga u bilo kojoj sektorskoj podjeli.

- Programima potpore i poreznom politikom na poljoprivrednim površinama podupirati proizvodnju primjerenu agroekološkim uvjetima, prihvatljivim tehnologijama i potrebama.

Rok provedbe:

6 mjeseci za inventarizaciju + 6 mjeseci za izradu Izmjena i dopuna programa raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu RH + 6 mjeseci za provedbu natječaja i pravnu regulativu ovisno o načinu korištenja pojedine parcele, uz napomenu da se ista na području grada već provodi, ali ne u potpunosti.

▲ Drva ispred kuće, Rakovo polje - Staro Pračno

Izvor sredstava:

Proračun Grada Siska

▲ Životinje u Lonjskom polju

Mjera 1.1.2. - Izrada i provedba sustava financijske potpore na lokalnoj razini**Ciljna skupina:**

Postojeći i potencijalni poduzetnici; fizičke i pravne osobe.

Provedbena tijela:

Grad Sisak, konzultanti, razvojna agencija

Opis mjere:

Republika Hrvatska provodi program poticanja u poljoprivredi s nacionalne razine, a Sisačko-moslavačka županija podržava poljoprivredne aktivnosti s regionalnog nivoa. Grad Sisak ima i provodi program sufinanciranja na bazi vlastitog proračuna i sada je potrebno isti u potpunosti uskladiti sa Strateškim planom razvoja seoskog područja Grada Siska, te sustavom sufinanciranja i potpore u poljoprivrednim djelatnostima usmjeriti poljoprivredni razvoj Grada sukladno agroklimatskim uvjetima i potrebama. Program potpore treba usmjeriti na razvoj voćarstva, povrćarstva i cvjećarstva u uzgojnom i prerađivačkom obliku, zatim plaste-ničkoj proizvodnji povrća i cvijeća, sustavima navodnjavanja trajnih nasada i sektoru slatkovodnog ribarstva koje je vrlo slabo razvijeno s obzirom na postojeće potencijale. Također treba voditi računa i o mikroregio-nalnim cjelinama, te poljoprivrednoj proizvodnji od izuzetnog značaja za pojedinu mikroregiju. Tu se prven-stveno misli na stočarstvo, s naglaskom na govedarstvo, konjogojstvo i pčelarstvo. Od ovog dokumenta se na određeni način očekuje i definiranje određenih poduzetničkih aktivnosti u gradskim mikroregijama. Prema

tome, prijedlog autora je da se iz već ranije navedenih razloga vezanih uz agroklimatske uvijete i pedološki sastav zemljišta, a sukladno tradiciji i postojećim resursima pokuša usmjeriti:

- Turopolje na stočarstvo i to govedarstvo u sustavu krava-tele, konjogojstvo kroz uzgoj autohtonih pasmina, te svinjogojstvo na tradicionalan način otvorenog tipa uzgoja na području Odranskog polja u trenutku kad će to dopuštati zakonski propisi, voćarstvo (jabuka, breskva, trešnja, kruška i sl.) i vinogradarstvo uz proizvodnju kravljeg mlijeka na brežuljkastom području (Jazvenik, Stara Drenčina i Vurot), te ratarstvo, povrćarstvo i cvječarstvo na području Rakova i uz državnu cestu Sisak-Zagreb.
- Sisačku Posavinu na stočarstvo ekstenzivnog otvorenog tipa i turizma na području Lonjskog polja, te intenzivnog ratarstva, povrćarstva i cvječarstva na otvorenom i u plastenicima /staklenicima uz korito rijeke Save.
- Banovinu na stočarstvo i to proizvodnju kravljeg, ovčjeg i kozjeg mlijeka i mesa, te voćarstvo s naglaskom na uzgojne programe za šljivu, orah, jabuku i krušku.

Na cjelokupnom području svakako inicirati razvoj pčelarstva, te preradbene i doradbene kapacitete uz različiti oblik pravnog ustroja i organizacije, od OPG-a, preko obrta, zadruga, tvrtki do dioničkih društava.

Preporučene mjere:

- Doraditi program sufinanciranja,
- Pripremiti i raspisati natječaj za korištenje planiranih sredstava sufinanciranja,
- Provesti program sufinanciranja,
- Pripremiti i izraditi plan vrednovanja novih poljoprivrednih proizvoda na lokalnoj razini,
- Prihvaćati i podržavati nova znanja i tehnologije
- Podržavati sve oblike udruživanja u svrhu povećanja kvalitete i kvantitete proizvoda
- Organizirati i podržavati promotivne aktivnosti ciljnih djelatnosti.

Ova mjera svakako treba ukazati na niz termina i sintagmi, te potkrijepiti svoju ključnu ulogu putem određenih primjera (modela) koji se uspješno provode u EU, a naročito radi negativnog stava i loših iskustava lokalne zajednice vezano za zadruge i prijašnja udruživanja.

ORGANIZACIJSKI MODELI PROIZVODNJE

U ovom dijelu naveden je način proizvodnje od polja do stola na način kako se to provodi u EU. Opisan je organizacijski oblik koji se kod nas naziva zadruga, a u ovim drugim područjima najčešće kooperativa, ili u svakoj zemlji EU drugačije ali s karakteristikom, da bez obzira na naziv, svi posluju na temelju zadružnih načela.

Zadružna načela u ovim modelima ne odnose se isključivo na zadrugu kako to nalaže Zakon o zadrugama već o načinu razmišljanja. Dakle, ne govori se o pravnom obliku nego o načinu razmišljanja, filozofiji iza koje može stajati zadruga kao pravni oblik jednako kao i d.o.o. koji posluje na tim načelima. Razlika je u uvažavanju vlasničkih odnosa u funkciji koordinacije aktivnosti u proizvodnom lancu.

Model stočarske proizvodnje

Preduvjet za realizaciju ovog modela je inovativan pristup projektu u lokalnim okvirima. Inovativnost se ogleda u:

- 1.kvaliteti proizvoda (stvaranju robne marke)
- 2.zadružnom obliku poslovanja
- 3.tradicionalnoj tehnologiji dorade

Ad 1. Kvaliteta se temelji na znanstveno utemeljenoj i praktično potvrđenoj tehnologiji (genetici) uzgoja svinja s namjenski projektiranim parametrima uzgojnih osobina i kvalitete mesa.

Ad 2. Interesnim udruživanjem proizvođača na zadružnim načelima poslovanja stvaraju se mogućnosti:

- a) pojeftinjenja ulaznih materijala zajedničkom nabavom
- b) trajne edukacije proizvođača organiziranim sustavom proizvodnje
- c) osiguranja tržišta prodaje unaprijed ugovorenom proizvodnjom
- d) ostvarenja dodatne dobiti zajedničkom doradom proizvoda

Ad 3. Zadrugarstvo kao model poslovanja (i kao poslovna filozofija) omogućuje jednostavnije i jeftinije osiguranje sredstava putem samofinanciranja, odnosno, drugačiju raspodjelu financijskih sredstava u tijeku proizvodnog procesa. Smanjenje kamatnih stopa ili provizija financijskih institucija (noviji trendovi) omogućuju povratak tradicionalnim proizvodima za čiju proizvodnju je potrebno više vremena. Takvim proizvodom ostvaruje se visoka konkurentnost u ugostiteljskoj ponudi i izvozu.

U prometu roba između zadruga i zadrugara temeljem ugovora o zajedničkoj proizvodnji prolongira se plaćanje PDV-a što omogućuje veću efikasnost i niže troškove proizvodnje, dakle konkurentniji proizvod.

Zadovoljenjem ovih uvjeta stvaramo mogućnost proizvodnje autohtonog trajnog proizvoda s geografskim porijeklom iz kontroliranog uzgoja. Inovativnost pristupa je također prisutna u jasnom razdvajanju tehnoloških linija i profitnih osnova projekta.

Tehnološke linije zadružne / kooperativne proizvodnje u svinjogojstvu su sljedeće:

- a) uzgoj repromaterijala (osnovno stado, tovní materijal)
- b) proizvodnja stočne hrane (na polju i u mješaonici)
- c) proizvodnja svinja (tov)
- d) klanje i priprema
- e) prerada mesa
- f) prodaja gotovog proizvoda

U proizvodnom se procesu mijenjaju vlasnički odnosi, i to vlasništvo nad sredstvima za rad, vlasništvo nad predmetom rada i vlasništvo konačnog proizvoda. Nezavisno od vlasničkih odnosa različiti su i izvršitelji u različitim fazama proizvodnje. Zajedničko je svim tehnološkim linijama da je organizator zadruga, upravo zbog toga što su zadrugari i tehnološki i vlasnički uključeni u sve procese.

U vlasničkim odnosima u tehnološkom procesu proizvodnje svinja događa se da je prirodna proizvodnja stočne hrane (kukuruz, ječam, soja...) u vlasništvu zadrugara koji mogu biti fizičke ili pravne osobe (zemlja, mehanizacija i proizvod). Zadruga organizira sjetvu, sortiment i žetvu, u ime i za račun zadrugara. Treća osoba obavlja doradu ovih proizvoda i vraća ih zadrugi, koja pak proslijeđuje stočnu hranu uzgajivačima svinja, odnosno, vraća je proizvođačima.

Kod svinja je, po pitanju vlasničkih odnosa, krmača u početku uzgojnog pro-

▲ Svinje, Mužilovčica

cesa u vlasništvu zadruge. To je nužno zbog potrebe stalne edukacije proizvođača, nedostatka kapitala u OPG (obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima) i uvođenja stroge kontrole uzgoja. Krmača se nalazi na skrbi u OPG i može se reći da ju zadruge otkupljuje na leasing. Svi odojci se tove u objektima OPG na način i do težine koja se unaprijed dogovara. Druga generacija krmača biti će u vlasništvu zadrugara, jer će se stvoriti kritična masa znanja, povjerenja, tolerantnosti i financijskih sredstava. Zadrugi nije cilj posjedovati već povezivati, organizirati plasman proizvoda OPG na tržište.

Odojci u generacijama GP i F1 vlasništvo su zadruge, kao i gotov rasplodni ili tovni materijal.

Primjer suradnje obiteljskog gospodarstva i zadruge u doradi mesa:

Obiteljska tvrtka osnovana 1910. posluje u sustavu Consorzio del Prosciutto di Modena. Godišnja proizvodnja je oko 20.000 pršuta, a proizvodni ciklus traje godinu dana. Tehnologija proizvodnje je bez dimljenja i bez prešanja. Proizvodnju nadzire Consorzio del Prosciutto di Modena. Obiteljska tvrtka je samo karika u lancu proizvodnje pršuta. Ne znaju ništa o pasmini i prehrani svinja, a vjeruju da je porijeklo iz Parme. O tome brine zadruga proizvođača svinja, također umrežena u Consorzio. Prodaja pršuta je uhodana i nema ostataka.

Tehnološki postupak: Svinjski butovi različite težine prihvaćaju se dva puta tjedno. Odmah se odvajaju u dvije grupe (lakši i teži). Butovi su obrađeni i na njima nema zahvata nožem. Sole se obilno mješavinom grube i sitne soli (50:50) i skladište na + 4°C, položeni na kožom obučenu stranu. U roku od 20 dana jednom im se mijenja sol. Vješaju se potom na 60 dana u hladnjaču na + 4°C. Nakon toga se peru toplom vodom a otvoreni dijelovi se mažu mješavinom masti, brašna i začina. Drže se u komorama s konstantnom temperaturom do 18°C i vrlo blagom ventilacijom. Pršut je za 10 mjeseci spreman za prodaju i ima cca 20 % više vlage nego dalmatinski.

U ovom primjeru je zadruga organizator dorade vlastitih proizvoda (proizvoda svojih članova) na obiteljskom gospodarstvu, a kontrolu i certifikaciju preuzima Konzorcij - poslovno udruženje proizvođača. Konzorcij se ne bavi prodajom proizvoda.

Ovakav organizacijski pristup je nužno primijeniti, jer se pokazuje da velike mesne industrije nisu prilagođene malim proizvođačima te ne djeluju na razvitak primarne proizvodnje, već se oslanjaju na nabavu najjeftinije robe, što u konačnici ne može stvoriti kvalitetu.

Ovakvim načinom organizacije dorade i finalizacije ostvaruje se zajednička receptura i zapošljava se u svakom mjestu i naselju obitelj koja će se držati dozvoljene i kontrolirane recepture za proizvodnju, primjerice, kobase. Ovakav pristup se može i unaprijediti izborom pasmine što je vrlo bitno u svinjogojstvu, naročito u proizvodnji mesa za preradu, što će u konačnici stvoriti bolju kvalitetu.

Kao mala zemlja, nemamo mogućnosti razvijati velike količine proizvoda konkurentnih na EU tržištu, ali možemo razvijati kvalitetu koja se nužno mora pratiti u cijelom proizvodnom procesu i stoga adekvatno certificirati.

Model zadružne prerade mlijeka

Proizvodnja mliječnih proizvoda ima samo dva smjera. Prvi je već zauzet, a odnosi se na pokrivanje širokog asortimana proizvodnje oslonjenog na maloprodaju kao glavni distributivni kanal. Taj prvi smjer je rezerviran za velike mliječne industrije širokog spektra.

Drugi smjer razvoja prerade mliječnih proizvoda je u proizvodnji specijalnih proizvoda na mikrorazini. Radi se ovdje o brzjoj dostavi ulaznih materijala, dakle visokoj kvaliteti ulazne sirovine, i manjim troškovima

distribucije, jer se i prodaja odvija na užem tržištu. Pod takvim specijaliziranim programom podrazumijeva se jednako specijalan proizvod (tehnologija) ili način prodaje (marketing), ili područje proizvodnje (branding). Savladan je dakle, kritičan element odnosa proizvođača prema tržištu i uspostavljen trajni odnos gdje konkurencija velikih ne može ponuditi alternativu ili netržišnu niske cijene.

Proizvodnja mliječnih proizvoda izvorno je zadružni model. U svijetu su najveće mljekare zadružne. Ima li logičnijeg modela nego da držatelji krava budu gospodarstva koja odlučuju o politici mljekarske industrije i raspodjele dobiti? U Hrvatskoj na žalost ne možemo primjer takvog odnosa naći u mliječnoj industriji, ali možemo u vinarstvu.

PZ i vinarija Dingač, Potomje, obračun cijene grožđa radi po prodaji vina, s tim da prethodno isplaćuje akontaciju proizvođačima. Badel je zadužen za marketing i prodaju, Zadruga za proizvodnju vina, a zadrugari za proizvodnju grožđa.

Ovakav model je potrebno preslikati na prigradsko područje Grada Siska na temelju proizvodnje sira kako se to radi u EU. Ovakvim modelom, pa i uvođenjem mobilnih izmuzišta kako to rade Švicarci moguće je uključiti i staračka gospodarstva i ostala gospodarstva koja bi ovim načinom organizacije postala konkurentna. Pasmna stada, hranidba goveda (također ovaca i koza), rad na odabiru i uvjeti držanja nisu uvjet, već posljedica organiziranog tržišta finalnog proizvoda. To je element organizacije i razumijevanja tržišta u kojem kasnimo za razvijenijim državama.

- odabir stada
- specifičan proizvod
- autohtoni proizvod - tržište
- broj grla/kg mlijeka - dinamika - tržište - trajnost proizvoda

Primjer male zadružne mljekare - specijalni proizvod:

Zadruga je osnovana 1910. godine, ima osam članova koji imaju oko 800 krava. U sirani je zaposlena obitelj u tri generacije (djed, otac i sin), ista obitelj posjeduje i krave, pa su i oni zadrugari. Proizvod je sir tipa Gran duro, čija proizvodnja traje dvije godine. Zadruga je voljna primiti i nove članove, ali bi platili predano mlijeko po prodaji sira, dakle za dvije godine. Sama proizvodnja je tradicionalna, u bakrenim kotlovima grijanim parom. Dnevno se prerađuje oko 10.000 l, po 1.000 - 1.200 litara u jednom kotlu. Iz jednog kotla dobiju se dva sira teška po oko 40 kg. Postoje tri certificirana Gran duro sira: Parmigiano Reggiano, Trentino i Grana Padano. Parmigiano Reggiano je najskuplji sir tog tipa. Nakon tehnološkog procesa i odležavanja sira prodaju odobrava Consorzio po čijoj se licenci sir i proizvodi. Postoji više proizvođača ove vrste sira, a prodaja se vrši pod jednim imenom, a to je Parmigiano Reggiano. Sir ima oznaku sirane u kojoj je proizveden. Consorzio vrši kontrolu proizvodnje u svim fazama uključujući i primarnu proizvodnju mlijeka.

Tehnološki postupak: Večernje mlijeko se stavlja u plitke kade, ujutro se obire i miješa s jutarnjom mušnjom. Nepasterizirano mlijeko se ulijeva u kotlove, grije na 18°C, dodaje se sirilo vlastite proizvodnje, na bazi sirutke od prethodnog dana u količini od oko 3%. Uz stalno miješanje i rezanje gruš grije se na oko 40°C, do ljepljivosti gruš. Gruš se vadi i stavlja u kalupe s utegom preko noći. Drugog dana se stavlja u plastične kalupe s bočnom matricom koja sadrži ime proizvođača, datum i serijski broj sira. S gornje strane se stavlja broj koji označava seriju prema kojoj se po dnevniku proizvodnje može znati iz kojeg kotla i s koje farme taj sir potječe. Sir se drugi dan premješta u porozni metalni kalup zaobljenih strana u kojem stoji 3 dana. Okreće se barem dva puta na dan. Po vađenju iz kalupa potapa se u slanu otopinu gdje odležava 20 dana uz okretanje dva puta dnevno. Iz slane kupke sir se po pranju seli u zrionu gdje ostaje dvije godine na temperaturi do 10°C i vlazi od 80-90%.

▲ OPG Pisarek, Lukavec

Model zadružne prerade voća i povrća

Preduvjet razvoja voćarstva nekog područja je svakako organizacija infrastrukture za tu proizvodnju: rajonizacija, potpore i subvencije, prognozna služba, regulacija rada na voćnjaku (ruke), skladišta i doradbeni kapaciteti, pakirnice i marketing. Kako ovo uključuje vrlo širok spektar aktivnosti i potrebe za različitim znanjima, potreban je vrlo fin organizacijski oblik koji omogućuje zajedničke interese, a koji se prenose na lokalnu sredinu koja mora biti jedan od relevantnih čimbenika i promotora ove proizvodnje.

Voće može vrlo lako postati atraktivan izvozni artikl. U Hrvatskoj su „ruke“ jeftinije od onih u Italiji i Austriji, a uvjeti za proizvodnju su u određenim mikrolokacijama povoljniji od onih u navedenim zemljama. Inzistira se jedino na primjeni modernih tehnologija i genetike u voćarstvu kao i poslovanju korištenjem modernog i adekvatnog organizacijskog oblika.

Podizanje dugogodišnjeg nasada voća košta investitora oko 30 - 40.000,00 EURa po ha; radi se dakle o velikoj investiciji koju svi sudionici u lancu moraju adekvatno pratiti, od proizvodnje do prodaje. Takva investicija se može isplatiti samo u dobro organiziranom sustavu. Temeljni problem tržišta voća je premala proizvodnja (mala parcela, neisplativost pogona za konfekciju...) čega u slučaju planiranja proizvodnje na razini šireg područja ne bi bilo. Organizacijom oko 100 ha kvalitetne voćarske proizvodnje koja se (ovisno o prethodno ugovorenom tržištu) može protezati od svibnja (trešnja) do listopada (jabuka i kruška), iskoristila bi se lokalna radna snaga i osigurao izvozni proizvod. Nositelj proizvodnje bi bio prijavljen na području, pa bi se i porez plaćao lokalno. U školi bi se obučavali kadrovi za poslovanje u ovakvom sustavu. Svaki sudionik u procesu od sadnje voćaka do prodaje voća mora imati jasan i unaprijed definiran interes, a jedinica lokalne samouprave mora biti najviše zainteresirana i mora omogućiti ljudima s vizijom i znanjem djelovanje koje će svima donijeti korist.

U voćarstvu i povrćarstvu trebali bi se ustrojiti sustavi zajedničke proizvodnje sadnica, cijepova i presad-

▲ Voćnjak - ekstenzivni uzgoj kruške, Vurot

nica, zajednički strojevi za sadnju s polaganjem cijevi i folije na oranicu, a naročito, i nužno, sabirni centar za voće i povrće, zajednička pakirnica gdje se stvara marketing grada ili regije.

Primjer zadrugne hladnjače:

Zadružna hladnjača za voće pokriva potrebe cca 400 zadrugara s prosječnim površinama od 1 ha nasada jabuka, kivija i šljiva. Postoji i pogon za sušenje šljiva. Zadruga posjeduje ULO komore za čuvanje jabuka. Zadrugar može poslovati sa zadrugom na principu otvorenog računa ili može koristiti popust od 4% kod plaćanja odmah. U sklopu hladnjače nalazi se i trgovina repromaterijala u kojoj se snabdijevaju svi proizvođači. Zadruga je dio Consorzia koji prati i certificira proizvodnju. Nadzor nad primarnom proizvodnjom vrši jedan tehnolog - agronom savjetodavac kojeg plaćaju proizvođači.

Uprava zadruga je profesionalna, nisu članovi zadruga. Nekolicina zaposlenika su i zadrugari temeljem vlastitih voćnjaka.

Nema potrebe da proizvođači sami prodaju voće jer su vlasnici tvrtke (zadruga) koja se brine o marketingu i u skladu s mogućnostima na tržištu odlučuju o vremenu prodaje i cijeni.

Mjere, postupci i načini ostvarenja razvoja profitne poljoprivrede

Napredak pojedinog gospodarstva, tvrtke, pa i javne ustanove ili općine ovisi samo dijelom o vanjskim elementima, uklopljenosti u zadane sustave i norme. Veći dio napretka postavljen je na osobe koje donose odluke, koje planiraju i provode kvalitetne ideje. Napredak i razvoj rezultat su inventivnih osoba, poduzetnika, a njihova energija stvara radna mjesta za manje inventivne. Cilj je između jednakih biti bolji ili drugim riječima u zadanim okvirima polučiti bolji uspjeh. To ne znači nužno biti konkurent „susjedu“ već

biti jednako uspješan ili bolji. Kritičan trenutak kod donošenja odluke o započinjanju neke proizvodnje je orijentacija prema kupcu. Definicijom kupca odredili smo dinamiku isporuke, količine i cijenu, način pakiranja i isporuke. Ako se ne možemo uklopiti u cijenu konkurencije, treba razmišljati o vlastitom povećanju učinkovitosti, odnosno sniženju troškova po jedinici proizvoda.

Profitna poljoprivreda može tražiti temelje u modelima:

- a) veće učinkovitosti proizvodnje po površini, stroju ili osobi, ili vjerojatnije
- b) modernije dorade, inovativnije distribucije ili načina prodaje.

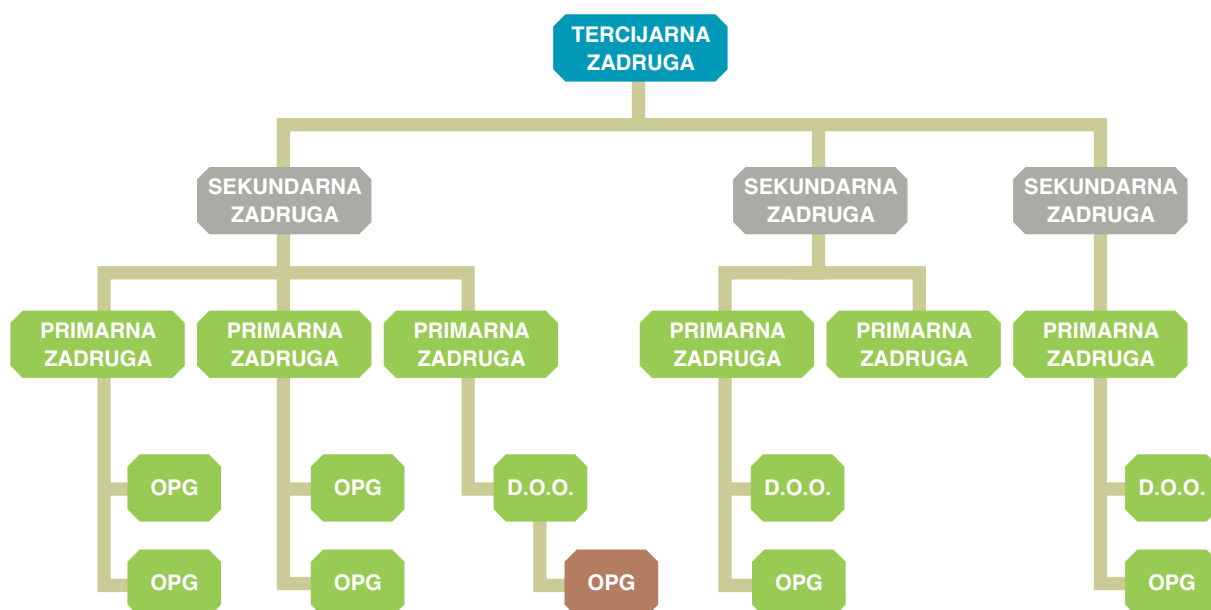
Koji od ovih modela može biti dovoljno inovativan da ostvari sredstva za potrebe razvoja čitavog područja? Cjelokupna struktura proizvodnje i prometa će se morati prilagoditi zahtjevima stvaranja profita, što traži bolju unutarnju i vanjsku organiziranost, i multidisciplinarnost pri planiranju i provedbi projekata. Mudrost u planiranju je maksimalno korištenje resursa, objekata, opreme i ljudi; da oni što manje koštaju u strukturi kilograma proizvoda. Ovo se može postići jedino dobrom organizacijom. S obzirom da nam je cilj jačanje svih proizvodnih elemenata od OPG (uključivo i staračka) do dobre ponude kvalitetnog proizvoda (po mogućnosti na vlastitom terenu - turizam), jačanje organizacije subjekata je ključ problema.

Kako se pripremiti za tržište EU?

Ogromno tržište EU koje nas već sada preplavljuje svojim proizvodima, pružat će i prednosti našim proizvođačima, pod uvjetom da su uključeni u organizirane sustave. Takvi sustavi osiguravaju dovoljne količine roba, organiziraju proizvodnju od polja do stola uz kontinuirano praćenje i certifikaciju proizvoda. Hrvatska trenutno nema proizvoda kojim bi mogla zadovoljiti ovo tržište, pogotovo ne proizvoda koji se u cijelosti proizvodi u Hrvatskoj (npr. Podravka - Vegeta, Kraš). S druge strane imamo kvalitetnih proizvoda ili barem proizvodne mogućnosti koje su neiskorištene, jer nam nedostaje organiziranost. Kako bi se hrvatski proizvođači kvalitetno pripremili za ulazak na tržište EU potreban je:

Model vodoravnog i okomitog povezivanja na zadružnim načelima

Model se sastoji od tri razine po „visini“ i vrlo velikog broja subjekata srodnih po djelatnostima zbog čega se i govori o vodoravnim i okomitim elementima.

Okomita razina

Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo je proizvodni nukleus, vlasnik zemlje, stada i zadruga. Formiranjem zadruga, OPG osigurava sebi posao, štedi u nabavi, ne gubi vrijeme na samostalni marketing, istovremeno proizvodi sirovinu za sekundarnu zadrugu.

Primarna zadruga je organizator primarne proizvodnje, a članovi te zadruga su obiteljska poljoprivredna gospodarstva, proizvođači žita i stoke, voća ili drugog. Ova zadruga nabavlja repromaterijal za članove, ugovara proizvodnju prema unaprijed dogovorenom planu sa sekundarnom zadrugom. Primarna se zadruga brine da sva proizvodnja OPG-a bude ugovorena i prodana, brine se i o kvaliteti proizvoda OPG-a. Primjer kulena: primarna zadruga ugovara sjetvene površine, osiguranje i zaštitu usjeva, organizira proizvodnju stočne hrane, selekciju stada, edukaciju OPG-a, tj. proizvođača itd. Primarna zadruga je servis proizvođača OPG.

Sekundarne zadruga su zadružni pogoni za doradu, finalizaciju, pakiranje, distribuciju. Ove zadruga su tehnički i stručno dobro opremljene. Sekundarna zadruga je proizvođač finalnog proizvoda, ona može na tržištu prodaje nastupati samostalno ili kao dio sustava. Na tržištu nabave ona ugovara potrebne količine i kvalitetu sirovina. Može se, ali ne mora, baviti organizacijom primarne proizvodnje. Na primjeru kulena: to je mesna industrija u vlasništvu proizvođača svinja i organizatora proizvodnje. Sekundarna zadruga je profitna zona OPG-a i primarnih zadruga.

Tercijarne zadruga nastupaju na velikim tržištima. To su regionalne, nacionalne ili multinacionalne zadruga. One mogu biti specijalizirane za jedan proizvod, kao što je to slučaj s talijanskim konzorcijima, ili mogu biti marketinške kao što je Ipercoop. Specijalističke tercijarne zadruga se bave kontrolom kvalitete i certificiranjem proizvoda, organizacijom proizvodnje „od polja do stola“. Na primjeru kulena, to je zadruga - zadruga proizvođača, koja može organizirati i certificirati proizvodnju i osigurati plasman većih količina, iako se sama ne mora baviti prodajom. Takva zadruga ugovara proizvodnju godinu dana unaprijed, sklapa ugovore o proizvodnji i prodaji u ime sekundarnih zadruga, te ih time zadužuje za količinu i kvalitetu buduće proizvodnje.

Vodoravna razina

Svaka viša razina objedinjuje potrebe i proizvodnju niže razine. Primarna zadruga koordinira količine i kvalitetu proizvodnje na OPG. Sekundarna zadruga dogovara primarnu proizvodnju prema svojim kapacitetima i informacijama iz tercijarne zadruga. Na primjeru kulena: tercijarna zadruga je ugovorila velike količine za Ipercoop koji ima prodajnu mrežu u 10 zemalja, određena je dinamika isporuke s porastom od 20% godišnje. Tercijarna zadruga povezuje sekundarne i prilagođava zahtjev kupca tehnologiji proizvodnje (receptura i kapaciteti). Sekundarne zadruga moraju prilagoditi svoje kapacitete dinamici potreba i uskladiti sa zadovoljavanjem postojećih kupaca. Nije potrebno da sve odmah investiraju u veće prerađivačke kapacitete, jer će svu dobit pokupiti banke, a kapacitet će postati nedovoljno iskorišten. Sekundarne zadruga surađuju pri ujedinjavanju kapaciteta, ublažavanju proizvodnih vrhova ili uskih grla. Također, sekundarne zadruga ugovaraju proizvodnju s primarnim koje pak stimuliraju pojačanu proizvodnju (ciljna i organizirana izgradnja i modernizacija farmi, promjena sjetvene strukture itd.).

Okomite razine nisu kvalitativno različite u upravljačkom smislu, jer se vlasnici nalaze na „najdonjoj“ razini. Razine se razlikuju u upravljanju tehnologijama i marketingom proizvoda.

Zašto na zadružnim načelima?

Poslovanje zadruga kontroliraju proizvođači, zadruga su demokratska poduzeća i teže ravnopravnoj raspodjeli, a ne gomilanju kapitala. Kapital ostvaren zadružnim poslovanjem distribuira se prema sudjelovanju u radu.

▲ Poljoprivredno dobro Topolovac

Za zadružno poslovanje važnija je funkcija nego imovina. Prati se linija proizvoda, kontinuitet poslovanja i stalna zaposlenost, a ne gomilanje imovine koja nije u funkciji.

Zadruga proizvođača ne prodaje imovinu (stečenu vlastitim radom) već ju učinkovito upotrebljava.

Zadruga je lokalno poduzeće, potiče proizvodnju, boravak ljudi na seoskom prostoru, stvaranje autohtonih proizvoda, socijalnu i ekonomsku stabilnost. Zadruga potiče demokratičnost u odlučivanju i edukaciju proizvođača. Organizira trajnu, a ne povremenu proizvodnju, a omogućuje djelatnosti i malim proizvođačima, pa i staračkim gospodarstvima.

Zadruga plaća porez u mjestu nastanka proizvoda.

Zadruga je nositelj poljoprivrede i proizvodnje hrane u EU, koja potiče takav udruženi način gospodarskog djelovanja.

Kapital u organizacijskoj shemi

Zadugarstvo je zapravo najjeftiniji oblik poslovanja, pa može polučiti i bolju konkurentnost proizvoda. Zašto je to tako? Primjenom bolje organizacije putem primarnih zadruga, OPG posluju učinkovitije i jeftinije, a kapital koji se sada koristi već postoji (ljudski resursi, resursi područja, obrtna sredstva...). Mogla bi se dakle, takvom organizacijom postići veća proizvodnja uz jednaki trošak. Tercijarne zadruge su također servis i samofinanciraju se povećanjem prometa. U mreži zadružnog poslovanja, skoro pa tek sekundarne zadruge su kapitalno i investicijski zahtjevne (ako ne uzimamo OPG u obzir, jer već postoje). Sekundarne zadruge

moraju biti opremljene za procesne postupke. Ovdje se najviše dodaje vrijednost primarnom proizvodu. Tu se proizvod finalizira, postaje kvalitetniji, trajniji, ljepši ili na koji drugi način bliži kupcu. Izgradnja takvog pogona je najčešći problem u zadrugarstvu, jer ne postoje financijske institucije koje prate projekt već samo imovinu (hipoteka). Takve objekte je potrebno financirati vlastitim sredstvima članova ili solidarnim jamstvima, a kako zadrugu čini više članova može se pojaviti problem podjele odgovornosti. Postoje naravno, rješenja za takve probleme, ali ona traže više znanja i veću razinu tolerancije i povjerenja između zadrugara. Također, već spomenuto, zadruzi je cilj funkcija, a ne gomilanje kapitala.

Rok provedbe:

Stalno, uz obvezu izrade programa u sklopu pripreme proračunske linije za svaku godinu.

Izvor sredstava:

Proračun Grada Siska, resorna ministarstva, Sisačko-moslavačka županija, fondovi, banke.

Mjera 1.1.3. - Praćenje i procjena uspješnosti podržanih projekata

Ciljna skupina:

Korisnici sredstava sufinanciranja; fizičke i pravne osobe.

Provedbena tijela:

Grad Sisak, konzultanti, razvojna agencija

Opis mjere:

Praćenje i vrednovanje se u programskoj i projektnoj tehnologiji često naziva i engleskim pojmovima monitoring i evaluacija. Sastavni su dio koncepta životnog ciklusa politike, programa i projekta, gdje se javljaju kao kategorije pri kraju ciklusa iako predstavljaju kontinuirane aktivnosti cjelokupnog procesa. Praćenje je aktivnost administrativne prirode gdje se uz pomoć pokazatelja i mjerila sustavno prati provedba uspješnosti projekata koje je podržao kroz određene sustave potpore - Grad Sisak. Vrednovanje je više vezano uz politički i organizacijski kontekst, ali svakako kroz određene kriterije sudjeluje u konačnoj procjeni uspješnosti provedenog programa podrške seoskog područja Grada Siska za korisnike, i osnova je opravdanosti istog i (ili) sličnog programa za sljedeće razdoblje.

Preporučene mjere:

- Izraditi plan praćenja i vrednovanja uz definiranje obveza korisnika sredstava,
- Prepoznati i definirati kriterije uspješnosti pojedine potpore,
- Pripremiti izvještajne obrasce,
- Educirati korisnike o načinu izvještavanja,
- Izraditi evaluacijske upitnike (liste),
- Ažurirati programe potpore sukladno polučnim rezultatima monitoringa i evaluacije.

Rok provedbe:

Stalno, uz obvezu izrade programa u sklopu pripreme proračunske linije za svaku godinu.

Izvor sredstava:

Proračun Grada Siska, fondovi, Sisačko-moslavačka županija.

PRIORITET 1.2. - Upravljanje rizicima

Europski trendovi i cjelovit razvoj ruralnih područja upućuju na preventivne zaštite od potencijalnih rizika. U ciljanom području Grada Siska možemo s velikom vjerojatnošću govoriti o potencijalnim rizicima od požara, zbog objekata u sve 4 kategorije opasnosti, zatim poplave s obzirom na bogatstvo vodenim površinama i uvijek prisutnu potencijalnu opasnost od epidemija ljudi, bolesti i životinja.

Specifični ciljevi:

- Podizanje razine svijesti o potencijalnim rizicima od elementarnih nepogoda i štetnih događaja van kruga utjecaja,
- Osposobljavanje određene skupine stanovnika lokalne zajednice za preventivne i operativne mjere,
- Postizanje više razine sigurnosti od potencijalnih opasnosti

Razlog mjere:

Na seoskom području Grada Siska i okolnom području susrećemo nekoliko vrlo opasnih i potencijalno opasnih točaka, a za potrebe ove strategije izdvojit ćemo samo neke od njih:

- INA Rafinerija nafte Sisak
- Minirana i minski sumnjiva područja
- Herbos Sisak
- INA petrokemija Kutina
- Skladište i proizvodnja streljiva Mahovo
- Naftna polja i nalazišta zemnog plina
- Šume
- Vodeni tokovi (rijeke i potoci) i vodene površine (jezera, močvare, bare i retencije)
- Nasipi
- Livade i pašnjaci
- Sela i naselja bez kanalizacije

Mjera 1.2.1. - Upravljanje rizicima od požara, prirodnih katastrofa, bolesti i epidemija ljudi, životinja i biljaka

Ciljna skupina:

Stanovništvo seoskog područja Grada Siska, povremeni posjetitelji, susjedne JLS, Sisačko-moslavačka županija i šira regija

Provedbena tijela:

Grad Sisak, Sisačko-moslavačka županija, resorna ministarstva, ustanove, nevladine udruge, stručne službe, konzultanti, razvojna agencija

Opis mjere:

Seosko područje Grada Siska okruženo je šumskim predjelima, rijekama, drugim vodenim površinama i tokovima, prometnicama i niskim raslinjem, te graniči s rubnim dijelovima nekoliko gradova i općina u Sisačko-moslavačkoj županiji. Sve navedeno upućuje na izuzetno velik oprez od potencijalnih incidenata, nesreća i prirodnih katastrofa. Mjere ovog prioriteta konkretno uključuju projekte vezane za pojedina područja rizika u seoskoj sredini kao i obvezu Grada Siska da u proračunskim sredstvima osigura određene iznose potrebne za participaciju na sve češćim europskim natječajima za upravljanje rizicima.

Preporučene mjere:

- Sudjelovati u izradi plana i programa upravljanja rizikom od požara
- Sudjelovati u izradi plana i programa upravljanja rizikom od prirodnih katastrofa (poplava, zagađenje, potres, bujica, grad /tuča/ i sl.).
- Sudjelovati u izradi plana i programa upravljanja rizikom od bolesti i epidemija
- Pripremiti i izraditi projektne prijedloge sukladne natječajnoj dokumentaciji europskih fondova
- Prilagoditi općinski proračun potencijalnim financijskim izvorima i poticajnim sredstvima
- Na lokalnoj razini, vrednovati regionalne i nacionalne projekte koji se cjelokupno i (ili) djelomično provode na području grada,

- Inicirati i osnaživati partnerske odnose na okomitoj i vodoravnoj razini, a sve u svrhu što učinkovitijeg upravljanja rizicima.

Rok provedbe:

Stalno, uz obvezu izrade programa u sklopu pripreme proračunske linije za svaku godinu.

Izvor sredstava:

Proračun Grada Siska, resorna ministarstva, Sisačko-moslavačka županija, fondovi, banke, donatori

PRIORITET 1.3. - Obnovljivi izvori energije

Seosko područje Grada Siska, kao poželjno ruralno odredište koje u bliskoj budućnosti želi vrednovati svoje potencijale, ima obvezu čim prije uključiti se u europske trendove, te se očekuje aktivno sudjelovanje i u projektima obnovljivih izvora energije odnosno energetske učinkovitosti. Ova tema je hit tema Europske unije i potrebno je, također, odmah osigurati određena sredstva u Gradskom proračunu za uključivanje u predstojeće natječe. Tim više što Grad Sisak već ima uspostavljen ured za energetske učinkovitost i potpisao je Energetsku povelju, a i Sisačko-moslavačka županija intenzivno inicira i podržava te aktivnosti.

Specifični ciljevi:

- Uključivanje u nacionalni program korištenja obnovljivih izvora energije,
- Primjena aktivnosti iz Energetske povelje,
- Optimalna zaštita okoliša i prirode od štetnih zračenja i emisije stakleničkih plinova na području grada,
- Korištenje obnovljivih energetske potencijala,
- Podizanje razine svijesti lokalnog stanovništva o obnovljivim izvorima energije i novim, čistim tehnologijama.

Razlog mjere:

Dr. sc. Natko Urli s Instituta „Ruđer Bošković,“ u svom tekstu objavljenom u biltenu Zeleni forum, navodi sljedeće: „...**Kada bismo tek 3 posto teritorija Hrvatske prekrili sunčevim pretvornicima za toplinsku i električnu energiju, dobili bismo oko osam puta više ukupne energetske potrošnje u Hrvatskoj nego što imamo danas.**“ Ova rečenica dovoljno govori o tome kojim putem treba ići Hrvatska pri planiranju svoje energetske budućnosti. S dovoljnim količinama energije, a bez ovisnosti o stanju na svjetskom energetske tržištu, možemo izgraditi svoju zdravu ekonomsku budućnost.

Zahvaljujući svom izvrsnom geostrateškom položaju, seosko područje Grada Siska ima visoke energetske potencijale u suncu, vjetru i vodi, ali ih za sada koristi u vrlo malim količinama. Europska unija kroz program smanjenja emisije stakleničkih plinova i sukladno Protokolu iz Kyota čiji smo i mi (RH) potpisnici, financirajući pomoću sredstava iz određenih pretpripravnih fondova kvalitetne projekte, kontinuirano potiče i prati korištenje obnovljivih izvora energije. Vrlo aktivan je i UNDP, a u suradnji s njima i Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, te Zelena akcija. Svakako je potrebno napomenuti da Grad Sisak ima uspostavljen ured i tim za energetske učinkovitost, koji aktivno djeluje već drugu godinu s vrlo zapaženim rezultatima, o čemu svjedoče već ostvarene uštede objavljene u godišnjem izvještaju.

Ovaj prioritet pokazuje svoj ključni značaj, jer je na određeni način uključen i u očuvanje zdravlja lokalne i šire zajednice, s obzirom da učinkovito upravljanje energijom i kvalitetan izbor energenta iz obnovljivih izvora izravno produžava životni vijek članova zajednice, proizvoda, usluga te politike u cjelini. Obnovljivi izvori su sami po sebi neiscrpn (nije potpuno točno, ali svakako su ogroman potencijal), čisti i jeftini. Često nailazimo na sintagmu „besplatni i neograničeni“, ali predlažemo korištenje pojmova jeftini i dostupni, što puno više odgovara stanju u naravi.

Mjera 1.3.1. - Korištenje alternativnih izvora energije iz okruženja (voda, biomasa, sunce, vjetar i dr.)

Ciljna skupina:

Stanovništvo seoskog područja Grada Siska, povremeni posjetitelji, susjedne JLS, Sisačko-moslavačka županija i šira regija

Provedbena tijela:

Grad Sisak, Sisačko-moslavačka županija, resorna ministarstva, ustanove, nevladine udruge, stručne službe, konzultanti, razvojna agencija

Opis mjere:

Seosko područje Grada Siska se treba uključiti u sveopći trend iskorištavanja obnovljivih izvora energije i početi pratiti smjernice iz Energetske povelje, a čije potpisivanje koordinira UNDP Hrvatska, putem programa financiranja i sufinanciranja projekata korištenja obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti, i koju je Grad Sisak, među prvima, već potpisao. U vlastitom proračunu i u partnerstvu sa Sisačko-moslavačkom županijom trebalo bi osigurati određenu sumu za sufinanciranje nabavke i postavljanja određenih solarnih sustava na privatne objekte na području seoskog područja Grada Siska. Predlažemo cca 100.000,00 - 150.000,00 kn tijekom prve godine za sustav sufinanciranja u visini do 20% po pojedinoj investiciji. U narednim godinama postupno povećavati fond i usporedno pripremati na partnerskoj osnovi projektni prijedlog sličnih smjernica, a za ciljni europski ili neki drugi fond, odnosno financijski izvor. Tu prvenstveno mislimo na Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost RH.

Preporučene mjere:

- Pripremiti i izraditi program sufinanciranja nabavke i ugradnje solarnih sustava na privatne objekte na seoskom području Grada Siska,
- Pripremiti i provesti određene edukativne programe na temu obnovljivih izvora energije za lokalno stanovništvo i povremene posjetitelje,
- Provesti program sufinanciranja s potencijalnim povećanjem fonda u sljedećim godinama,
- Ostvariti partnerske odnose na vodoravnoj i okomitoj razini,
- Poboljšati suradnju sa Zelenom akcijom i Fondom za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost RH i Tehničkom školom u Sisku
- Kadrovski osnažiti lokalnu upravu za potrebe obnovljivih izvora energije,
- Inicirati korištenje drugih izvora energije (vjetar, voda, biomasa)

Rok provedbe:

Stalno, uz obvezu izrade programa u sklopu pripreme proračunske linije za svaku godinu.

Izvor sredstava:

Proračun Grada Siska, resorna ministarstva, Sisačko-moslavačka županija, fondovi, banke, donatori

Mjera 1.3.2. - Povećati energetske učinkovitost objekata u društvenom vlasništvu

Ciljna skupina:

Stanovništvo seoskog područja Grada Siska, povremeni posjetitelji, susjedne JLS, Sisačko-moslavačka županija i šira regija

Provedbena tijela:

Grad Sisak, Sisačko-moslavačka županija, resorna ministarstva, ustanove, nevladine udruge, stručne službe, konzultanti, razvojna agencija

Opis mjere:

Grad Sisak izdvaja znatna sredstva za potrošnju energije u raznim objektima na svom području, a pr-

venstveno za lokalnu upravu, mjesne odbore, razne klubove, vrtiće, škole i sl. I tek kratkim i povremenim pregledom, lako će se uočiti određena prekomjerna potrošnja, najčešće uzrokovana dotrajalošću i (ili) neispravnosću pojedinih trošila, ali vrlo često i uslijed nemara i (ili) komfornog ponašanja korisnika. Ova mjera podrazumijeva izradu energetske analize i sustavno učinkovito trošenje energenata, u početku na javnoj razini, a tijekom godina, uz očekivano podizanje razine društvene svijesti, i u privatnom području. To je moguće postići obnovom fasada, promjenom prozora, krovšta, termoizolacijom, izmjenom ventila tj. ugradnjom termostatskih ventila, i to ventila čiju regulaciju može vršiti jedino ovlaštena osoba, regulacijom grijanja, zatim izmjenom određenih komponenti na pojedinim trošilima i sl., a svakako i educiranjem korisnika.

Preporučene mjere:

- Uspostaviti i poboljšati suradnju s Institutom Hrvoje Požar,
- Inicirati energetska analiza određenih objekata u vlasništvu grada,
- Pripremiti i raspisati natječaj za izradu energetske studije seoskog područja Grada Siska,
- Uključiti se u smjernice Energetske povelje
- Stvarati platformu za osnivanje centra obnovljive energije u RH (na tragu drugih mjera - iskorištivosti kapaciteta, osmišljavanja novih događanja, prepoznatljivosti i sl.),
- Pripremiti i provesti edukativne programe o energetskej učinkovitosti,
- Informirati o potrebama učinkovitog upravljanja energijama putem medija.

Rok provedbe:

Stalno, uz obvezu izrade programa u sklopu pripreme proračunske linije za svaku godinu.

Izvor sredstava:

Proračun Grada Siska, resorna ministarstva, Sisačko-moslavačka županija, fondovi, banke, donatori

Mjera 1.3.3. - Inicirati upotrebu novih tehnologija s ciljem razvoja kvalitetnog menadžmenta

Ciljna skupina:

Postojeći i potencijalni poduzetnici

Provedbena tijela:

Grad Sisak, Sisačko-moslavačka županija, resorna ministarstva, ustanove, nevladine udruge, stručne službe, konzultanti, razvojna agencija

Opis mjere:

Niskoenergetske aktivne i pasivne kuće koje drastično smanjuju potrošnju energije i ne zagađuju okoliš apsolutni su hit u svijetu. U Hrvatskoj postoji samo jedna pasivna i jedna aktivna kuća, a obje obitelji iznimno su zadovoljne računima koje plaćaju, u skladu s potrošnjom, i svojim režijama. Cilj mjere je podrška uspješnim malim i srednjim poduzetnicima u proizvodno - prerađivačkoj djelatnosti, koji provode napredne tehnološke procese.

Preporučene mjere:

- Provoditi postojeće programe potpore s nacionalne razine (HAMAG),
- Podržati korištenje novih i čistih tehnologija u različitim gospodarskim područjima,
- Uključiti seosko područje Grada Siska u određena međunarodna udruženja, zbog podrške novim tehnologijama i inovacijama,
- Podržati školske i druge društvene djelatnosti s ciljem promocije čistih tehnologija,
- Pripremati i provoditi projektne prijedloge u partnerskom odnosu prema napucima EU,
- Sudjelovati na predmetnim edukativnim programima i informativnim događanjima, te promovirati nove i čiste tehnologije.

Rok provedbe:

Od 2010. godine →

Izvor sredstava:

EU fondovi, donatori, proračun Grada Siska

CILJ 2 - RAZVOJ PODUZETNIČKIH POTENCIJALA UZ ZAŠTITU OKOLIŠA**PRIORITET 2.1. - Izgradnja i održavanje infrastrukture**

Veliku pozornost valja posvetiti ujednačenom i pravovremenom održavanju postojeće i izgradnji nove infrastrukture na seoskom području. Ovo se prvenstveno odnosi na sustav kanalizacije i odvodnje, s obzirom na izuzetno visok rizik od zagađenja okoliša, zatim sustav međusobne prometne povezanosti unutar ruralne sredine kao i kvalitetu prometovanja s urbanim središtem, odnosno drugim općinama i gradovima u okruženju. U tijeku izrade ovog Strateškog plana razvoja seoskog područja, iz nekoliko mjesnih odbora sa seoskog područja stigla su upozorenja na nedovoljno kvalitetno i nepravovremeno održavanje lokalnih i nerazvrstanih (poljskih i šumskih) puteva, nedostatnu snagu napajanja u elektrodistribucijskoj mreži na pojedinim dijelovima seoskog područja, te vodoopskrbu. Svakako je važno napomenuti i sve potrebnu plinifikaciju seoskog područja. Institucionalna infrastruktura također nije na zadovoljavajućoj razini, što pokazuju i rezultati ankete. Informatički je poslužitelj u potpunosti pokrio ciljno područje, ali je interna informatička infrastruktura i instalacija nedovoljno razvijena, odnosno čak i nerazvijena. U komunikacijskom smislu telefonska mreža prisutna je u svim dijelovima seoskog područja, a isto je i s pokrivenosti mobilnih operatera.

Specifični ciljevi:

- Postignuta ujednačena i zadovoljavajuća infrastrukturna pokrivenost grada
- Uspostavljena učinkovita međusobna povezanost gradskih i prigradskih naselja
- Zona razvoja osposobljena za eksploataciju,
- Podignuta razina kvalitete življenja u ciljanom području,

Razlog mjere:

Seosko područje Grada Siska povremeno povećava broj stanovnika sukladno određenim tematskim događanjima, i to definitivno predstavlja veliko opterećenje za postojeću infrastrukturu u svakom pogledu. Višestruko od uobičajenog, opterećene su lokalne prometnice, vodoopskrbni sustavi, elektrodistributivni kanali, plinovodi, komunikacijski sustavi distribucije usluga, kanalizacija, odvodni sustavi i dr. Također, seosko područje Grada Siska nema aktivnu poduzetničku zonu, a korisnik usluga u seoskom području Grada Siska ne može ujediniti ili barem usmjeriti svoje zahtjeve na određenu površinu. Velike probleme u tom pogledu stvara opskrba vodom. Na većem području nije sređen kanalizacijski sustav, dok je za vrijeme određenih događanja u turističke i (ili) neke druge svrhe zabilježen deficit sanitarnih čvorova. Naime, u ciljanom području nema dovoljan broj objekata koji su u stanju pružiti traženu uslugu.

Mjera 2.1.1. - Razvoj komunikacijske, informatičke i institucionalne infrastrukture u seoskoj zajednici Grada Siska**Ciljna skupina:**

Seosko područje Grada Siska, potencijalni investitori - poduzetnici, nezaposleni, gosti - posjetitelji, ostali

Provedbena tijela:

Grad Sisak

Opis mjere:

Složena gospodarska situacija u Republici Hrvatskoj vodi nas razvoju sela i razvoju obrta, malog i sred-

njeg poduzetništva, koje bi omogućilo otvaranje novih radnih mjesta. Iskustvo je već odavno pokazalo da se malo gospodarstvo u razvijenim zemljama razvija uz veliku moć, odnosno karakterizira ga brza prilagodba i konkurentnost, te postaje nositelj gospodarskog razvoja. Programom razvoja poduzetničkih zona 2004. - 2007. godine Vlade Republike Hrvatske, ističe se potreba izgradnje poduzetničkih zona kao temeljni prioritet u razvoju domaće proizvodnje i jačanja poduzetništva. Sukladno takvim programima Republike Hrvatske i smjernicama razvoja poduzetništva Sisačko-moslavačke županije, logičan je put seoskog područja Grada Siska u osposobljavanju jedne površine za poduzetničku zonu i to upravo u ciljanom području. U predviđenoj zoni planirano je kako slijedi:

- Proizvodni pogoni vezani uz proizvodnju i preradu poljoprivrednih proizvoda i proizvodnju hrane
- Proizvodni pogoni koji nemaju štetni utjecaj na okoliš
- Komunalni servisi i servisi različitih namjena
- Komunalne građevine, skladišta, garaže
- Obrtničko-proizvodni pogoni većeg kapaciteta

Ostvarenjem ove zone postiglo bi se sljedeće:

- Povećanje udjela obrta, malog i srednjeg poduzetništva u odnosu na ukupno gospodarstvo, s naglaskom na male obiteljske tvrtke
- Povezivanje poduzetnika s područja grada i izvan njega, u svrhu zajedničkog i uspješnog predstavljanja na domaćem i stranom tržištu
- Promjena strukture djelatnosti gospodarstva uz povećan udio proizvodnih i poljoprivrednih djelatnosti, te usluga u obrtništvu, uslužnim djelatnostima i turizmu
- Povećanje broja poslovnih subjekata, što povećava broj radnih mjesta u malim i srednjim gospodarstvima
- Financijska stabilnost
- Regionalna suradnja unutar Republike Hrvatske i izvan nje, uz razmjenu iskustava i ostvarivanja određenih prednosti za poduzetništvo

Preporučene mjere:

- Dovršiti dokumentaciju za izgradnju poslovne zone u skladu s PP Grada Siska,
- Riješiti imovinsko-pravne odnose vlasništva zemljišta ciljane zone, imajući u vidu činjenicu da dio zemljišta može biti u vlasništvu države. Zahtjev za prijenos vlasništva zemljišta koje je u vlasništvu Republike Hrvatske radi izgradnje poduzetničke zone, grad treba uputiti Središnjem državnom uredu za upravljanje državnom imovinom i (ili) drugim tijelima državne uprave ovisno o ovlastima.
- Odrediti sadržaj poduzetničke zone, jer se programom Vlade Republike Hrvatske predviđa da svaka zona ima izgrađene prometnice, potrebnu infrastrukturu te poduzetnički centar za edukaciju, savjete i administrativnu pomoć poduzetnicima.
- Osigurati sredstva za financiranje izgradnje poduzetničke zone. Inače, način financiranja izgradnje i dovršenja započetih poslovnih zona uređen je točkom 3.3. Programa razvoja poduzetničkih zona Vlade RH. Ista utvrđuje kako će izvori financiranja biti županijski i gradski proračuni uz sufinanciranje iz državnog proračuna, na sljedeći način:
 1. u okviru državnog proračuna Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva sufinancirat će izradu prostornih planova jedinica lokalne samouprave
 2. Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva te Fond za regionalni razvoj RH preuzimaju obvezu da se uključe u financiranje uređenja komunalne infrastrukture u zonama
 3. HBOR nudi kreditiranje infrastrukturnih projekata izgradnje poduzetničkih zona uz kamatnu stopu od 6%, a Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva planira sufinancirati kamatu u iznosu od 2%
- Izgraditi program razvoja poduzetničke zone, gdje grad mora donijeti program izgradnje i uređenja zone vodeći računa da poduzetnička zona treba biti jezgra gospodarskog razvitka u kojoj se posebno stimulira domaća proizvodnja. Program treba ponuditi potencijalnim

ulagačima koji imaju mogućnosti izgradnje proizvodnih pogona u skladu s prostorno plan-skom dokumentacijom. Također se preporuča da u zoni bude centar koji bi pružao potrebnu pomoć poduzetnicima oko mogućnosti korištenja prednosti rada u zonama, potporama, financiranju projekata, potrebnoj proizvodnji i načinu poslovanja te pridonio ukidanju administrativnih prepreka koje otežavaju ishodenje potrebnih dozvola za obavljanje određene djelatnosti.

- Utvrditi porezne i druge olakšice za korisnike poslovne zone kao dodatni poticaj razvoju zone. Grad Sisak već daje podršku poduzetnicima, stopom prireza od 10%. Preporučene olakšice su uvođenje nulte stope poreza na promet nekretninama, poreza na dohodak od samostalne djelatnosti i nesamostalne djelatnosti, te poreza na dobit. Navedene olakšice utvrđuje Ministarstvo financija. Jedinicama lokalne samouprave se predlaže razmatranje mogućnosti snižavanja iznosa komunalne naknade i pripadajućih lokalnih poreza za poduzetnike.
- Edukacija i promicanje poduzetništva radi uspješne provedbe programa razvoja zona. Svakako je nužna stalna edukacija poduzetnika i promicanje važnosti poduzetništva. Tu glavnu ulogu treba odigrati Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, u suradnji s centrima za razvoj poduzetništva i županijskim odjelima za gospodarstvo, uz pomoć komora.
- Praćenje samog odvijanja djelatnosti u zoni, praćenjem naputaka resornih ministarstava i županije, vezano za odvijanje Programa razvoja poduzetničkih zona.

Naposlijetku, Grad Sisak ima tvrtku Poslovne zone d.o.o., koja u potpunosti priprema i odrađuje sve potrebne aktivnosti vezane uz stvaranje razvojnih zona i na seoskom području. Prema tom planu razvoja zona, postoje određene definirane lokacije koje se nalaze na seoskom području grada i koje će uskoro zasjati u novom ruhu - spremne za potencijalne investitore, odnosno poduzetnike.

Rok provedbe:

Stalno

Izvor sredstava:

Proračun Grada Siska, resorna ministarstva, Sisačko-moslavačka županija, fondovi, banke, donatori, investitori.

Mjera 2.1.2. - Vodoopskrba i uravnotežen razvoj kanalizacijskog sustava, navodnjavanja i sustava odvodnje

Ciljna skupina:

Stanovništvo seoskog područja Grada Siska, povremeni posjetitelji, susjedne JLS, Sisačko-moslavačka županija i šira regija

Opis mjere:

U seoskom području Grada Siska sva kanalizacijska mreža većinom se zasniva na septičkim jamama i to zasigurno predstavlja veliki problem za razvoj. Također postoje određene lokacije gdje nije razvijen vodoopskrbni sustav, a koji treba biti usklađen sa zakonskim propisima.

Preporučene mjere:

- Izvršiti cjeloviti popis vodoopskrbnog sustava i sustava kanalizacije, navodnjavanja i odvodnje na seoskom području grada,
- Definirati prioritete infrastrukturnih zahvata za ciljne projekte,
- Za svaki pojedini projekt, uključiti resorne tvrtke i institucije u proces pripreme i provedbe,

Npr., započeti suradnju s Hrvatskim društvom za odvodnju i navodnjavanje (HDON), a koje je dragovoljna strukovna udruga. Predstavlja hrvatsku nezavisnu i neprofitnu Udrugu znanstvenika i stručnjaka zainteresiranih za problematiku ili onih koji rade na problematici vezanoj za odvodnju i navodnjavanje u svim aspektima.

▲ Skela Lukavec, Greda Posavska (Sunjska)

Ciljevi i djelatnosti HDON jesu:

- *promocija i unapređenje znanstvenih i praktičnih aktivnosti koje se odnose na odvodnju, navodnjavanje i zaštitu od poplava uvažavajući holistički i multidisciplinarni pristup u planiranju vodnogospodarskih sustava, koji su uvelike ključ za postizanje održivog razvitka;*
- *poticanje učinkovitog doprinosa rješavanju problema odvodnje, navodnjavanja i obrane od poplava članova HDON kao i zalaganje da se te djelatnosti, a posebno navodnjavanje razvijaju u skladu s postojećim stanjem i sadašnjim trenutkom u svijetu;*
- *osiguranje foruma za razmjenu informacija između znanstvenika i praktičara kao i svih onih članova HDON koji se bave problemima odvodnje i navodnjavanja u najširem smislu. Ovaj forum djeluje kako unutar granica Republike Hrvatske, tako i u suradnji s drugim domaćim i inozemnim stručnjacima i institucijama;*
- *pomaganje članovima HDON da se upoznaju s najsuvremenijim zbivanjima na području odvodnje i navodnjavanja i srodnih disciplina u svijetu. Prenosnje svjetskih znanja i stalno obrazovanje stručnjaka - članova HDON za buduće izazove i mogućnosti struke;*
- *planiranje strateških aktivnosti HDON i ostvarivanje planova djelovanja Udruga;*
- *organiziranje znanstvenih i stručnih skupova iz područja zaštite od poplavnih voda te odvodnje i navodnjavanja poljoprivrednih zemljišta;*
- *objava izvještaja, biltena, knjiga, publikacija sa skupova, monografija i ostalih pisanih materijala;*
- *organizacija i provođenje stalne edukacije na teme odvodnje, navodnjavanja i obrane od poplava;*
- *davanje stručnih savjeta na zahtjev ministarstva, institucija, poduzeća i osoba koje se obrate HDON;*
- *suradnja s drugim domaćim i međunarodnim organizacijama - strukovnim udrugama čiji su ciljevi slični ili se nadovezuju ili prethode ciljevima HDON;*
- *organizacija tehničkih i regionalnih povjerenstava, sekcija ili odbora koje će na pogodan način provoditi planove i ostvarivati ciljeve HDON;*

- *druge aktivnosti koje su u izravnoj svezi s ciljevima HDON kao i onima koji mogu proizaći u bližoj ili daljoj budućnosti, a koji doprinose ostvarivanju ciljeva osnivanja utvrđenih Statutom.*

- Pripremiti i ishoditi svu potrebnu projektnu i građevinsku dokumentaciju,
- Osigurati sredstva za ovu dokumentaciju i radove u proračunu grada,
- Osigurati sredstva za ovu dokumentaciju i radove iz drugih izvora,
- Izvršiti sve aktivnosti potrebne za nesmetano odvijanje građevinskih radova,

Rok provedbe:

Stalno, sukladno planiranim aktivnostima

Izvor sredstava:

Proračun Grada Siska, Hrvatske vode, resorna ministarstva, Sisačko-moslavačka županija, fondovi, banke, donatori

Mjera 2.1.3. - Kontinuirano održavanje prometne infrastrukture s posebnim naglaskom na mrežu lokalnih i nerazvrstanih prometnica i puteva

Ciljna skupina:

Stanovništvo seoskog područja Grada Siska, poduzetnici, povremeni posjetitelji, susjedne JLS, Sisačko-moslavačka županija i šira regija

Provedbena tijela:

Grad Sisak, resorno ministarstvo, Sisačko-moslavačka županija, Županijska uprava za ceste,

Opis mjere:

S obzirom na veliki pritisak cestovnih vozila na prometnice, a naročito u vrijeme pojedinih događanja, potrebno je stalno izvoditi održavanje i sanaciju istih. Način i uvjeti uređivanja ostalih cesta određuje se temeljem posebnog gradskog propisa o cestama i u nadležnosti je samog grada.

Preporučene mjere:

Sukladno zakonskim odredbama i obvezama, sudjelovati u pripremi, izradi i ishođenju potrebne dokumentacije,

- Osigurati i lobirati za određena financijska sredstva potrebna za odvijanje pojedinih faza ovog projekta,

▲ Sava kod Gušća

- Stalno pratiti ciljane natječeaje i javljati se na iste,
- Kadrovski osnažiti lokalnu upravu za pitanja pripreme i izrade projektnih prijedloga odnosno ispunjavanja prijavnih obrazaca, a za potrebe seoskog područja Grada Siska.

Rok provedbe:

U sljedećem srednjoročnom razdoblju, sukcesivno po fazama započinjati i dovršavati određene aktivnosti

Izvor sredstava:

Proračun Grada Siska, resorna ministarstva, Sisačko-moslavačka županija, fondovi, banke, donatori

Mjera 2.1.4. - Kontrolirano razvijanje riječnog prometa i prometa na vodenim površinama

Ciljna skupina:

Stanovništvo seoskog područja Grada Siska, povremeni posjetitelji, susjedne JLS, Sisačko-moslavačka županija i šira regija

Provedbena tijela:

Seosko područje Grada Siska, ustanove, nevladine udruge, stručne službe, konzultanti, razvojna agencija

Opis mjere:

U skladu s PPUG i PPSMŽ, potrebno je organizirati upravljati ciljnim područjem i riječnim putevima. To podrazumijeva niskogradnju i postavljanje određenih naprava i uređaja za signalizaciju i privez plovila, odnosno ostalih komponenti za nesmetano odvijanje riječnog prometa. Veliki broj povremenih posjetitelja seoskog područja Grada Siska dolazi plovilima ili posjeduje plovila koja je potrebno usidriti i u potpunosti infrastrukturno pratiti. Također, komunikacija između određenih lokacija moguća je samo vodenim putevima. Gospodarenje tim pojasom uključuje i potrebe ribolovaca, uređenje plaža, određenih konstrukcija nad i na vodi, a sve uz obveznu zaštitu okoliša i prirode. Ovdje je potrebno samo podsjetiti i na zaštićene krajobrazne o kojem će više govora biti u drugim mjerama. Naposljetku, ova mjera usko je povezana s mjerom odvodnje i neškodljivog uklanjanja otpadnih i fekalnih voda, te postavljanja određenih separatora u ciljanom riječnom pojasu.

Preporučene mjere:

- Sve planirane aktivnosti strogo uskladiti s PPUG i PPSMŽ,
- Stalno surađivati s Lučkom kapetanijom i stručnim institucijama na pripremi i provedbi svakog pojedinog zahvata i projekta,
- Osigurati sredstva za izradu studija, ishođenje potrebne dokumentacije i izvođenje radova,
- Izraditi studiju utjecaja na okoliš za svaku pojedinu građevinsku investiciju i njih transparentno predložiti javnosti,
- Pripremiti i izraditi plan eksploatacije obalnog pojasa i vodenih površina za privredne, sportske i rekreativne svrhe,
- Pripremiti i izraditi plan izgradnje i sanacije sidrišta različitih kategorija na seoskom području grada,
- Organizirati i provesti edukaciju poduzetnika i potencijalnih poduzetnika uključenih u lokalni i regionalni riječni promet o održivoj zaštiti okoliša i prirode, uključujući rijeke, jezera i močvare
- Stalno informirati javnost o vrijednostima i potrebi stalne zaštite obale, slivnog područja i vodenih površina seoskog područja Grada Siska,
- Osnajiti sustav motrenja obale, riječnih tokova i ostalih vodenih površina
- Inicirati i financijski poduprijeti podizanje kvalitete usluge u rukavcima, sidrištima, plažama i sl., u skladu sa zaštitom okoliša i prirode,
- Podržati sve oblike razvoja nautičkog turizma koji su usklađeni s postojećim zakonima i propisima, uz stalnu brigu o zaštiti okoliša i prirode.

▲ Cigle i put, Gušće

▲ Put u polje, Gušće

Rok provedbe:

Stalno, uz obvezu izrade programa, studija i ishoda potrebnih dozvola u sklopu pripreme proračunske linije za svaku godinu.

Izvor sredstava:

Proračun Grada Siska, investitori, resorna ministarstva, Sisačko-moslavačka županija, fondovi, banke, donatori

Mjera 2.1.5. - Održavati i razvijati kvalitetnu distribuciju energenata na seoskom području Grada Siska**Ciljna skupina:**

Stanovništvo seoskog područja Grada Siska, povremeni posjetitelji, susjedne JLS, Sisačko-moslavačka županija i šira regija

Provedbena tijela:

Grad Sisak, tvrtke za proizvodnju i distribuciju energenata, koncesionari

Opis mjere:

S obzirom na već poznato povećanje broja potrošača na području seoskog područja Grada Siska u ljetnim mjesecima, opskrba energentima mora se osigurati i prilagoditi posebnim uvjetima. To iziskuje stalno održavanje i modernizaciju isporuke pitke vode, struje, plina i drugih energenata.

Preporučene mjere:

- Aktivno sudjelovati u projektima održavanja, sanacije i izgradnje energetske postrojenja, cjevovoda i ostalih komponenti u skladu s ovlastima grada,
- Maksimalno olakšati HEP-u izmjenu i postavljanje podzemnih kabela, trasiranje i realizaciju planiranih distributivnih koridora i postavljanje potrebnih trafostanica određene snage,

- Uspostaviti partnerski odnos na vodoravnoj i okomitoj razini, u sklopu mogućih projekata od zajedničkog interesa,
- Ovu mjeru u potpunosti povezati s mjerom energetske učinkovitosti,
- U suradnji sa strukom, pripremiti i izraditi plan plinoopskrbnog sustava cijelog ciljnog područja grada i razraditi izvedbeni dio po fazama, a sukladno iskazanom interesu
- Na partnerskom odnosu pripremati projektnu dokumentaciju i aktivno djelovati na izgradnji potrebnih i definiranih cjevovoda,
- Stalno obnavljati, sanirati i modernizirati postojeće vodoopskrbne sustave (izmjena cijevi zbog premalog promjera ili neodgovarajućeg materijala, postavljanje vodospremnika u zemlju i (ili) na određenu visinu, uključivanje novih grana cjevovoda ovisno o potrebama i sl.),
- Redovito informirati javnost o planiranim aktivnostima.
- Sve aktivnosti uskladiti s PPUG, planom investicija kompetentnih distributivnih tvrtki za sljedeće razdoblje i ekološkim uvjetima.

Rok provedbe:

Stalno, uz obvezu izrade planova i programa u sklopu pripreme proračunske linije za svaku godinu. Plinovod u ovom i sljedećem srednjoročnom razdoblju.

Izvor sredstava:

Proračun resornih distributera i investitora, proračun Grada Siska, resorna ministarstva, Sisačko-moslavačka županija, fondovi, banke, donatori

Mjera 2.1.6. - Održivo upravljanje okolišem

Ciljna skupina:

Stanovništvo seoskog područja Grada Siska, povremeni posjetitelji, susjedne JLS, Sisačko-moslavačka županija i šira regija

Provedbena tijela:

Grad Sisak, Sisačko-moslavačka županija, resorna ministarstva, ustanove, nevladine udruge, stručne službe, konzultanti, razvojna agencija

Opis mjere:

Potrebno je istaknuti da se okoliš, zaštita okoliša, upravljanje okolišem i održivi razvoj ne mogu promatrati izdvojeno iz šireg društveno-gospodarskog konteksta. Kao rezultat provođenja najvećeg broja mjera (na različitim razinama vlasti), u pravilu se javljaju višeznačni učinci, od kojih se samo neki mogu označiti kao željeni, dok složenost društvenog sustava rezultira prenošenjem učinka i u druga područja, pri čemu se često mogu javiti i sukobi ciljeva. Na području zaštite okoliša ovakvi sukobi su više pravilo nego iznimka, pri čemu se s jedne strane nalaze interesi gospodarstvenika i investitora, a s druge strane ekološki osviješteni pojedinci ili udruge, koji u pravilu bilo kakvu intervenciju u prostor doživljavaju kao neželjenu, nauštrb budućih generacija i s dugoročnim negativnim učinkom. Uloga lokalne zajednice je dvojaka s obzirom da želi povećati blagostanje i standard svojih građana temeljem ekološki osviještenih projekata.

Nije sporno da su ove „suprotstavljene“ strane svaka na svoj način u pravu. Postavlja se pitanje kako je moguće ostvariti konsenzus oko ključnih pitanja i pomiriti ove naizgled suprotstavljene ciljeve. Upravo u tom području otvara se prostor za održivi razvoj i upravljanje okolišem. Na taj način, uz prethodno gospodarsko vrednovanje prirodnih resursa, utvrđivanje potencijalnih problema, kvalitetnu analizu izravnih i neizravnih troškova i koristi, mogu se postaviti temelji za definiranje politike koja će voditi računa kako o blagostanju tekućih, tako i budućih generacija.

Ovdje je potrebno istaknuti razliku između rasta i razvoja, te naglasiti važnost povećanja dodane vrijednosti. Rast, kao kvantitativni fenomen, ne označava nužno i porast kvalitete. Npr., ako bi postavljeni cilj bio povećanje smještajnih kapaciteta na seoskom području Grada Siska za 20%, nalazimo se u području rasta.

▲ Skela u Mužilovčici

Vjerojatni ishod ovakve situacije bi bio porast prihoda od turizma. S druge strane, podizanje standarda u postojećim turističkim kapacitetima bi također vjerojatno povećalo prihode. Promatrajući posljedice ovih različitih politika u kontekstu utjecaja i pritisaka na okoliš, nije potrebno dodatno argumentirati zašto je druga politika poželjnija. Pitanje je bi li se kao rezultat provođenja prve politike javili dodatni troškovi u vidu potrebnih novih investicija u komunalnu i ostalu infrastrukturu, koji bi snizili neto monetarnu dobit. I jedna i druga politika podrazumijevaju dodatno investiranje i ulaganje, obje ostvaruju rast prihoda, ali već izravni učinci nedvojbeno ukazuju na prednosti jedne u odnosu na drugu. Analizom te prema troškovima, npr., gubitku potencijalnog izvora prihoda od turističkih posjeta zaštićenom ekološkom području prenamijenjenom u građevinsko, pri čemu u model uključujemo i neizravne troškove i koristi, primjerenije se vrednuju pojedine politike.

Preporučene mjere:

- Zahtijevati izradu studije utjecaja na okoliš za sve aktivnosti na području seoskog područja Grada Siska, a za koje postoji potencijalna ili oportunitetna opasnost u smislu narušavanja ekološke ravnoteže ili zagađenja,
- Potencirati korištenje obnovljivih izvora energije,
- Provoditi mjere zaštite zraka na području grada,
- Provoditi mjere zaštite voda, uključujući i rijeke na području grada,
- Uskladiti ovu mjeru s mjerom upravljanja rizicima,
- Vrednovati prirodne resurse grada u skladu sa Zakonom o zaštiti prirode i okoliša,

Sukladno PP Siska i smjernicama za planiranje i uređenje prostora zaštitnog područja:

- Stalno čuvati prirodne, kulturne, povijesne i tradicijske vrijednosti predmetnog i zaštićenog krajolika,
- Osigurati provedbu mjera zaštite okoliša u cjelini, a osobito resursa pitke vode,
- Planirati cjelovito uređenje i zaštitu na osnovi kriterija očuvanja prirodnih vrijednosti i cjelovitosti pojedinih pedoloških i morfoloških cjelina,

▲ Lopoči, Lonjsko polje

- Sanirati vrijedna i ugrožena područja prirodne, kulturne i povijesne baštine,
- Očuvati nenaseljene čestice s prirodnim i kultiviranim krajolikom prvenstveno u funkciji dopuštenih poljoprivrednih djelatnosti, rekreacijskog korištenja, organiziranog posjećivanja i istraživanja, bez planiranja građevinskih područja,
- Očuvati prirodne riječne obale i vodene tokove, te poticati prirodnu obnovu šuma i druge autohtone vegetacije,
- Ograničiti gradnju u neizgrađenom dijelu postojećih građevinskih područja naselja i izdvojenih građevinskih područja (izvan naselja) uz riječnu obalu i ušća vodotoka osim za funkcije neposredno povezane uz gospodarenje vodama i sl.,
- Ograničiti gradnju proizvodnih i energetskih građevina radi zaštite i očuvanja prostornih vrijednosti,
- Uvjetovati razvitak prometne i komunalne infrastrukture zaštitom i očuvanjem vrijednosti krajolika,
- Planirati građevine stambene, poslovne i druge namjene tako da namjenom, položajem, veličinom i oblikom poštuju zaštićene prostorne vrijednosti i obilježja,
- Sanirati postojeća napuštena eksploatacijska polja mineralnih sirovina i industrijska područja, prvenstveno pejzažnom kultivacijom i planiranjem ugostiteljsko-turističke i sportsko-rekreacijske namjene.

Rok provedbe:

Stalno, tijekom cijelog srednjoročnog razdoblja.

Izvor sredstava:

Proračun Grada Siska, resorna ministarstva, Sisačko-moslavačka županija, investitori, fondovi, banke, donatori

Mjera 2.1.7. - Sanacija, održavanje i proširenje mjesnih groblja te pratećih objekata i površina

Ciljna skupina:

Stanovništvo seoskog područja Grada Siska, povremeni posjetitelji, susjedne JLS, Sisačko-moslavačka županija i šira regija

Provedbena tijela:

Seosko područje Grada Siska, Sisačko-moslavačka županija, resorna ministarstva, ustanove, nevladine udruge, stručne službe, konzultanti, razvojna agencija

Opis mjere:

Kultura življenja u europskim okvirima, a kojima pripada i seosko područje Grada Siska, podrazumijeva i posebno poštovanje prema pokojnima, a sve u sklopu vjerskog i duhovnog opredjeljenja pojedinca i društva u cjelini. Većina naselja u sklopu Grada Siska ima uređena groblja i o njima zajednica brine pažnjom dobrog gospodarara. Vrlo često mjesna groblja prate i određeni sakralni objekti, međutim zabilježeni su i slučajevi nemara prema određenim simbolima nekih događanja iz prošlosti, a iz različitih pobuda. Naime, tijekom Domovinskog rata, određena događanja su bila van kontrole i utjecaja lokalne - mjesne vlasti što je stvorilo određene štetne posljedice. Tu se prvenstveno misli na grobnice, spomenike, mrtvačnice, kapele, crkve i sl. Također, to je, nažalost, bilo i razdoblje ubrzanog i vanplanskog popunjavanja zemljišta predviđenih za mjesna groblja, što je u pojedinim slučajevima dovelo do problema.

Preporučene mjere:

- Sukladno mogućnostima i potrebama lokalne zajednice, izvršiti sanaciju ovih objekata,
- Stalno održavati mjesna groblja i planski gospodariti njima,
- Podignuti infrastrukturnu podršku ciljanim objektima na zadovoljavajuću razinu,
- Tehničkim i financijskim potporama zadržati i osnažiti tradicionalne vjerske, duhovne i svjetovne običaje vezane za pokojne,
- Restaurirati i vrednovati postojeće i potencijalne kulturne, sakralne i vjerske vrijednosti seoskog područja Grada Siska,
- Održivo i uravnoteženo skrbiti o mjesnim grobljima i pratećim objektima u svim oblicima i bez obzira na vjersku i nacionalnu pripadnost pokojnika.

Rok provedbe:

Stalno, tijekom cijelog srednjoročnog razdoblja.

Izvor sredstava:

Proračun Grada Siska, vjerske zajednice, resorna ministarstva, Sisačko-moslavačka županija, investitori, fondovi, banke, donatori

PRIORITET 2.2. - Pozitivna korelacija poljoprivrede, turizma, obrtništva, malog i srednjeg poduzetništva

Kao što je već u nekoliko navrata naglašeno, seosko područje Grada Siska je poljoprivredno orijentirana sredina, ali i sve naglašenije i traženije turističko odredište, vrlo primamljivo europskom gostu srednje klase koji želi adekvatnu vrijednost usluge za uplaćeni novac. To podrazumijeva smještaj, prehranu i određene usluge koje spadaju u turističku ponudu. Takav pristup zahtijeva stalnu povezanost gore navedenih sektora gospodarstva, te ih seosko područje Grada Siska prepoznaje i kroz određene programe potpore. Nastavno na ciljeve, prioritete i mjere Regionalnog operativnog programa Sisačko-moslavačke županije, te kritična strateška pitanja županijske poljoprivredne strategije, ali i Strategije razvoja turizma SMŽ, potrebno je, u ovom Strateškom planu razvoja seoskog područja Grada Siska, osvrnuti se i na zadrugarstvo odnosno poduzetništvo.

Zadrugarstvo, kako na području Republike Hrvatske, tako i na području Sisačko-moslavačke županije, pa i seoskom području Grada Siska ima tradiciju koja je imala različite razvojne faze, a i ostavila dubok trag u današnjem shvaćanju. Naime, i danas pojedine zadruge pokušavaju zadržati izvorni pristup organiziranja i poslovanja. Zadruga je dobrovoljno udruženje zadrugara (najmanje tri), a osniva se Ugovorom o osnivanju, te ima svojstvo pravne osobe i upisuje se u sudski registar. Svaki član sudjeluje neposredno i zajedničkim poslovanjem po načelu uzajamne pomoći unapređuje i zaštićuje svoj gospodarski i drugi profesionalni interes, u cilju ostvarenja svoje osobne i zajedničke dobiti zadrugara u skladu sa zakonom i pravilima zadruge. Zadruga se osniva radi ostvarivanja osobne i zajedničke koristi i (ili) dobiti zadrugara (repromaterijal, prodaja, prerada, dorada, uslužna djelatnost, računovodstvo, knjigovodstvo, transport, opći razvoj seljačkih gospodarstava i sl.). Seljačko gospodarstvo poduzetničkog tipa nezamjenjiv je temelj razvitka poljoprivrede ovog kraja. Seljačka gospodarstva, međutim, ne mogu ostati izolirani gospodarski subjekti. Zato se ona, svugdje u razvijenom svijetu, a to mora vrijediti i za seosko područje Grada Siska, udružuju u dva tipa udruženja. Kada žele unaprijediti proizvodnju na gospodarstvu, seljaci i ostali poduzetnici ili potencijalni poduzetnici se udružuju u zadruge. One su poslovne tvrtke. Kada žele ostvariti svoje šire interese, osnivaju interesne, profesionalne i sindikalne udruge koje nisu gospodarski subjekti. To je danas jasno i razumljivo, jer je donesen i Zakon o udrugama, koji je stupio na snagu u srpnju 1997. Dakle, nema suprotstavljanja između zadruge i udruge, jer i jedna i druga su neposredni oblik organiziranja. Zadruga je udruženje, ali i pravno-gospodarski subjekt dok je udruga samo udruženje i ne može se baviti klasičnim poslovanjem. Zadruga kao oblik udruživanja nudi najveću stabilnost i sigurnost proizvođaču. Uloga zadruge je prijem i osiguranje plasmana proizvoda poljoprivrednog proizvođača. To će se najlakše osigurati ako zadruga može za više proizvođača organizirati preradu njihove sirovine, odnosno proizvodnju gotovog proizvoda ili barem poluproizvoda. Time bi se ublažio sezonski pritisak na tržište, ujednačile bi se cijene tijekom godine i stabilizirala ponuda i potražnja. Povećao bi se, uz cijenu i obrt kapitala koji sadašnju poljoprivrednu proizvodnju praktično uništava.

Proizvođač, poduzetnik i (ili) potencijalni poduzetnik se udružuje u zadruhu radi tržišta. Kako bi došao do tržišta, on mora investirati u doradu, preradu, hladnjače, trgovačku infrastrukturu, a to ne može uspješno uraditi svako seljačko gospodarstvo ponaosob. To je osnovni razlog da se grade zadružne vinarije, mljekare, hladnjače i sl. Zadrugar je, u smislu Zakona o zadruham, fizička osoba koja u cijelosti ili djelomično posluje putem zadruge, tj. ona osoba koja putem zadruge prodaje svoje proizvode, odnosno usluge, nabavlja proizvode ili koristi usluge potrebne za obavljanje svoje djelatnosti, ili na drugi način neposredno sudjeluje u ostvarivanju ciljeva radi kojih je zadruga osnovana.

Poljoprivredna proizvodnja je djelatnost s malim obrtom kapitala koji je definiran vrstom proizvodnje, prirodnim ciklusima, te visokim rizikom utjecaja klimatskih prilika na proizvodnju. Glavnina poljoprivrednih površina je u privatnom vlasništvu, ali su to većinom manje parcele, s nepotpuno riješenim imovinsko-pravnim odnosima i udaljene jedna od druge što izaziva ekonomsku neopravdanost mehanizacije, te je nužno udruživanje poljoprivrednika i okrupnjavanje proizvodnih površina. Nakon potpunog sređivanja imovinsko-pravnih odnosa, potrebno je uskladiti plan korištenja poljoprivrednog zemljišta kojim treba stimulirati opredjeljivanje poljoprivrednih poduzetnika na ekološku robnu proizvodnju tradicionalnih proizvoda i ljekovitog bilja. S obzirom na očuvanost temeljnog resursa (poljoprivrednog zemljišta), na seoskom području grada moguće je organizirati ekološku proizvodnju mnogih poljoprivrednih proizvoda (mesa, mlijeka, sjemenskog krumpira, meda, povrća i ljekovitog bilja). Kako ovakvi proizvodi postižu veću cijenu na tržištu, ova proizvodnja se isplati i na manjim posjedima, odnosno manjim parcelama.

Ovim Strateškim planom razvoja razrađeni su i pravci razvoja poljoprivredne proizvodnje na seoskom području Grada Siska, a koji vrlo lako mogu opravdati svoju kvalitetu i odabir kroz zadrugarstvo:

- a) Povećanje poljoprivredne proizvodnje s aspekta povećanja broja poljoprivrednih subjekata i okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta, te povećanje zaposlenosti u poljoprivrednoj djelatnosti;
- b) Unapređenje tržišta poljoprivrednih proizvoda;
- c) Promoviranje više funkcionalne poljoprivredne proizvodnje putem potpora stvaranju dodatnih izvora prihoda na seoskim područjima, programima seoskog poduzetništva, potpora programi-

ma očuvanja biološke različitosti, potpora proizvodnim programima ekološke poljoprivrede, odnosno proizvodnje s većim stupnjem zaštite okoliša, te potpora očuvanja krajobraznih vrijednosti seoskih područja u cilju očuvanja regionalnog identiteta i razvitka turizma na seoskim područjima.

Pregled modela odnosno projektnih ideja koje u potpunosti uključuju sektor poljoprivrede tijekom uzgoja, poduzetništva u tijeku prerade i (ili) dorade te sektor turizma prilikom plasmana:

FARMA MLIJEČNIH KRAVA

Proizvodnja mlijeka organizirat će se u okviru obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva. Modelom je planirana prvenstveno proizvodnja mlijeka. Takvu proizvodnju omogućuje pasmina Holstein Friesien, čiji je proizvodni kapacitet i preko 10.000 l. Takva mliječnost zahtijeva posebnu pažnju kod bilanciranja obroka.

PROIZVODNJA MESA U PAŠNOM SUSTAVU (KRAVA-TELE)

Tehnologija uzgoja goveda za meso može biti hrvatska šansa za izvoz. Europa se orijentirala na visokoproduktivna mliječna goveda i veliki broj grla po ha. Europa postaje zasićena mlijekom i mliječnim proizvodima, ali joj nedostaje kvalitetnog junećeg mesa. Mliječna goveda nemaju kvalitetu mesa koju traži EU kupac velike platežne moći. Nenapučenost stokom je hrvatska komparativna prednost koju je moguće relativno brzo iskoristiti.

VOĆARSTVO I MOGUĆNOST ORGANIZIRANJA VOĆARSKE PROIZVODNJE NA PODRUČJU GRADA SSKA

Voćarstvo je trenutačno zastupljeno s 4 kulture koje evidentira DZS (Državni zavod za statistiku). Podaci iz statističkog ljetopisa i popisa poljoprivrede su različiti, no govorimo o mogućnosti uzgoja provjerenih kultura.

Državnim operativnim programom podizanja višegodišnjih nasada, omogućuje se korisnicima podizanje voćnjaka po povoljnijim kreditnim uvjetima (10 godina otplate + 2 do 3 godine počeka i 4% kamate), uz državna jamstva (50% država, 50% na novi nasad). Omogućuje se također povrat kapitalnih ulaganja za nasad, potrebnu mehanizaciju i druge investicije u poljoprivredu.

PROIZVODNJA JAGODA

Jagoda je grmolika, zeljasta i višegodišnja biljka. Prve godine nakon jesenje sadnje daje najkvalitetniji prirod plodova i najviše mladih sadnica. U drugoj godini slabi vegetativni rast, a prirod plodova je maksimalan, ali nešto slabije kakvoće. Idućih godina generativni i vegetativni prirod postupno slabe, pa je najbolje nakon dvije do tri godine zasaditi novi jagodnjak. Korijen je jagode vlasast. Glavna mu je masa u sloju tla do 25 cm dubine. Rast jagode počinje u proljeće s temperaturom od +5° C, a 14 do 20 dana nakon listanja u travnju počinje cvatnja i traje 10 do 25 dana, što ovisi o sorti i vremenskim prilikama. Otprilike mjesec dana nakon cvatnje počinje berba, koja traje, ovisno o sorti i vremenu, jedan do tri tjedna.

PROIZVODNJA KUPINA

Kupina je višegodišnja biljka. Divlja kupina u prirodi raste slobodno, najčešće uz puteve i staze, prilično je raširena kao samonikla, daje vrlo ukusne plodove različite veličine i vrijednosti. Razmnožava se reznicama. Kupina je kultura koju svake godine treba rezati u zimskom razdoblju a postoji mogućnost skraćivanja izboja tijekom vegetacije odnosno tijekom ljeta. Kupina može uspijevati u širem klimatskom području. Podnosi vrlo niske temperature, ako je golomrazica čak od -10 do -17° C ovisno o dužini trajanja niskih temperatu-

ra, dok pod snježnim pokrivačem može izdržati do -25°C . Za podizanje nasada kupina, poželjni su topli i umjereno topli položaji. Plemenite odlike kupina i odlike bez bodlji znatno su osjetljivije na niske temperature od divlje kupine. Temperaturna kolebanja u ranom proljeću od $+6$ do -7°C , mogu nanijeti velike štete i znatno smanjiti urod. Prilično je otporna na bolesti i štetočine. Kupina je heliofit, traži puno svjetla i sunčanih dana. Za uspješan uzgoj kupina potrebno je najmanje 800 mm oborina godišnje, od toga 400 mm tijekom vegetacije. Ne podnosi suhe i olujne vjetrove.

PROIZVODNJA ŠLJIVA - USPOREDBA INTENZIVNOG I EKSTENZIVNOG UZGOJA

Šljiva se može uzgajati na tradicionalan način s većom uzgojnom površinom po biljci i manjim brojem sadnica po jedinici površine. Takva šljiva je visoka i bere se potpuno zrela, trešnjom (trešenjem stabla) čime se oštećuje proizvod. Proizvodi su izudarani i pogodni samo za preradu.

Alternativa tradicionalnom uzgoju je konzumna šljiva prilagođena lakšem branju za proizvodnju prvoklasnog proizvoda za konzumiranje, a ne za preradu. Takva šljiva zahtijeva veću investiciju, jer je potrebna armatura, prvenstveno zbog protugradne zaštite, a koristi se i za formiranje stabla. Investicija je veća, jer se radi o većem broju sadnica i armaturi. Zbog veće vrijednosti investicije ova proizvodnja nosi i veći rizik, pa je stoga i potrebna protugradna zaštita. Ovakva proizvodnja je čvršće vezana za tržište, teže je organizirati „slučajno tržište“ stihijske prodaje, jer je zbog više vrijednosti investicije proizvod potrebno prodati po višoj cijeni što uvjetuje unaprijed ugovoreno tržište. Također, veći su troškovi berbe i ambalaže.

Između ova dva načina uzgoja velika je razlika u vrijednosti investicije, ali i prodajnoj cijeni proizvoda.

PROIZVODNJA VOĆNIH RAKIJA

Tradicionalni proizvod područja koji ima tržišnu šansu, ali nema standardiziranu kvalitetu niti mogućnost kontinuiranog snabdijevanja kupca je rakija, pretežno šljivovica ali s mogućnošću usvajanja i drugih voćnih vrsta. Ovaj proizvod je tradicionalno prisutan u svakoj kući, stoga i neujednačene kvalitete i nepoznatih količina.

Mogućnosti prodaje ovog proizvoda su neograničene ako se proizvod unificira. Za unificirani proizvod potrebno je posvetiti pažnju:

- a) podizanju plantažnih voćnjaka
- b) izgradnji proizvodnog pogona
- c) izboru ambalaže i načina prodaje

PRERADA I DORADA VOĆA

Za preradu se upotrebljava svježe voće, bez znakova truljenja i plijesni kao i gotova pulpa raznog voća. Prilikom berbe i stavljanja voća u gajbe potrebno je odmah izvršiti kvalitativnu kontrolu te odstraniti nezrele, trule ili pljesnive plodove. U nekim tipovima većih preradbenih pogona prerada izgleda ovako: voće se iz gajbi istresa u bazen stroja za pranje gdje se uz intenzivno barbotiranje vode obavlja prvo pranje, a na izlaznom transporteru se pomoću tuševa obavlja konačno pranje.

Plodovi iz stroja za pranje padaju preko kanala na radni stol, gdje se plodovi ručno obrađuju. Oprani plodovi se na radnom stolu režu na polovice, čiste, te tako obrađeni stavljaju na transporter do dezintegratora. Dezintegrirana voćna masa s gornje strane ulazi u blanšer. Plodovi se u blanšeru zagrijavaju na temperaturu pasiranja cca 90°C . Ovako dobivena zagrijana pulpa se pasira u uređaju kroz sito perforacije 1,2 mm. Dobivena pasirana pulpa sakuplja se u mobilnom bazenu, a otpad - kožice i preostale sjemenke izlaze na poklopcu pasirke. Volumetrijskom crpkom ili vakuumski, moguć je transport pulpe u vakuum kuhač gdje

se vakuumom obavlja kuhanje uz intenzivno miješanje do potrebne suhe tvari. Nakon obavljenog kuhanja, kuhač se devakuumira. U vakuum spremniku podignemo vakuum pomoću kojeg se koncentrat prebaci iz kuhača u vakuum spremnik. Punjenje se vrši u poluautomatskoj dozir punilici. Nakon punjenja staklenke se zatvaraju poklopcem s navojem (eng. twist-off). Nakon zatvaranja, staklenke se pasteriziraju u pasterizatoru gdje se proizvod i ambalaža kroz pet sekcija pasteriziraju, ohlade i osuše. Ovako pasterizirane i osušene staklenke se etiketiraju, stavljaju u kartonsku ambalažu, umataju u termoskupljajuću foliju, toplinski tretiraju u paket, slažu na paletu i odvođe u skladište do otpreme.

PROIZVODNJA POVRĆA ZA SUŠENJE

Proizvodnju povrća za sušenje, ako se radi o vrstama i optimalnim količinama, treba organizirati tako, da se nakon izbora parcela obavi pravovremena sjetva. Sjetva je vrlo zahtjevan posao, međutim, ako je napravljena odgovarajuća priprema, ona je najčešće gotova za dan, najviše dva dana. Zato se preporučuje da svaki proizvođač, prema svojim mogućnostima sije više od jedne vrste povrća. Naime, kada bi se sijale ove vrste: mrkva, pastirnjak, peršin i crveni luk, na površinama od po 1 ha, to bi bilo bolje nego sijati jednu vrstu na površini od 4 ha. Razlog je u činjenici što se tehnološki zahtjevi po ovim kulturama međusobno ne poklapaju. To se kosi s mogućom specijalizacijom proizvodnje. Ipak, proizvođaču ili obiteljskom gospodarstvu, radi razlike u vremenu dolaska tehnološke zriobe pojedinih vrsta za berbu, odnosno vađenja, ostaje za korištan rad puno više radnih sati, nego da je sijao jednu od ovih povrtnih vrsta.

SUŠARA ZA POVRĆE

Glavni potrošač sušenog povrća u Hrvatskoj je Prehrambena industrija Podravka, koja za podmirenje vlastitih potreba, za proizvodnju juha i Vegete, mora uvoziti gotovo sve. Prema pokazateljima, iz Strategije razvoja Hrvatske za 21. stoljeće, navodi se podatak da samo Podravka godišnje uvozi sušenog povrća u vrijednosti od 20.000.000 USD. Osim toga nije samo Podravka potrošač ovoga proizvoda. Prilično se sušenog povrća prodaje u trgovačkoj mreži, za potrošnju u domaćinstvima ili u industriji drugih prehrambenih proizvoda. U Hrvatskoj je jedini proizvođač sušenog povrća Sušionica povrća i voća Vrpolje, čija je vrijednost proizvodnje, u optimalnim uvjetima 17.000.000 HRK. Za pokriće potreba Podravke i trgovine sušenim povrćem, Hrvatska bi trebala izgraditi još desetak kapaciteta jednakih onome u Vrpolju. Podravka surađuje sa sušionicom u Vrpolju i vrlo je zadovoljna kakvoćom sušenog povrća.

PROIZVODNJA POVRĆA U PLASTENIKU

Predmet modela je nabava plastenika za uzgoj rasada i vansezonskog povrća, poljoprivredne mehanizacije i opreme te sustava za navodnjavanje. Proizvodnja se odvija na 15 ha zemljišta - model više proizvođača u sustavu udruživanja.

PROIZVODNJA SUPSTRATA ZA BUKOVAČE

Korištenje sekundarnih sirovina u budućnosti se neće smatrati uštedom u proizvodnom procesu već uštedom u trošku neškodljivog zbrinjavanja. Pitanje je dakle, hoćemo li sekundarne prirodne materijale koristiti u drugim procesima ili plaćati uništavanje? Govorimo o velikim količinama slame koja svake godine gori (vrlo malo se koristi za stočna ležišta), a moguće ju je iskoristiti u prirodnoj pretvorbi u hranjivo. Osnovna sirovina za proizvodnju gljivarskog supstrata je pšenična slama.

PROIZVODNJA ŠAMPINJONA

Proizvodnja šampinjona je ciklička cjelogodišnja proizvodnja kod koje je važno kontinuirano snabdijevanje kupca proizvodom. To se ostvaruje proizvodnjom u više odvojenih jedinica ili povezivanjem s ostalim proizvođačima.

▲ Uzgoj šampinjona - Krešo Bočina, Žabno

PROIZVODNJA BIO-KOMPOSTA

Poljoprivreda, iako zahtijeva suvremeno poslovanje i uporabu različitih industrijskih proizvoda, zasniva se na ekološkim principima, pri čemu je najznačajnije pronalaženje rješenja za proizvodnju hrane koja ne oštećuje prirodne eko-sustave. Organsko-biološka poljoprivredna proizvodnja, osim što je trend u EU poljoprivredi, bitna je za razvoj naših obiteljskih gospodarstava, naročito proizvođača ekoloških proizvoda.

Osnovni materijali za proizvodnju bio-komposta su ostaci klasične biljne i stočarske proizvodnje (slama, stajnjak svih vrsta stoke, ostaci nakon komercijalne proizvodnje gljiva i prerade voća i povrća i sl.). Na osnovi obavljenih dosadašnjih tržišnih i proizvodnih istraživanja u RH, utvrđena je stvarna potreba od 15.000 t bio-komposta/god. uz predvidivi godišnji porast količina od cca 30%.

PROIZVODNJA BIO PLINA

Različite organske tvari dodajemo u fermentacijski spremnik u kojem uslijed nedostatka svjetlosti i zraka pri temperaturi od 35-40 °C dolazi do međusobnog djelovanja različitih mikroorganizama, te stvaranja bio-plina. Bakterije koje stvaraju bio-plin svugdje su prisutne. Da bi se bakterije dobro iskoristile potrebno je temeljito miješanje sadržaja (optimalno je stalno miješanje). Moguće je stalno dodavanje novog supstrata. Pri nižim temperaturama proces stvaranja plinova je usporen, pa je spremnik potrebno zagrijavati pošto u ovom procesu ne dolazi do stvaranja topline.

Mješavina plinova sastoji se uglavnom od metana i ugljičnog dioksida. Svojstvo plina da gori iskorištavamo tako da plin dodajemo kao pogonsko gorivo. Učinak koji se postiže sagorijevanjem pretvaramo generatorom u električnu energiju. Toplina koja nastaje iskorištava se za zagrijavanje fermentacijskog spremnika

kao i za zagrijavanje štala ili sušara žitarica. Krute tvari kao silaža ili ostaci žitarica također se mogu dodavati. Tekuće stanje sadržaja spremnika održava se pomoću preljeva koji održava uvijek jednaku razinu. Kada se dodaje novi supstrat dolazi do prelijevanja istrošenog dijela preko preljeva u spremnik za skladištenje.

Projektima, odnosno navedenim modelima su definirane i mogućnosti razvoja poljoprivredne proizvodnje koja se temelji na prirodnim resursima, uvažavajući postojeće pedološke i klimatske uvjete, uz obveznu promjenu proizvodnog sastava koju valja obaviti postupno prema potrebama tržišta i normama racionalnog gospodarenja.

Naravno da se na seoskom području Grada Siska već provodi većina navedenih modela, međutim potrebno je ukazati na velike potencijale ciljnog područja za proizvodnju prema predloženim primjerima, kao i ono što je najbitnije, a to je stvarno tržište koje treba upravo te proizvode. Ima i drugih uzgojnih linija, te preradbenih kapaciteta za preradu i doradu koji ovom prilikom nisu niti spomenuti, ali upravo se i želi na ovakav način inicirati ideja kod potencijalnog lokalnog poduzetnika da razvija svijest o zajedničkom ulaganju i pozitivnoj korelaciji poljoprivrede, turizma i malog poduzetništva.

U okvirima agrarne politike koju stvara državni aparat, nastavljaju se tranzicijski procesi, i oni će sigurno poticati raslojavanje obiteljskih gospodarstava po veličini i specijalnosti, u potrazi za optimalnim korištenjem kapaciteta i radne snage. Ponovo treba naglasiti da je obiteljsko gospodarstvo jedini ispravan smjer razvoja naše poljoprivrede. S obzirom da kasnimo za europskom poljoprivredom, optimalizaciju u gospodarenju treba ubrzati stimuliranjem razvoja marketinške koncepcije, odnosno u obiteljskom gospodarstvu upravljati proizvodnjom na način da je poznata vrsta, količina, kvaliteta, ambalaža, cijena artikala i put do potrošača. To mogu učiniti sposobni organizatori proizvodnje (vlasnici vitalnih obiteljskih gospodarstava i poduzetnici zakupnici), koje treba stimulirati u višegodišnjem zakupu zemljišta, a kreditnom politikom i poticajnim mjerama stimulirati izmjenu proizvodnog sastava. Manja, vitalna obiteljska gospodarstva potrebno je udruživanjem uključiti u marketinški koncept poljoprivrede.

Planska potreba udruživanja na seoskom području grada javlja se radi:

- ekonomske uporabe sredstava za rad - ovdje treba tražiti unutarnje rezerve udruženih gospodarstava koja za mali posjed imaju zaleđena sredstva u kapacitetima (traktor i priključci) koji mogu obrađivati peterostruku površinu, a nemaju kapacitete za doradu, preradu i prijevoz do tržišta. Samo oni koji se udruže moći će kvalitetno planirati sastav proizvodnje, izraditi poslovne planove i ostale pojedinosti nužne za racionalno gospodarenje.
- zajedničkog nastupa na tržištu - mali posjednici, gledano pojedinačno, imaju u ponudi vrlo malu količinu proizvoda, zbog čega nisu u mogućnosti efikasno nastupiti na tržištu poljoprivrednih proizvoda. Ako se udruži njih više, postaju značajniji po količini proizvoda, postaju dobavljač koji je stalno nazočan s određenom skupinom proizvoda, smanjuju troškove prodaje, te postaju poduzetnički subjekt koji pozitivne učinke mora polučiti i na tržištu reprodukcije materijala.
- izgradnje doradbenih i preradbenih kapaciteta - obiteljska gospodarstva su bila sirovinska osnova za mnoge pogone prehrambene industrije, koja se prema njima odnosila monopolistički zbog posjedovanja kapaciteta za doradu, preradu i skladištenje. U novim prilikama pretvorbe, ponovo će biti pokušaja uvođenja monopola, no udruženi poljoprivrednici će se tome lakše oduprijeti izgradnjom vlastitih učinkovitih kapaciteta.
- štedno-kreditnih poslova - u vremenu nedostatka kapitala na tržištu, odnosno u vremenu nedostatne kreditne sposobnosti pojedinca, udruženi poljoprivrednici imaju veće šanse dobiti kreditna sredstva.
- primjene suvremenih dostignuća u agrotehnici

Zahtijevana kvaliteta proizvoda, tržište poljoprivrednih proizvoda i otkup su definitivno gorući problem seoskog područja Grada Siska i ciljne mikroregije, kada je u pitanju poljoprivredna djelatnost, te ga svaka-

ko treba organizirati, a to zahtijeva značajna obrtna sredstva, skladišni prostor, dobru ekipiranost, osiguran transport i sve drugo što ukazuje na potrebu udruživanja sredstava i rada u cilju osnivanja pravnih subjekata /zadruga/ kako bi se stvorili uvjeti za kvalitetan promet roba u oba smjera. Istina, u posljednje vrijeme osjećaju se bitni pomaci u organizaciji i otkupu, te stvaranje gospodarskog usmjerenja u proizvodnji i otkupu mlijeka, i početna inicijativa za preradu mlijeka (sir). Važno je da početni učinci zadrže vitalnost i pretvore se u čvrste i stabilne nositelje na koje se može računati u svako vrijeme.

▲ Skordik, poljoprivredna mehanizacija, Žabno

Bitno je napomenuti kvalitetu i važnost udruživanja uz poštivanje zakona i propisa, naime - osim što zadruge organiziraju otkup i reguliraju tržište, mogu biti od velikog interesa za zadrugare i ostale poduzetnike pružajući razne usluge (skladištenje, knjigovodstvo, edukativni programi, transport i sl.), te one potiču zapošljavanje i samozapošljavanje, pa je stoga važno:

- Unaprijediti i osnažiti lokalno tržište poljoprivrednih proizvoda;
- Poticati udruživanje u poljoprivrednoj djelatnosti i pratećim djelatnostima u službi poljoprivrede;
- Koristiti poljoprivredu u njenom multifunkcionalnom aspektu u zaštiti okoliša, očuvanja tradicijskih vrijednosti i biološkoj raznovrsnosti;
- Izraditi studiju vodoopskrbe za cijelo područje grada i ustanoviti načine, postupke i dinamiku osiguranja dovoljnih količina voda za potrebe gospodarskog, urbanog i svekolikog razvoja izgradnjom zahvata iz postojećih povremenih izvorišta, vodosprema i distributivne vodovodne mreže;
- Uvođenje novih proizvodnji koje do sada nisu bile karakteristične za grad, a mogu se pokazati isplativima;
- Osigurati povoljan kapital dostupan poljoprivrednim gospodarstvima;
- Vršiti promidžbu i stvarati uvjete za poljoprivrednu proizvodnju s regionalnim obilježjem;
- Informirati i obrazovati poljoprivrednike u svezi zakonskih rješenja i novih tehnologija i proizvodnji;
- Podupirati proizvodne programe ekološke poljoprivrede.

Samim Strateškim planom gospodarskog razvoja seoskog područja Grada Siska ne smije dominirati tendencija osnivanja ili osnaživanja isključivo poljoprivrednih zadruga i udruga (termin „udrugarstvo“ nije uvriježen pa ga ne koristi niti ovaj plan razvoja). Prateći sve vrijednosti ciljnog područja, uz težnju ukupnog vrednovanja postojećih, preporučene su mjere za pozitivnu korelaciju udruživanja poduzetnika turističkih, uslužnih i poljoprivrednih djelatnosti. Na taj način će i seosko područje Grada Siska potvrditi provjerene zadružne vrijednosti i zadružna načela. Naime, zadruga je oblik zajedničkog rada dobrovoljno udruženih ljudi na nekom poslu radi zajedničkog interesa, prema unaprijed utvrđenim načelima i pravilima djelovanja. Upravo prema tim obilježjima, rad u zadrugi razlikuje se od običnog zajedničkog rada koji susrećemo svakodnevno. Sadržaj tog rada može biti vrlo širok i raznolik, pa stoga i potencira udruživanje poduzetnika i potencijalnih poduzetnika upravo onih djelatnosti koje su u seoskom području Grada Siska najzastupljenije, a to su, prema svim pokazateljima, turizam u svojim selektivnim i već navedenim oblicima, poljoprivreda,

uključujući prepoznate grane stočarstva, voćarstva i povrćarstva, te poduzetništvo u obliku proizvodnje i usluga.

Bez obzira na raznolikost zadružnih oblika i naziva, za sve zadruge vrijedi jedan zajednički nazivnik, a to su načela na kojima one počivaju i djeluju, koja su uglavnom ista ili slična (temeljna), a tek manjim dijelom različita (specifična). Zadrugarstvo u ekonomskom smislu nastoji svakog čovjeka učiniti vlasnikom, nastoji unaprijediti njegovo gospodarstvo, razviti štednju i osjećaj odgovornosti koji je povezan s vlasništvom, nastoji ljude učiniti susjedima koji rade za svoje, ali i za zajedničko dobro, nastoji ih osposobiti i obrazovati za upravljanje njihovom organizacijom. Socijalna vrijednost zadruge je institucionalno poticanje svojih članova na inicijativu i poduzetništvo, gdje oni snose odgovornost za upravljanje zadrugom i vođenje poslova, te za odabir i angažman stručnjaka za zadružne poslove od zajedničkog interesa. S obzirom da je snaga zadrugarstva ekonomska osnova, logično je da je interes glavni pokretač aktivnosti potencijalnih članova. Zadruge se mogu osnovati u proizvodnji, preradi, trgovini, obrtništvu, štedno-kreditnom poslovanju i sl.

Sve navedeno ukazuje na činjenicu da je zadrugarstvo vrlo važan činitelj u razvojnom procesu. Europska unija u potpunosti prepoznaje zadrugarstvo i zadruge su temelj, naročito poljoprivrednog razvoja, a u svom današnjem modernom obliku, s manjim razlikama dokazuju svoju specifičnost. Zadruge su, iako pripadaju privatnom, a ne državnom gospodarstvu, demokratske gospodarske organizacije. Oblik su poduzetničkog društva u kojem se u najvećoj mjeri ostvaruje samouprava članova (zadrugara). Samouprava se opet ostvaruje na demokratskim načelima. Nadalje Europska unija sugerira posebnu pažnju prema zemljama koje joj pristupaju, jer u istima potencijal zadruga nije dovoljno iskorišten. Takav pristup obvezuje jedinice lokalne samouprave Republike Hrvatske, pa tako i Grad Sisak da iniciraju i podržavaju udruživanje u svakom obliku kroz organizaciju i provedbu određenih edukativnih programa ciljne tematike. Također je potrebno u maksimalnoj mjeri koristiti raspoloživa sredstva iz predstojećih fondova, odnosno pravovremeno informirati o programima koji podržavaju zadrugarstvo, kao i pružiti potrebnu adekvatnu tehničku podršku potencijalnim nositeljima projekata i (ili) partnerima. U tu svrhu neophodno je koristiti iskustva i programe Hrvatskog saveza zadruga, Hrvatskog poljoprivrednog zadružnog saveza, Hrvatske poljoprivredne savjetodavne službe i sličnih institucija.

Specifični ciljevi:

- Plansko i ekonomski isplativo poduzetništvo na području grada,
- Ostvareni partnerski odnosi u poduzetničkom sektoru,
- Planskim pristupom i kooperativnim djelovanjem osiguran plasman proizvoda i usluga,
- Stalno i izravno uključivanje poduzetnika u stvaranju gospodarskog razvoja seoskog područja grada,

- Podignuta razina kvalitete življenja na seoskom području grada,
- Povećana zaposlenost na seoskom području grada.

▲ Skordik, poljoprivredna mehanizacija, Žabno

Razlog mjere:

U sinergijskom djelovanju svih gospodarskih sektora za očekivati je, a i praksa pokazuje, višu razinu kvalitete usluga za postojeće i potencijalne korisnike. S obzirom da je seosko područje Grada Siska prvenstveno poljoprivredno, pa tek onda turističko odredište, potrebno je omogućiti kompletnu i kvalitetnu uslugu u mjestu boravka ili neposrednoj blizini. Određenim mjerama daje se podrška uzgoju stoke, preradi i doradi primarnih sto-

čarskih proizvoda, sadnji voća i povrća, izgradnji poslovne zone, podizanju kvalitete smještajnih kapaciteta, pružanju određenih usluga i sl., a ovdje svakako treba podržati i međusobnu povezanost pojedinih sektora. Plastično, to podrazumijeva zajedničko djelovanje, a po mogućnosti i investiranje u npr. jedan ili više smještajnih kapaciteta koji uključuju zubnu i liječničku ordinaciju, frizerski salon, salon za uljepšavanje, wellness centar, auto-praonicu, restoran, turističku agenciju i dr., a sve s ciljnog područja, gdje pojedini sektor može biti uključen u više sličnih, a sve prema planu ekonomske isplativosti. Dakako ne treba zaboraviti i ostale mogućnosti iskazane idejama potencijalnih poduzetnika, a koje iz nekog razloga nisu spomenute u ovom strateškom planu razvoja. Naime, prosto je nemoguće specificirati sve mogućnosti koje su međusobno uskladive, ali je svakako važno potencijalnom investitoru i (ili) poduzetniku pružiti i definirati smjernice zajedničkog djelovanja.

Mjera 2.2.1. - Inicirati poljoprivrednu proizvodnju temeljenu na resursima i tržišnoj potražnji

Ciljna skupina:

OPG, postojeći i potencijalni poljoprivredni proizvođači

Provedbena tijela:

Grad Sisak, Sisačko-moslavačka županija, resorna ministarstva,

Opis mjere:

Inicirati i podržati takav oblik poljoprivredne proizvodnje podrazumijeva ulaganje u poljoprivrednog proizvođača koji je od interesa za cijelu zajednicu. Ako tržište potražnje seoskog područja Grada Siska diktira potrebu proizvodnje cvijeća, određenog povrća i (ili) voća, a postoje interes i agroklimatski uvjeti za isto, logično je podržati takav pristup. Ukoliko ne postoji zanimanje, a postoje agroklimatski uvjeti, interes definitivno treba pobuditi poticajnim mjerama na lokalnom području ili u neposrednoj blizini. Ako pak postoji interes, a ne postoje agroklimatski uvjeti, presudit će ekonomska isplativost koja će u pravilu sugerirati smjer interesa u drugom pravcu. Također potrebno je podržati poljoprivrednu proizvodnju koja promiče samu lokalnu zajednicu i ako premašuje potrebe lokalnog tržišta, te joj omogućiti plasman van granica regije i šire.

Preporučene mjere:

- Izvršiti analizu poljoprivredne proizvodnje na području grada,
- Izvršiti analizu potrošnje određenih poljoprivrednih proizvoda iz okruženja u lokalnoj zajednici,
- Izraditi plan podrške ciljanoj poljoprivrednoj proizvodnji,
- Inicirati osnivanje i osnaživanje OPG,
- Planski okrupnjavati poljoprivredne površine uz iniciranje ciljane proizvodnje,
- Inicirati udruživanje i podržati svaki oblik udruživanja ciljnih proizvođača,
- U suradnji sa Sisačko-moslavačkom županijom i resornim ministarstvima, uskladiti i osigurati sredstva u proračunu za program podrške poljoprivrednoj proizvodnji i preradi, odnosno promociji i plasmanu.

Rok provedbe:

Stalno, uz obvezu izrade programa u sklopu pripreme proračunske linije za svaku godinu.

▲ Stara drvena kuća, Čigoč

▲ Marof (staro imanje), Čigoč

Izvor sredstava:

Proračun Grada Siska, resorna ministarstva, Sisačko-moslavačka županija, fondovi, banke, donatori

Mjera 2.2.2. - Uskladiti turističke potencijale s postojećim resursima uz razvoj turističkog proizvoda i marketinga**Ciljna skupina:**

Poduzetnici u turizmu i vlasnici smještajnih kapaciteta, civilni sektor

Provedbena tijela:

Grad Sisak, Sisačko-moslavačka županija, resorna ministarstva, ustanove, nevladine udruge, stručne službe, konzultanti, turističke agencije, poduzetnici

Opis mjere:

Sigurno je da ponuda uvijek može biti kvalitetnija i bolja, međutim treba biti oprezan po pitanju onoga što je žrtvovano. Naime, kvaliteta pojedine usluge može se iznimno povećati uz veliku štetu na nekom drugom polju što će i ovu uslugu u konačnici obezvrijediti. Dakle, ova mjera predlaže plansko uključivanje novih turističkih proizvoda u turističku ponudu seoskog područja Grada Siska, uvažavajući sve potrebne mjere zaštite i opreza u smislu rizika i okoliša. Tu se prvenstveno misli na područje uzletno-sletne piste u Šašnoj Gredi, poučne staze, sportske kampove, šumske plodine, lov, ribolov, parkove prirode, zaštićene krajobrazne, zaštićene i strogo zaštićene svojte, rijeke, potoke, močvare, bare, izvore pitke vode, autohtone biljke, objekte autohtone i autentične arhitekture i sl.

Preporučene mjere:

- Napraviti popis turističkih potencijala koji se ne koriste ili se koriste nedovoljno, a njihova eksploatacija ne narušava ekološku ravnotežu,
- Podržati projekte osnivanja i modernizacije sportskih sadržaja i kampova sa svrhom definiranja turističke sezone,

- Priprema i ishođenje potrebne dokumentacije za sportski aerodrom Šašna Greda za sportske letjelice, balone, motorne zmajevе i dr.,
- Priprema i ishođenje potrebne dokumentacije za izgradnju turističke infrastrukture, a što bi podiglo razinu turističke usluge seoskog područja Grada Siska, pokrenulo definiciju poučnih staza, dalo značaj nedovoljno vrednovanim sakralnim objektima, oživilo stari rukavac Save, formiralo novi info-punkt izvan Parka prirode Lonjsko polje, omogućilo unapređenje sustava motrenja, zapažanja i dojave, te omogućilo i niz drugih aktivnosti.
- Uz sufinanciranje, potencirati korištenje prirodnih vrijednosti, starih bunara, izvora, mlinova i drugih prirodnih, kulturnih i povijesnih vrijednosti seoskog područja Grada Siska u obrazovne, edukativne i znanstvene svrhe,
- Sukladno zakonima i propisima, vrednovati floru i faunu ciljnog područja,
- Za navedene i slične intervencije osigurati potrebna sredstva u proračunu grada,
- Promovirati nove proizvode.

Rok provedbe:

Stalno, uz obvezu izrade programa u sklopu pripreme proračunske linije za svaku godinu.

Izvor sredstava:

Proračun Grada Siska, resorna ministarstva, Sisačko-moslavačka županija, fondovi, banke, donatori

Mjera 2.2.3. - Stalno podupirati poduzetničke ideje i usmjeravati ih u pravcu razvoja gospodarstva u cjelini, uz prihvaćanje novih tehnologija

Ciljna skupina:

Poduzetnici

Provedbena tijela:

Grad Sisak, Sisačko-moslavačka županija, resorna ministarstva

Opis mjere:

Postoje određene djelatnosti koje nisu zastupljene u seoskom području Grada Siska, a s obzirom na tržišnu potražnju trebale bi se nalaziti u ciljanom području. Iz tog razloga potrebno je inicirati osnivanje ili otvaranje pojedinih obrta i poduzeća, prema potrebama, u svrhu kvalitetnog gospodarskog razvoja grada.

Preporučene mjere:

- Napraviti popis postojećih poduzetničkih djelatnosti na području grada i usporediti ih s potrebama tržišta,
- Oživiti stare tradicionalne obrte kao samoodržive, ali i u turističke svrhe
- Poduprijeti osnivanje ciljnih obrta i poduzeća sukladno iskazanim potrebama,
- Sufinancirati zapošljavanje osoba ciljnih zanimanja,
- Sukladno potrebama, poduprijeti prekvalifikaciju i dodatno educiranje postojećih i potencijalnih zaposlenika.

Rok provedbe:

Stalno, uz obvezu izrade programa u sklopu pripreme proračunske linije za svaku godinu.

Izvor sredstava:

Proračun Grada Siska, resorna ministarstva, Sisačko-moslavačka županija, investitori, poduzetnici.

PRIORITET 2.3. - Međusektorska vodoravna i okomita suradnja

Svjesni smo činjenice da se i drugi razvijaju, pa stoga ne treba zanemariti kvalitetu razvojnih planova susjednih općina, gradova, županije i šire. Iz tog razloga važno je ovaj Strateški plan razvoja seoskog područja

Grada Siska pravilno uklopiti u postojeće tj. definirati viziju, ciljeve, prioritete i mjere koji su uskladi s ostalima.

Okomito, po prividnoj hijerarhiji, Strateški plan razvoja seoskog područja Grada Siska prati pravce razvoja iz ROP-a Sisačko-moslavačke županije, Županijske poljoprivredne strategije, Plana razvoja turizma SMŽ i sl., a koji su već od ranije sukladni s Nacrtom regionalnog razvoja RH i Strateškim okvirom za razvoj. S druge strane, postoji niz općina i gradova koji su vodoravno na istoj razini s ciljnim područjem, i sukladno definiranim ciljevima, moguća su zajednička ostvarenja odnosno partnerstva.

Okomita hijerarhija

Ovo je ujedno i dobar primjer za stjecanje iskustava te korištenje naučenih lekcija što izravno utječe i na socijalnu sliku grada, a samim tim i na organiziranje zajednice.

Specifični ciljevi:

- Izraditi kvalitetan strateški plan gospodarskog razvoja, u skladu s ROP-om Sisačko-moslavačke županije, ostalim razvojnim programima nacionalnog, regionalnog i mikroregionalnog značaja po okomitoj liniji i PPUO, te ostalim razvojnim planovima na vodoravnoj razini,
- Multiplicirajući učinci na području širem od samog seoskog područja grada,
- Mogućnost nastavka i uključivanja u postojeće programe i projekte.
- Razviti partnerski odnos, pripremom i provedbom razvojnih projekata na vodoravnoj razini mikroregije, regije i države, a potom i u sklopu prekogranične suradnje ili u sklopu europskih udruženja.

Razlog mjere:

Opsežnost, polivalentnost i značajna financijska sredstva zahtijevaju partnerski odnos i zajedničko djelovanje u sklopu velikog broja projekata. Također i proces odlučivanja vrlo često prelazi krug izravnog utjecaja Grada Siska.

Mjera 2.3.1. - Pokrenuti i poduprijeti sanaciju nelegalnih deponija, uz kontroliranu održivost okoliša

Ciljna skupina:

Stanovništvo seoskog područja Grada Siska, povremeni posjetitelji, susjedne JLS, Sisačko-moslavačka županija i šira regija

Provedbena tijela:

Grad Sisk, Sisačko-moslavačka županija, resorna ministarstva, ustanove, nevladine udruge, stručne službe, konzultanti, razvojna agencija

Opis mjere:

Kod gospodarenja otpadom, najizraženiji problemi su stalni rast količina otpada, mali udio kontroliranog skupljanja i zbrinjavanja, neažurirani podaci o količini i tokovima otpada, nedovoljno kvalitetno konačno zbrinjavanje otpada, nerazvijeno (u praksi) odvojeno sakupljanje određenih komponenti otpada i njihovo recikliranje, kapacitet tvrtki koje se bave ovom problematikom, nedostatak uređaja za obradu otpada, nestimulativne (niske) naknade za otpad i sl. Poseban problem su nelegalni deponiji.

Preporučene mjere:

- Sukladno činjenici da se oko 37% komunalnog otpada odlaže na nelegalne deponije, sanirati iste na seoskom području grada,
- Uključiti se i pratiti sve aktivnosti županijskog centra za gospodarenje otpadom,
- U skladu sa zakonskim odredbama i strukom, definirati i provoditi aktivnosti ovog ŽCGO, odnosno njegovog definiranja i konačne lokacije,
- Unaprijediti i modernizirati odvoz otpada na seoskom području grada,
- Izraditi plan zbrinjavanja građevinskog otpada, formiranja reciklažnih dvorišta i transfer stanica, te kompostane.

Rok provedbe:

Stalno.

Izvor sredstava:

Proračun Grada Siska, resorna ministarstva, Sisačko-moslavačka županija, fondovi, banke, donatori

Mjera 2.3.2. - Osnažiti međusobnu suradnju s lokalnom, regionalnom i nacionalnom razinom unutar i van granica RH

Ciljna skupina:

Stanovništvo seoskog područja Grada Siska, povremeni posjetitelji, susjedne JLS, Sisačko-moslavačka županija i šira regija

Provedbena tijela:

Grad Sisak, Sisačko-moslavačka županija, civilni sektor, općine i gradovi

Opis mjere:

Provedba pojedinih projektnih prijedloga nadmašuje granice seoskog područja Grada Siska kako po zemljopisnoj, tako i po interesnoj osnovi, te je neophodna suradnja s drugim općinama i gradovima, kako iz bliskog okruženja, tako i šire. Sve što je izvan izravne kontrole u krugu utjecaja seoskog područja Grada Siska, potrebno je rješavati s više razine, a o tome u pravilu odlučuje netko drugi. U tom kontekstu, određenom projektu od lokalnog značaja treba dati dovoljno velik značaj da ga prepozna upravo ta viša razina i dodijeli mu prioritet i pravo korištenja određenih resursa. Za to je neophodna dobra okomita suradnja i osnaživanje lokalnih ljudskih potencijala, u smislu određivanja osobe i (ili) tijela koje će direktno pratiti i komunicirati s potencijalnim mogućnostima regionalne i nacionalne razine.

Preporučene mjere:

- Aktivno sudjelovati u radu Saveza gradova i općina RH,
- Pokrenuti i poduprijeti suradnju sa susjednim općinama i gradovima na infrastrukturnim i drugim projektima,
- Pokrenuti i poduprijeti suradnju s općinama i gradovima drugih županija i država, a u svrhu pripreme i provedbe određenih projektnih prijedloga,
- Uključivati se u natječaje Europske unije i drugih izvora koji promoviraju „twinning“ projekte i međusobnu suradnju na partnerskoj osnovi,
- Potpisati određene tematske povelje i slične dokumente koji promoviraju međuopćinsku i

međugradsku suradnju,

- Pokrenuti i poduprijeti osnivanje i djelovanje različitih udruženja jedinica lokalne samouprave.
- Odrediti i (ili) zaposliti osobu u lokalnoj upravi za djelovanje i koordiniranje na pripremi i izradi projekata, praćenje nacionalnih i međunarodnih natječaja, te izravnu okomitu komunikaciju,
- Stalno pratiti informativne i edukativne programe ove tematike,
- Javljati se na natječaje i koristiti sredstva različitih fondova,
- Osigurati sredstva za sudjelovanje u provedbi određenih projekata.

Rok provedbe:

Odmah, te potom stalno u predviđenom srednjoročnom razdoblju.

Izvor sredstava:

Proračun Grada Siska, resorna ministarstva, Sisačko-moslavačka županija, fondovi, banke, donatori

CILJ 3 - ORGANIZIRANJE ZAJEDNICE

PRIORITET 3.1. - Podizanje razine znanja i vještina lokalnog stanovništva

Lokalno stanovništvo je općenito zadovoljavajuće obrazovano i ovaj prioritet nije nužno vezan uz osnovno, srednje i visoko obrazovanje, već uz dopunsko, odnosno cjeloživotno obrazovanje, a koje u konačnici izravno i neizravno doprinosi ostvarenju ciljeva i vizije razvoja seoskog područja Grada Siska.

Specifični ciljevi:

- Iskorištavanje sredstava europskih fondova i drugih izvora sredstava,
- Ostvaren zadovoljavajući broj projekata prema planu provedbe i sukladno SPR RPS-u,
- Osnivanje edukativnog centra,
- Podizanje razine kvalitete življenja seoskog područja Grada Siska.

Razlog mjere:

Vrlo nizak postotak dosadašnje iskoristivosti pretpristupnih fondova i ostalih raspoloživih financijskih sredstava u RH ne dozvoljava sredini kao što je seosko područje Grada Siska da konkretizira i vrednuje vlastite potencijale, koji svakako upućuju na vrlo veliku mogućnost pripreme i organizacije obrazovnih programa za druge gradove na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Također treba imati na umu da poljoprivredna i turistička djelatnost uz potrebe tržišta, uvelike diktiraju vrstu, smjer i stupanj obrazovanja u ciljanom području. Demografska slika ciljane zajednice, odnosno već sam nedostatak radno sposobne populacije na seoskom području Grada Siska upozorava na potrebe koje imaju potencijalni poduzetnici i sve veći broj turista. Veliki naglasak je na određenim zanimanjima u poljoprivredi, uslužnim djelatnostima i poznavanju stranih jezika, uz već uvriježeno informatičko obrazovanje.

Mjera 3.1.1. - Potpora učenicima, studentima i akademskim građanima u nastavku školovanja kroz sustav stipendiranja, financiranja i sufinanciranja

Ciljna skupina:

Stanovništvo seoskog područja Grada Siska, povremeni posjetitelji, susjedne JLS, Sisačko-moslavačka županija i šira regija

Provedbena tijela:

Grad Sisak

Opis mjere:

Zaustavljanje procesa odlaska mladih i starenja lokalne zajednice podrazumijeva i uvođenje određenih

povlastica u ciljnoj sredini po pitanju obrazovanja. Seosko područje Grada Siska već provodi niz mjera kojima sufinancira određene faze školovanja, podjelom školskih knjiga i udžbenika, dodjelom učeničkih i studentskih stipendija i sl., međutim ova mjera predlaže ciljno stipendiranje, financiranje i sufinanciranje. Također, u ciljnom području aktivno djeluje niz udruga i JU PP Lonjsko polje, s kojom treba proširiti i osnažiti suradnju.

Preporučene mjere:

- Napraviti popis i analizu zvanja i zanimanja na seoskom području grada i usporediti ih sa stvarnim potrebama,
- Izraditi plan stipendiranja, sufinanciranja i financiranja određenih učeničkih kategorija, uz izradu i primjenu jasnih kriterija i načina korištenja,
- Pripremiti i organizirati, u suradnji s partnerima, edukativne programe, te iste provesti na seoskom području Grada Siska koristeći vlastite potencijale,
- U sklopu edukativnih programa stalno vršiti promociju grada,
- Pokrenuti i poduprijeti aktivnosti JU PP Lonjsko polje koje vode ka edukativnom centru.

Rok provedbe:

Stalno tijekom predviđenog srednjoročnog razdoblja.

Izvor sredstava:

Proračun Grada Siska, resorna ministarstva, Sisačko-moslavačka županija, fondovi, poduzetnici, investitori, banke, donatori

Mjera 3.1.2. - Podrška, organizacija, priprema i provedba stručnih edukativnih programa za lokalnu zajednicu, uz jačanje lokalnih kapaciteta, uključujući i studijske ekskurzije i razmjenu iskustava

Ciljna skupina:

Lokalna zajednica, susjedne JLS

Provedbena tijela:

Grad Sisak, Sisačko-moslavačka županija, resorna ministarstva, ustanove, nevladine udruge, stručne službe, konzultanti, razvojna agencija

Opis mjere:

Kao i svaka druga lokalna zajednica, i seosko područje Grada Siska ima određene nedostatke u lokalnim kapacitetima. Kroz program jačanja regionalnih i lokalnih kapaciteta, a koji se uspješno provodi u cijeloj Hrvatskoj, seosko područje Grada Siska treba educirati vlastite žitelje o pitanjima Europske unije, upravljanju projektnim ciklusom, toleranciji u komunikaciji, vještini komuniciranja i sl. Također se očekuje razmjena iskustava u sklopu stručnih posjeta sličnim sredinama u RH i okruženju, a sve u svrhu što kvalitetnijeg korištenja EU fondova i ostalih potencijalnih sredstava.

Preporučene mjere:

- Uključiti se u program jačanja regionalnih i lokalnih kapaciteta uz mogućnost organiziranja edukativnog programa u vlastitoj sredini,
- Stalno pratiti i sudjelovati u edukativnim programima u interesu lokalne zajednice,
- Stalno podupirati i financirati obrazovanje vlastitih zaposlenika u interesu lokalne zajednice,
- Izraditi plan potreba kadrova sa svrhom djelovanja, izravnog i (ili) neizravnog, u ciljanom području, a u sljedećem srednjoročnom razdoblju,
- Osigurati sredstva u proračunu grada za ove aktivnosti.

Rok provedbe:

Stalno tijekom tekućeg srednjoročnog razdoblja

Izvor sredstava:

Proračun Grada Siska, fondovi, Sisačko-moslavačka županija, resorna ministarstva

Mjera 3.1.3. - Praćenje nastavnog programa, obuka učitelja i voditelja edukacije te nabava potrebnih sredstava i opreme**Ciljna skupina:**

Škole, vrtići, treneri, učitelji, odgajatelji

Provedbena tijela:

Grad Sisak, Sisačko-moslavačka županija, resorna ministarstva, ustanove, nevladine udruge, stručne službe, konzultanti, razvojna agencija

Opis mjere:

Za kvalitetu odgoja i obrazovanja, a uz želju da potaknemo mlade na ostajanje u ciljnoj sredini, Grad Sisak mora voditi računa o opremljenosti odgojnih i obrazovnih ustanova, te razini obrazovanja i željama učitelja, nastavnika i odgajatelja. U tom kontekstu potrebno je stalno pratiti nova znanja i tehnologije, te struci omogućiti nadogradnju znanja i vještina, a korisnicima kvalitetnu opremu i alate.

Preporučene mjere:

- Sukladno potrebama i novim tehnologijama, odnosno trendovima, nabavljati opremu i potrebne komponente, te opremiti odgojne i obrazovne ustanove,
- Nastavno na potrebe, želje i trendove, stručni kadar u odgojno-obrazovnom sustavu uputiti i poduprijeti tijekom obrazovne nadogradnje,
- Pokrenuti i poduprijeti sudjelovanje struke na edukativnim programima, pokaznim događajima i službenim studijskim putovanjima,
- Stalno pratiti trendove i informirati se o novim dostignućima u odgoju i obrazovanju djece i odraslih.

Rok provedbe:

Stalno tijekom tekućeg srednjoročnog razdoblja.

Izvor sredstava:

Proračun Grada Siska, resorna ministarstva, Sisačko-moslavačka županija, fondovi, banke, donatori

PRIORITET 3.2. - Partnerstvo i socijalno osnaživanje uz potporu društvu

Seosko područje Grada Siska ima određene ideje za projekte koji su kadrovski i financijski neizvedivi bez partnerskog odnosa i dodatnih financijskih sredstava. U takvom slučaju neophodno je ostvariti čvrst poslovni odnos na međusektorskoj razini bilo vodoravno, bilo okomito, ali isto tako i u obliku javno-privatnih partnerstva. Ovaj prioritet kroz potporu društvu, a u ovlasti Grada Siska uključuje i zdravstvenu odnosno socijalnu osviještenost grada kao i brigu za duhovno zdravlje lokalne zajednice, te smještajne kapacitete predškolske i školske djece.

Specifični ciljevi:

- Visoka razina društvene svijesti lokalnog stanovništva,
- Suradnja lokalne uprave i građanskog sektora po svim pitanjima,
- Suradnja lokalne uprave i poslovnog sektora na polju marketinga,
- Cjelokupna socijalna i primarna zdravstvena skrb,
- Uravnotežen predškolski odgoj na cjelokupnom području grada.

Razlog mjere:

Za uspješan gospodarski razvoj lokalne zajednice, nije dovoljna samo kritična masa stanovnika i dobra volja, već on zahtijeva određenu razinu socijalne osvijestjenosti, zdravstvene skrbi, brige o djeci i slobodu izražavanja kroz djelovanje u raznim udruženjima, a sve to uz nesmetano vrednovanje vlastitog rada i ostvarenje prihoda. Seosko područje Grada Siska politikom grada i planskim razvojem, čega je dokaz i ovaj Strateški plan, svojim žiteljima želi uz uspješnu međusektorsku suradnju podignuti razinu kvalitete pružanja usluga.

Mjera 3.2.1. - Unaprijediti odnos civilnog sektora, poslovnog sektora i lokalne uprave

Ciljna skupina:

Seosko područje Grada Siska i civilni sektor

Provedbena tijela:

Grad Sisak, poslovni sektor i civilno društvo

Opis mjere:

Nevladine udruge u koje spadaju sportski klubovi, društva, udruge građana, kulturna udruženja i slično izuzetno su važne za razvoj lokalne samouprave u cjelini, jednim dijelom financiraju se iz gradskog proračuna te je potrebna stalna međusobna suradnja. Ipak, najčešće grad nema dovoljno financijskih sredstava za sve aktivnosti svih potencijalnih korisnika, što otežava rad istih te je potrebno unaprijediti taj međusobni odnos. Također treba naglasiti da postoji jedan broj potencijalnih korisnika, koji uopće ne djeluje ili ne djeluje u skladu sa Zakonom o udrugama i kao takav nije pogodan za gradsko financiranje, a s druge strane smanjuje ukupnu vrijednost dodijeljenih sredstava za neku drugu, aktivnu udruhu. S druge strane, poduzetnici su temelj gospodarskog razvoja, a oni su u seoskom području Grada Siska raspoređeni kroz turističku, uslužnu, prerađivačku i poljoprivrednu djelatnost. Uz već spomenutu potrebu pozitivne korelacije ovih djelatnosti, važno je da se i za seosko područje Grada Siska podržavaju poduzetničke inicijative u granicama mogućnosti i ovlasti. Najveći doprinos za seosko područje Grada Siska svojim poduzetnicima, grad može pružiti programima sufinanciranja i promidžbenih aktivnosti, te ostvarivanjem suradnje s građanskim sektorom u određenim aktivnostima.

Preporučene mjere:

- Napraviti popis postojećih udruga na području grada i usporediti ga s brojem pristiglih izvještaja o iskorištenim sredstvima u protekloj godini,
- Izraditi plan sufinanciranja rada pojedinih udruga sukladno definiranim kriterijima korištenja sredstava,
- Izraditi i provesti natječaj za korištenje planiranih sredstava u određenom razdoblju,
- Izraditi izvještajne obrasce i postaviti ih uz natječajne obrasce,
- Izraditi plan praćenja i ocjenjivanja projektnih aktivnosti,
- Stalno pratiti i ocjenjivati proces provedbe projekata,
- Poticati rad udruga na području grada,
- Pripremiti i izraditi program sufinanciranja poduzetničkih aktivnosti u sklopu novog zapošljavanja, korištenja obnovljivih izvora energije, upotrebu novih tehnologija i sl.,
- Sufinancirati sudjelovanje potencijalnih i postojećih poduzetnika na sajmovima i izložbama, s ciljem promicanja vlastitih proizvoda i vlastite lokalne zajednice,
- Organizirati i sufinancirati organizirani posjet poduzetnika određenim sajmovima i smotrama u zemlji i inozemstvu,
- Promovirati ciljne proizvode i poduzetnike redovnim radom lokalne samouprave u zemlji i inozemstvu,
- U sklopu redovnih aktivnosti lokalne samouprave, a sukladno zakonima i propisima RH, koristiti proizvode i usluge lokalnih poduzetnika.

Rok provedbe:

Stalno, uz obvezu izrade programa u sklopu pripreme proračunske linije za svaku godinu.

Izvor sredstava:

Proračun Grada Siska, poduzetnici, fondovi, potencijalni partneri, resorna ministarstva

Mjera 3.2.2. - Pokrenuti i poduprijeti programe razvoja i osnaživanja odgojnih, obrazovnih, zdravstvenih i socijalnih institucija i usluga na seoskom području grada uz usklađenje s turističkom ponudom i potrebama tržišta

Ciljna skupina:

Stanovništvo seoskog područja Grada Siska, povremeni posjetitelji, susjedne JLS, Sisačko-moslavačka županija i šira regija

Provedbena tijela:

Grad Sisak, Sisačko-moslavačka županija, resorna ministarstva, ustanove, nevladine udruge, stručne službe, konzultanti, razvojna agencija

Opis mjere:

Nastavno na činjenicu da demokratska decentralizacija u svakom pogledu povećava odgovornost lokalnih samouprava za gospodarski razvoj, a opet u skladu s potrebama lokalnog stanovništva, ali i povremenih ili sezonskih posjetitelja, možemo ustvrditi da seosko područje Grada Siska ima veću odgovornost za gospodarsku dobrobit svojih stanovnika, svoje fiskalno zdravlje i upravljanje vlastitom imovinom. Na tragu toga, seosko područje Grada Siska će u sljedećem srednjoročnom razdoblju pokušati razinu obrazovnih, odgojnih, zdravstvenih i socijalnih usluga, u skladu s ovlastima Grada Siska, podignuti na višu razinu. Uz sve to, jedan od načina poticanja turizma na seoskom području je i optimalno vrednovanje postojećih potencijala, a sukladno podizanju kvalitete turističke ponude i europskim trendovima popularizacijom zdravstvenog turizma.

Preporučene mjere:

- Aktivno sudjelovati i financijski poduprijeti uređenje, opremanje i modernizaciju vrtića i škola,
- Pokrenuti i poduprijeti uređenje, otvaranje i modernizaciju liječničke prakse i objekata za socijalnu skrb na seoskom području grada,
- Pokrenuti i poduprijeti projekte koji unapređuju odgoj, obrazovanje, zdravstvenu zaštitu i socijalnu skrb na seoskom području grada,
- Pokrenuti i poduprijeti održavanje seminara i kongresa ove tematike na seoskom području Grada Siska.
- Uz osnaživanje odnosa s poslovnim sektorom, pokrenuti zajednički proizvod turističkih i zdravstvenih djelatnika,
- Sufinancirati marketinške aktivnosti s ciljem popularizacije zdravstvenog turizma na području seoskog područja Grada Siska,
- Pokrenuti i poduprijeti projekte koji, uz razvoj turizma, komplementarno djeluju na socijalizaciju odnosno socijalne i zdravstvene komponente osoba s posebnim potrebama i invalide,
- Pripremiti plan razvoja rekreativnih aktivnosti za osobe treće dobi i invalide u ciljanom području, uključujući uređenje poučnih staza, puteva i areala,
- Pripremiti plan razvoja rekreativnih aktivnosti za osobe s posebnim potrebama u ciljanom području, uključujući uređenje poučnih staza, puteva i areala,
- Pokrenuti rekreaciju i život u prirodi za sve generacije.

Rok provedbe:

Stalno tijekom tekućeg srednjoročnog razdoblja do zadovoljavajuće razine

Izvor sredstava:

Proračun Grada Siska, Turistička zajednica, resorna ministarstva, Sisačko-moslavačka županija, fondovi, banke, donatori

PRIORITET 3.3. - Promocija i marketing JLS uz tematska događanja

Vrlo čest slučaj iz prakse je, prilikom organizacije i provođenja određenih tematskih događanja i (ili) manifestacija, proslava i sl., uključiti lokalnu upravu i općinske institucije. Veliku ulogu svakako igra turistička zajednica, ali ne treba zaboraviti niti druge čimbenike promotivnih aktivnosti, kao što su turističke i marketinške agencije, mediji, udruge, poduzetnici i dr. Svrha ovog prioriteta je doprinos osnaživanju i produženju turističke sezone uz bogatiju turističku ponudu.

Specifični ciljevi:

- Realno stvaranje i osnaživanje turističke sezone,
- Novi i prepoznatljivi događaji seoskog područja Grada Siska,
- Podignuta razina kvalitete življenja u seoskom području Grada Siska,
- Povećana zaposlenost u ciljanom području,
- Seosko područje Grada Siska na tematskim i turističkim kartama Europe i svijeta.

Razlog mjere:

Seosko područje Grada Siska obiluje bogatim povijesnim, prirodnim i kulturnim vrijednostima, ali ne koristi svoje komparativne prednosti u potpunosti te je potrebno osmisliti određeni tematski događaj, a potom isti promovirati i vrednovati. Promociju i ostale marketinške aktivnosti seoskog područja Grada Siska može realizirati putem medija, turističkih i promotivnih brošura, ali i na različitim sajmovima i smotrama.

Mjera 3.3.1. - Pokrenuti i poduprijeti pripremu, organizaciju i održavanje tematskih programa i događanja u seoskom području Grada Siska uz bogatiju turističku ponudu**Ciljna skupina:**

Stanovništvo seoskog područja Grada Siska, povremeni posjetitelji, susjedne JLS, Sisačko-moslavačka županija i šira regija

Provedbena tijela:

Grad Sisak, Sisačko-moslavačka županija, resorna ministarstva, ustanove, nevladine udruge, stručne službe, konzultanti, razvojna agencija

Opis mjere:

Ovaj Strateški plan razvoja predlaže definiranje jednog ili više tematskih događanja u seoskom području Grada Siska koji bi na određeni način zainteresirali potencijalne posjetitelje. Osim što trebaju biti originalni i zanimljivi, oni trebaju biti vrhunski i profesionalno marketinški obrađeni. Teme koje treba preformulirati iz projektne ideje u pravi i provedivi projektni prijedlog, a potom razraditi i kandidirati potencijalnom izvoru s aspekta autora su, uz već svjetski poznato Lonjsko polje, Odra, Lonja, Odransko polje, skele na Savi, nautički turizam na rijekama, lov, sportski ribolov, gljive, dani kukuruza, Krapeč na procjep, streličarstvo, seoska olimpijada, vatrogasna natjecanja, likovni izražaj, drvorez, dan herbarija, branje i prerada bazge, preživljavanje u prirodi i sl.

Preporučene mjere:

- Definirati tematski događaj,
- Događaj ili više njih u suradnji s partnerima pripremiti za promociju i vrednovanje,
- Promovirati događanje,
- Pripremiti i održati tematsko događanje te isto stalno ažurirati i obogaćivati novim sadržajima,

- Podržati inicijative potencijalnih partnera u okviru ovog događaja,
- Potencirati uključivanje što većeg broja lokalnih sudionika u procese pripreme, organizacije i održavanja tematskog događanja.

Rok provedbe:

Odmah

Izvor sredstava:

Proračun Grada Siska, investitori, partneri, Turistička zajednica, resorna ministarstva, Sisačko-moslavačka županija, fondovi, banke, donatori

Mjera 3.3.2. - Promovirati i prezentirati vrijednosti seoskog područja Grada Siska na regionalnoj, nacionalnoj, europskoj i svjetskoj razini, sudjelovanjem na sajmovima, skupovima, kulturnim, sportskim, umjetničkim manifestacijama i drugim događanjima

Ciljna skupina:

Stanovništvo seoskog područja Grada Siska, povremeni posjetitelji, susjedne JLS, Sisačko-moslavačka županija i šira regija

Provedbena tijela:

Grad Sisak

Opis mjere:

Prepoznatljive vrijednosti seoskog područja Grada Siska koje će privući posjetitelje i izravno utjecati na gospodarski razvoj lokalne zajednice potrebno je predstaviti široj javnosti i potencijalnim potrošačima. Idealna mogućnost seoskom području Grada Siska pruža se na sve većem broju različitih i specijaliziranih manifestacija diljem Hrvatske, Europe i svijeta, gdje je uz kvalitetnu marketinšku kampanju, promocija vlastitih vrijednosti i očekivanje pozitivnih rezultata - čista realnost.

Preporučene mjere:

- Odabrati proizvode i vrijednosti seoskog područja Grada Siska koje treba prezentirati i marketinški obraditi,
- U suradnji s partnerima, osmisliti i provesti marketinške aktivnosti,
- Analizirati i odabrati smotre, sajmove i manifestacije na nacionalnoj i međunarodnoj razini na kojima seosko područje Grada Siska ima interesa i potrebu sudjelovati,
- Izraditi plan promotivnih aktivnosti i definirati količine pojedinih marketinških komponenti,
- Sukladno zakonima i propisima, odabrati izvođače određenih aktivnosti u sklopu promotivnog djelovanja,
- Sudjelovanje na smotrama, sajmovima i manifestacijama,
- Pripremiti i provesti prateće aktivnosti vezane uz medije i druge oblike prezentiranja,
- Osigurati sredstva za sve predviđene aktivnosti.

Rok provedbe:

Stalno, uz obvezu izrade programa u sklopu pripreme proračunske linije za svaku godinu.

Izvor sredstava:

Proračun Grada Siska

10.

Redoslijed mjera

Strateški plan razvoja seoskog područja Grada Siska u potpunosti dopušta istovremeno djelovanje nekoliko mjera različitih prioriteta i ciljeva, a iz određenih definiranih i preporučenih mjera vidljiva je njihova međusobna povezanost i ovisnost.

Namjera autora bila je stvoriti operativni strateški dokument koji će lokalnu samoupravu odmah tjerati na rad, i u zaključku svega navedenog - upravo se to i postiglo. Također, vidljivo je da postoji jedan broj mjera koji se već provodi u gradu i započete aktivnosti, sa ili bez posebne dopune, samo treba nastaviti. Također treba napomenuti da za neke mjere treba osigurati više, a za neke manje financijskih sredstava te da je neke moguće realizirati vlastitim snagama dok za druge trebamo partnere itd. Uglavnom jedno je sigurno, za svaku preporučenu mjeru mora se napraviti logički okvir i detaljni plan aktivnosti, a tek onda krenuti u provedbu. To je normalan planski pristup provođenju strateškog plana razvoja, a u nastavku je prikazan način na koji se provjerava važnost pojedinih prioriteta sustavom međusobne ovisnosti i stupnja pozitivne korelacije. Bit je na osnovi vlastite procjene vrednovati koliko rješavanje jednog prioriteta utječe na rješavanje ostalih. Onaj koji skupi najviše bodova ima opravdanje da se u njegovom pravcu najviše djeluje na izravan način, dok onaj s najmanje bodova zahtijeva punu pažnju, jer ga ostali slabo ili nikako ne rješavaju. Normalno, to nije strogo pravilo, ali je prilično dobar pokazatelj kvalitete odabira određenih mjera i definiranja smjernica razvoja.

21. Međusobna ovisnost strateških prioriteta

PRIORITET	Planska eksploatacija raspoloživih površina	Upravljanje rizicima i obnovljiva energija	Izgradnja i održavanje infrastrukture	Pozitivna korelacija poljoprivrede, turizma, obrtništva, malog i srednjeg poduzetništva	Međusektorska vodoravna i okomita suradnja	Podizanje razine znanja i vještina lokalnog stanovništva	Partnerstvo i socijalno osnaživanje uz potporu društvu	Promocija i marketing JLS uz tematska događanja	
Planska eksploatacija raspoloživih površina	X		3	2		1		1	7
Upravljanje rizicima i obnovljiva energija		X	1	1		2	1	1	6
Izgradnja i održavanje infrastrukture	1		X	1	1	1		1	5
Pozitivna korelacija poljoprivrede, turizma, obrtništva, malog i srednjeg poduzetništva	3	2	3	X	1	1		2	12
Međusektorska vodoravna i okomita suradnja	2	2	2	1	X	1	3	2	13
Podizanje razine znanja i vještina lokalnog stanovništva	1	3		3	1	X	2	2	12
Partnerstvo i socijalno osnaživanje uz potporu društvu	1	2		2	2	3	X	1	11
Promocija i marketing JLS uz tematska događanja	2	2	2	2	1	1	1	X	11
	10	11	11	12	6	10	7	10	77

▲ Izvor: Alan Dozić ©onsulting

Iz prikaza je jasno da rješavanje prioriteta 2.2. Pozitivna korelacija poljoprivrede, turizma, obrtništva, malog i srednjeg poduzetništva neizravno djeluje vrlo jakim intenzitetom na rješavanje ostalih prioriteta, dok je rješavanje prioriteta 2.1. Izgradnja i održavanje infrastrukture, vrlo značajno za ostale prioritete, ali rješavanje drugih prioriteta ne utječe na rješavanje ovoga. To je znak da seosko područje Grada Siska svoja sredstva i snage treba prvenstveno koncentrirati na infrastrukturne projekte, potom na uspostavljanje pozitivne korelacije poljoprivrede, turizma i obrtništva. Nakon toga treba djelovati projektima učinkovitog upravljanja rizicima i korištenja energije te planske eksploatacije raspoloživih površina.

11.

Provedba, praćenje i ažuriranje SPR SPGS-a

Svrha Strateškog plana razvoja seoskog područja Grada Siska nije njegovo skrivanje po ladicama i ormarima, već da on bude konkretan alat za pripremu i provedbu određenih projektnih prijedloga i uključivanje zajednice u kvalitetan i planski ekonomski preobražaj. S obzirom da je strateško planiranje proces koji traje, dakle neprekidan tijekom pripreme i provođenja projekata, tako je i ovaj, u određenoj fazi provođenja, posljednji korak za model gospodarskog razvitka seoskog područja Grada Siska, u biti logičan slijed.

Provođenje je najkvalitetniji test samog Plana, gdje praćenje i ažuriranje ocjenjuju:

- Kako napreduje stvarno provođenje?
- Pokreće li provođenje zajednicu prema postizanju vizije?
- Treba li se Plan revidirati kako bi bio realniji i u skladu sa situacijom?

Prema literaturi i struci, model gospodarskog razvitka koristi tri razine praćenja i ažuriranja, gdje se prva dva odnose na preporučene mjere i rezultate njihove provedbe, dok se treća razina bavi ažuriranjem strateškog plana.

1. Proviđa li se mjera prema preporukama strateškog plana?
2. Stvara li intervencija očekivane rezultate, ostvaruje li svrhu projekta i ciljeva?
3. Je li se okolina promijenila tako da to utječe na izbor prioriteta, definiranje mjera i tijela zaduženih za provođenje u strateškom planu?

Odgovornost za praćenje i ažuriranje strateškog plana može preuzeti Grad Sisk, odnosno dio ili cijela Radna skupina strateškog planiranja, ali isto tako i neko drugo tijelo koje je ovlastila JLS, npr., agencija za lokalni razvoj i sl.

Iskustvo je pokazalo da je vrlo prihvatljivo i korisno da JLS nastavi suradnju s konzultantskim timom koji daje potporu grupi za praćenje postavljajući određene okvire njezina rada u tijeku praćenja i ažuriranja. Svakako je najuspješniji proces praćenja kada je pozitivan (praktično rješavanje novonastalih problema), transparentan (rezultati praćenja dostupni javnosti), demokratičan (uključenost svih sektora) i strateški (kreiranje prema ostvarenju vizije), a Vizija seoskog područja Grada Siska je, da još jednom podsjetimo:

**EKOLOŠKO, POŽELJNO I ZANIMLJIVO ODREDIŠTE
SEOSKOG TIPRA S RAZVOJNIM POTENCIJALIMA,
POGODNO ZA POVREMENI BORAVAK
I ORGANIZIRANI ŽIVOT SVIH GENERACIJA**

12.

Prilozi

12.1. POPIS TABELA

1. Planirani cestovni pravci	15
2. Županijske ceste nadcestarije Sisak.....	15
3. Lokalne ceste nadcestarije Sisak	16
4. Popis stanovništva.....	18
5. Kretanje stanovništva po naseljima od 1900. godine do 2001. godine.....	24
6. Poljoprivredno stanovništvo u odnosu na broj stanovnika.....	25
7. Obrazovna struktura stanovništva	26
8. Poljoprivredna kućanstva, poslovni subjekti i poljoprivredno zemljište.....	39
9. Stočni fond u odnosu na broj poljoprivrednih kućanstava.....	39
10. Pregled korištenja zemljišta po gradovima Sisačko-moslavačke županije	40
11. Poljoprivredna kućanstva prema ukupno raspoloživom zemljištu, površina ukupno raspoloživoga zemljišta, korištenoga poljoprivrednog zemljišta, ostalog zemljišta i broj parcela korištenoga poljoprivrednog zemljišta (1. lipnja 2003.)	43
12. Površina korištenoga poljoprivrednog i ostalog zemljišta po kategorijama (1. lipnja 2003.)	44
13. Broj poljoprivrednih kućanstava s korištenim poljoprivrednim zemljištem prema kategorijama, s neobrađenim i šumskim zemljištem (1. lipnja 2003.).....	45
14. Broj stabala i površina plantažnih voćnjaka šljiva (1. lipnja 2003.).....	46
15. Broj stabala i površina plantažnih voćnjaka jabuka (1. lipnja 2003.).....	48
16. Broj goveda (1. lipnja 2003.)	49
17. Evidencija proizvođača mlijeka s 10 i više mliječnih krava na području grada Siska.....	50
18. Broj svinja (1. lipnja 2003.)	51
19. Prikaz površina zaštićenih posebno vrijednih i osjetljivih područja i prostornih cjelina.....	60
20. SWOT analiza seoskog područja Grada Siska	77
21. Međusobna ovisnost strateških prioriteta	144

12.2. POPIS GRAFIČKIH PRIKAZA

1. Usklađenost SPRSPS-a sa strategijama SMŽ i nacionalnim strategijama.....	72
2. Krug utjecaja pod direktnom i indirektnom kontrolom	76
3. Krug utjecaja	78
4. Prijedlog vizije seoskog područja grada Siska.....	84
5. Model vodoravnog i okomitog povezivanja na zadružnim načelima	103
6. Okomita hijerarhija	133

12.3. POPIS KARTOGRAFSKIH PRIKAZA

1. Karta ustroja Sisačko-moslavačke županije.....	14
2. Karta zemljišta pogodnih za obradu u Sisačko-moslavačkoj županiji	38
3. Karta preporučenih poljoprivredno-gospodarskih programa	41

12.4. POPIS FOTOGRAFIJA (Autor: Fotoarhiva Hrvatskog farmera d.d.)

1. Crkva u Gušću.....	11
2. Metalna galanterija Dobra, Topolovac.....	12
3. Ulaz u Sela.....	15
4. Stara lokomotiva, Sisak	19
5. Brodovi - terminali za istovar nafte, Sisak.....	20
6. Kapelica, Stara Drenčina.....	22
7. Nasip, Gušće.....	27
8. Cesta Zagreb - Sisak.....	27

9. Pogled na termoelektranu u Sisku	28
10. Stari grad Sisak	30
11. Stari most, Sisak	33
12. Metalna galanterija Dobra, Topolovac.....	34
13. Poljoprivredno dobro (park grofova), Topolovac	35
14. Polje u Topolovcu	36
15. Poljoprivredna i veterinarska apoteka, Topolovac	37
16. Životinje u Lonjskom polju	40
17. Ograđena površina za kukuruz, Stara Drenčina.....	42
18. Seosko imanje, Stara Drenčina.....	42
19. Imanje Joso Kašljević - voćnjak, Stara Drenčina	47
20. Imanje Joso Kašljević, Stara Drenčina	47
21. Životinje u Lonjskom polju	50
22. OPG Grgurić, Gušće	51
23. Rukavac Save (stara Sava), Preloščica.....	52
24. Lovačka kuća LD Fazan, Mužilovčica.....	52
25. Svinje, Mužilovčica	52
26. Etnozbirka obitelji Sučić, Čigoč.....	54
27. Etnozbirka obitelji Sučić, Čigoč.....	54
28. Kuće i rode, Čigoč.....	55
29. TSG Ravlić, Mužilovčica	56
30. Tabla Turistička družba, Čigoč.....	56
31. Sisački viteški turnir, Sisak	57
32. Tabla za Europsko selo roda, Čigoč.....	58
33. Prijamni centar, Čigoč	59
34. Prijamni centar, Čigoč	59
35. Crkva, Sela	66
36. Kupa kod Stare Drenčine.....	68
37. Seosko imanje, Stara Drenčina.....	93
38. Pčelarstvo Blagaić, Stara Drenčina	94
39. Drva ispred kuće, Rakovo polje - Staro Pračno.....	95
40. Životinje u Lonjskom polju	96
41. Svinje, Mužilovčica	98
42. OPG Pisarek, Lukavec.....	101
43. Voćnjak - ekstenzivni uzgoj kruške, Vurot.....	102
44. Poljoprivredno dobro Topolovac	105
45. Skela Lukavec, Greda Posavska (Sunjska)	114
46. Sava kod Gušća.....	115
47. Cigle i put, Gušće	116
48. Put u polje, Gušće	117
49. Skela u Mužilovčici	119
50. Lopoči, Lonjsko polje	120
51. Uzgoj šampinjona - Krešo Bočina, Žabno.....	126
52. Skordik, poljoprivredna mehanizacija, Žabno	128
53. Skordik, poljoprivredna mehanizacija, Žabno	129
54. Stara drvena kuća, Čigoč	130
55. Marof (staro imanje), Čigoč.....	131

12.5. IZVORI PODATAKA

1. Prostorni plan Grada Siska
2. Regionalni operativni program Sisačko-moslavačke županije

3. Web stranice Državnog zavoda za statistiku (www.dzs.hr)
4. Web stranice Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva (www.mingorp.hr)
5. Popis poljoprivrede 2003. godine
6. Poljoprivredna razvojna strategija Sisačko-moslavačke županije
7. Web stranice Turističke zajednice Grada Siska (www.sisakturist.com)
8. Web stranice Turističke zajednice Sisačko-moslavačke županije (www.turizam-smz.hr)
9. Podaci Ureda državne uprave u Sisačko-moslavačkoj županiji
10. Web stranice Hrvatskog saveza zadruga (www.hsz.hr)
11. Sociologijska studija Grada Siska
12. Demografska studija Grada Siska
13. Program aktivnosti za razvoj poljoprivrede za 2008. godinu
14. Popis stanovništva 2001. godine
15. Hrvatska gospodarska komora
16. Hrvatski zavod za poljoprivredno-savjetodavnu službu
17. Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja
18. Upravni odjel za lokalnu samoupravu i gospodarenje imovinom Grada Siska
19. Ured za statistiku Ureda državne uprave u Sisačko-moslavačkoj županiji
20. Program aktivnosti za razvoj seoskog područja za 2009. godinu
21. Izvješće o stanju okoliša Grada Siska 2004. - 2007. godine
22. Program zaštite okoliša Grada Siska 2004. - 2012. godine
23. Proračun Grada Siska za 2009. godinu
24. Web stranice Grada Siska (www.sisak.hr)

